

AKADEMIA
OBRONY NARODOWEJ

JAWNE

AON weun. 4802/96

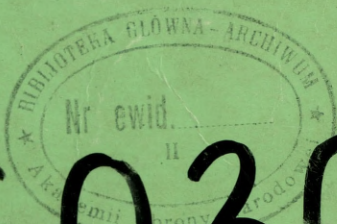
~~9/392/s~~

POUFNE

Egz. Nr 31

Płk dr Ryszard JAKUBCZAK

ORGANIZACJA I WYKORZYSTANIE
WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ

60304

WARSZAWA

1996

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY
KATEDRA OBRONY TERYTORIALNEJ I CYWILNEJ

podstawa przekł. Wykaz Aktualnych Wojskowych

Wysawnik Wewnętrznych szt. gen. 15.27/01

data i podpis: 20.1.2005 K. Kowalczyk

AON wewn. 4802/96

JAWNE

~~POUCNE~~

Egz. nr ... 31

Płk dr Ryszard JAKUBCZAK

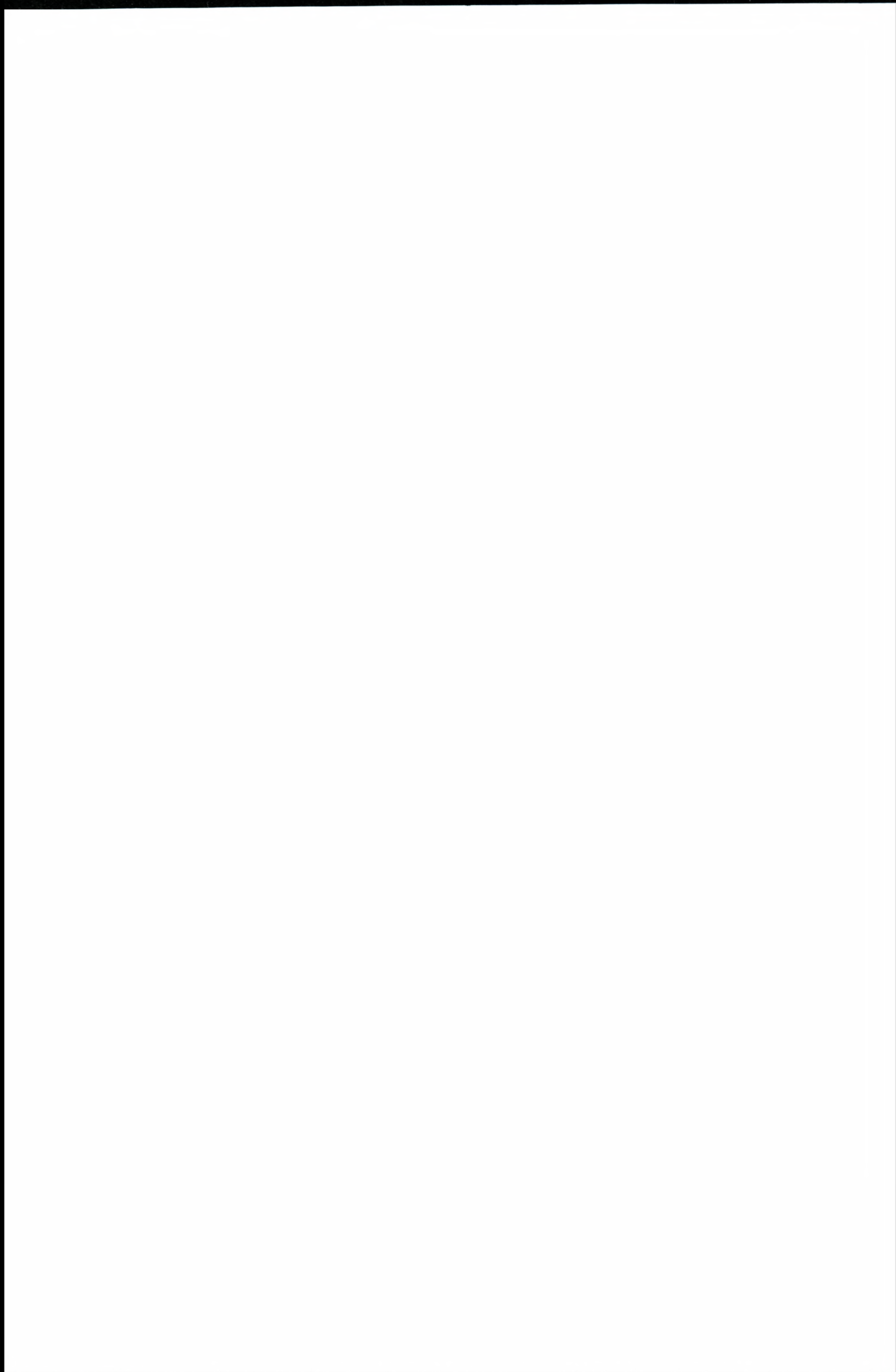
ORGANIZACJA I WYKORZYSTANIE WOJSK
OBRONY TERYTORIALNEJ

Spis treści

Wstęp	7
1. PODSTAWOWE WIADOMOŚCI O WOJSKACH OBRONY TERYTORIALNEJ	9
1.1. Wojska obrony terytorialnej w obronie Polski	11
1.1.1. Wojska OT w systemie OT i Siłach Zbrojnych RP	12
1.1.2. Charakterystyka wojsk obrony terytorialnej	13
1.1.3. Właściwości i zasady działania wojsk obrony terytorialnej	18
1.1.3.1. Właściwości humanitarnych i bojowych działań wojsk OT	20
1.1.3.2. Podstawowe zasady działania bojowego wojsk obrony terytorialnej w rejonach odpowiedzialności	22
1.2. Działania bojowe wojsk obrony terytorialnej	25
1.2.1. Sposoby prowadzenia walki zbrojnej przez wojska OT	27
1.2.2. Formy walki zbrojnej	29
1.2.2.1. Działania regularne wojsk obrony terytorialnej	30
1.2.2.2. Działania nieregularne wojsk obrony terytorialnej	32
1.2.2.2.1. Istota działań nieregularnych	32
1.2.2.2.2. Teoria działań nieregularnych	33
1.2.2.2.3. Właściwości działań nieregularnych	35
1.3. Działania humanitarne wojsk obrony terytorialnej	44
1.4. Dowodzenie i organizacja współdziałania wojsk obrony terytorialnej z wojskami operacyjnymi i ogniwami układu pozamilitarnego	45
1.4.1. Kierowanie obroną terytorialną i dowodzenie wojskami OT	45
1.4.2. Współdziałanie	46
2. PRZEZNACZENIE, STRUKTURA ORGANIZACYJNA I ZASADNICZE WYPOSAŻENIE JEDNOSTEK OBRONY TERYTORIALNEJ OGÓLNEGO PRZEZNACZENIA	57
2.1. Przeznaczenie, struktura organizacyjna i zasadnicze wyposażenie	51
2.1.1. Wojska Lądowe	
2.1.1.1. Brygada obrony terytorialnej	53
2.1.1.2. Pułk obrony terytorialnej	55

2.1.1.3. Batalion obrony terytorialnej	56
2.1.1.4. Batalion forteczny	57
2.1.1.5. Batalion ochrony i obrony obiektów	58
2.1.1.6. Kompania dowodzenia RSzW	59
2.1.2. Siły Powietrzne	
2.1.2.1. Batalion ochrony obiektów Sił Powietrznych	60
2.1.2.2. Kompania ochrony i obrony obiektów Sił Powietrznych	61
2.1.3. Marynarka Wojenna	
2.1.3.1. Dywizjon obrony terytorialnej	62
2.1.3.2. Samodzielna kompania piechoty OT	63
2.1.3.3. Kompania obserwacji brzegowej OT	64
2.1.3.4. Grupa jednostek pływających OT	65
2.2. Podstawowe normy taktyczne	66
2.2.1. Rejon odpowiedzialności	66
2.2.1.1. Stosunek sił pomiędzy wojskami operacyjnymi przeciwnika a wojskami OT w różnych formach walki zbrojnej	67
2.2.1.2. Regularne działania bojowe wojsk OT	68
2.2.2. Ochrona i obrona obiektów siłami resortu obrony narodowej	68
BIBLIOGRAFIA	69
ZALĄCZNIKI	
- Obrona powszechna państwa oraz podstawa i struktura systemu obronnego państwa	72
- Ogólny skład Sił Zbrojnych RP oraz ich struktura czasu pokoju i okresu wojny	73
- System obrony terytorialnej	73
- Ogólne różnice między wojskami operacyjnymi a wojskami obrony terytorialnej	74
- Typologia walki zbrojnej	75
- Wymogi co do rozrzedzenia sił OT prowadzących działania nieregularne wskutek przyrostu skuteczności ogniowej wojsk operacyjnych bez zwiększania liczby żołnierzy tych wojsk	76
- Zestawienie liczbowe terytorialnych organów dowodzenia	77
- Wykaz terytorialnych organów dowodzenia	77

- Struktura kierowania obroną terytorialną i dowodzenia wojskami OT	79
- Terytorialny system rozpoznania	80
- Współdziałanie sił zbrojnych z układem pozamilitarnym	81
- Wojska obrony terytorialnej ogólnego przeznaczenia	82
- Brygada obrony terytorialnej	83
- Pułk obrony terytorialnej	84
- Batalion obrony terytorialnej	85
- Batalion forteczny	86
- Batalion ochrony i obrony obiektów	87
- Kompania dowodzenia RSzW	88
- Batalion ochrony i obrony obiektów Sił Powietrznych	89
- Kompania ochrony i obrony obiektów Sił Powietrznych	90
- Dywizjon obrony terytorialnej Marynarki Wojennej	91
- Samodzielna kompania piechoty obrony terytorialnej MW	92
- Kompania obserwacji brzegowej obrony terytorialnej MW	93
- Wielkość rejonów działań bojowych wojsk OT	94
- Rejon odpowiedzialności batalionu OT w przewidywaniu prowadzenia działań nieregularnych	95
- Niektóre formy i sposoby walki zbrojnej oraz zabezpieczenia bojowego w rejonie odpowiedzialności batalionu OT	96
- Uśrednione wielkości zasobów ludności i infrastruktury w rejonie odpowiedzialności batalionu OT (wariant)	97
- Zestawienie niektórych danych normatywnych do działań bojowych wojsk OT w rejonach odpowiedzialności	98
- Wykaz obiektów gospodarki narodowej I kategorii chronionych i bronionych siłami resortu obrony narodowej	99
- Zestawienie rodzajów obiektów chronionych i bronionych siłami resortu obrony narodowej	102

W s t ę p

Zapewnienie skutecznej obrony militarnej suwerennego państwa polskiego wymaga zupełnie odmiennego niż w doktrynie Układu Warszawskiego postrzegania warunków i środków właściwych dla obrony państwa.

Warunki przestrzenne obrony Polski to kilkaset kilometrów frontu na każdym z kierunków strategicznych oraz tysiące ważnych rejonów i obiektów w głębi terytorium państwa, które muszą być bronione nie tylko przed uderzeniami wojsk lądowych agresora, ale także opanowaniem ich z powietrza. **Wojska operacyjne są w stanie, po rozwinięciu, bronić (kontrolować) tylko około kilku procent powierzchni kraju.** Konieczne jest więc stworzenie jako "militarnie zorganizowanej" w formy obrony powszechnej, której głównymi elementem, oprócz terytorialnych elementów dowodzenia są wojska obrony terytorialnej - zarazem drugim poza wojskami operacyjnymi komponentem Sił Zbrojnych RP¹.

Celem niniejszego skryptu jest zaprezentowanie dotychczasowych ustaleń Sztabu Generalnego WP oraz poglądów naukowych dotyczących **organizacji i wykorzystania wojsk OT** - w postaci zwięzłego materiału użytecznego w procesie dydaktycznym Akademii Obrony Narodowej.

Podstawą prezentowanych tu danych są materiały wydane przez Zarząd Obrony Terytorialnej Sztabu Generalnego WP pt.: *"Przeznaczenie, struktura organizacyjna i zasadnicze wyposażenie jednostek OT ogólnego przeznaczenia oraz podstawowe normy ich taktycznego użycia"*² i *"Koncepcja organizacji i*

¹Siły Zbrojne RP składają się z trzech rodzajów wojsk: sił lądowych, wojsk lotniczych i obrony powietrznej, marynarki wojennej. W ich strukturach występują wojska operacyjne oraz siły środki obrony terytorialnej. Por.: "Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna", Warszawa 1992.

²Warszawa - luty 1995 r. (do celów szkoleniowych)

*funkcjonowania RKOT*³ oraz opracowania własne Katedry Obrony Terytorialnej i Cywilnej, których bogatą literaturę przedmiotu wykazano w bibliografii, a także wnioski uzyskane w trakcie rozwiązywania problemów badawczych pk. **"Kontra", "Gamma", "Strategia - M"**.

Prezentowane w materiale dane mogą być wykorzystywane zarówno przez uczestników kursów organizowanych w Akademii Obrony Narodowej, jak również przez pracowników dydaktycznych - m.in. do opracowywania ćwiczeń. Treść zawartych tu informacji ma charakter szkoleniowy.

Obecnie twa w Siłach Zbrojnych RP proces tworzenia wojsk OT, podobnie jak terytorialnych organów dowodzenia.

W **pierwszym rozdziale** zaprezentowano podstawowe wiadomości o wojskach obrony terytorialnej ze szczególnym zwróceniem uwagi na ich rolę w obronie Polski, w systemie OT i Siłach Zbrojnych RP. Przedstawiono również ich krótką charakterystykę, właściwości i zasady wykorzystania w działaniach bojowych oraz działanie bojowe i humanitarne, a także dowodzenie i współdziałanie z wojskami operacyjnymi i ogniwami układu pozamilitarnego.

Treść **drugiego rozdziału** dotyczy przeznaczenia, struktur organizacyjnych i zasadniczego wyposażenie jednostek wojskowych obrony terytorialnej ogólnego przeznaczenia oraz niektórych norm ich działania.

³Warszawa - listopad 1995 r.

1. PODSTAWOWE WIADOMOŚCI O WOJSKACH OBRONY TERYTORIALNEJ

Polska ma możliwość przygotowania zawczasu oraz wykorzystania sił, środków i sposobów walki zbrojnej zapewniających skuteczne przeciwstawienie się agresji wielokrotnie przeważających sił przeciwnika. Wynika to z atutów jakie stwarza **obrona własnego terytorium** oraz z naturalnej **przewagi obrony przed natarciem**⁴.

Do sił, które mogą być skutecznie wykorzystane w obronie państwa można zaliczyć: wojska operacyjne, siły obrony terytorialnej, pozamilitarne ogniwa obronne oraz przygotowane do wsparcia sił zbrojnych, a także stawiania czynnego i biernego oporu społeczeństwo. Broniące się państwo ma także możliwość wykorzystania naturalnych walorów obronnych swojego terytorium oraz odpowiedniego przygotowania go do obrony; jest to niedostępny dla agresora środek umożliwiający zwielokrotnienie zdolności obronnych własnych wojsk oraz ograniczenie, a nawet sparaliżowanie zdolności uderzeniowych przeciwnika.

Państwo broniące się ma możliwość stosowania zarówno regularnych form walki zbrojnej, jak również działań nieregularnych w masowej skali. Uniemożliwia to agresorowi wyzyskanie jego przewagi, inicjatywy i zaskoczenia do przeprowadzenia rozstrzygającej bitwy (operacji). Naturalna przewaga⁵ zawczasu przygotowanej obrony nad natarciem polega na **wyzyskaniu naturalnych atrybutów terenu oraz infrastruktury obronnej** (rozbudowy inżynierskiej) **w połączeniu z ogniem i ruchem wojsk**. Uzyskany efekt

⁴Por.: C. v. Clausewitz: *przewaga obrony (dobrze pojętej) jest bardzo duża, o wiele większa niż się sądzi*. - w: "O wojnie", t. 1., s. 28.

⁵Liddell Hart: *wraz ze wzrostem doświadczeń wszyscy zdolni dowódcy dążyli do wyzyskania potęgi obrony nawet wtedy, gdy sami znajdowali się w ofensywie .. jest to ... główna nauka wpływająca z drugiej wojny jako całości*", w: "Strategia: działania pośrednie", s. 387.

synergiczny (współdziałania) pozwala skutecznie przeciwstawić się uderzeniem wojsk przewyższających kilka, a nawet kilkunastokrotnie siły i środki obrony.

Zarówno obrona na własnym terytorium, jak również działania nieregularne to te czynniki, które dają potężny atut do skutecznych działań wojsk OT. W obronie militarnej Polski zakłada się takie podejmowanie działań, które zapewniłyby trwałe pokojowe życie i rozwój społeczeństwa w suwerennym państwie, co zamierza się osiągnąć przez *przygotowanie zawczasu i utrzymywanie w gotowości wiarygodnych sił, środków i sposobów walki zbrojnej, właściwych do obrony państwa, które w świadomości kierownictw polityczno-wojskowych innych państw uczynią interwencje zbrojną lub agresję na Polskę nieopłacalną i dla nich niebezpieczną, z uwagi na :*

- małe prawdopodobieństwo osiągnięcia celów politycznych przy użyciu siły zbrojnej (tj. z braku szans załamania woli walki władz, sił zbrojnych i społeczeństwa o zachowanie suwerenności i integralności terytorialnej);

- groźbę poniesienia przez agresora strat i wywołanie komplikacji politycznych, gospodarczych i militarnych - przewyższające ewentualne korzyści z interwencji.

W realizacji tak sformułowanej koncepcji obrony państwa podstawową rolę odgrywają (w ramach odstraszenia, zniechęcania, odpierania agresji) właściwe dla obrony państwa środki - stanowiące strategiczne korzyści obrony własnego terytorium - do których zalicza się⁶:

1. *Wojska operacyjne;*
2. *Wojska obrony terytorialnej;*
3. *Wykorzystanie i przygotowanie do obrony terytorium;*

⁶Por.: "Zakres środków obrony" (państwa - przyp. R. J.) w C. v. Clausewitz, "O wojnie", Warszawa 1995, s. 443-450.

4. *Wola obronna narodu z jego przygotowaniem i współdziałaniem w obronie państwa - jak chociażby w pozamilitarnych ogniwach obronnych;*

5. *Działania nieregularne w masowej skali;*

6. *Pomoc innym państw (system zbiorowego bezpieczeństwa).*

Środki wyszczególnione od punktu drugiego do piątego ujęte są organizacyjnie w system obrony terytorialnej⁷. Spośród nich największe znaczenie w zakresie militarnym przypada wojskom obrony terytorialnej.

1.1. WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ W OBRONIE POLSKI

Jedną z zasadniczych funkcji obrony państwa jest obrona przed zagrożeniem militarnym, do czego przygotowywane jest całe społeczeństwo, ponieważ **współczesna obrona ma charakter powszechny i wymaga angażowania do niej wszystkich zasobów - w tym ludzkich, moralnych i materialnych.** Wynika stąd, że **obrona powszechna państwa jest takim rodzajem jego obrony, w którym przygotowuje ono i wykorzystuje w obronnych działaniach militarnych i pozamilitarnych wszystkie zasoby ludzkie i materialne w sposób zapewniający skuteczne odparcie agresji przeważających sił⁸ (załącznik 1"a").** **Obrona terytorialna jest natomiast wojskową formą przygotowania i wykorzystania w obronie powszechnej RP wszystkich (oprócz wojsk**

⁷SYSTEM OBRONY TERYTORIALNEJ jest częścią (podsystemem) --> militarnego (wojskowego) systemu obrony państwa przeznaczoną do przygotowania i prowadzenia, we współdziałaniu z układem pozamilitarnym --> obrony powszechnej na całym terytorium kraju. Stanowi on skoordynowany zbiór elementów (takich jak terytorialne organy dowodzenia, wojska obrony terytorialnej, wojskowe elementy operacyjnego przygotowania terytorium, a w okresie zagrożenia i wojny ponadto stacjonarne jednostki i instytucje wojskowe oraz formacje zmilitaryzowane włączane w skład sił zbrojnych) wraz z łączącymi je relacjami wewnętrznymi (dowodzenie, współdziałanie, szkolenie itd.) i zewnętrznymi (współdziałanie z wojskami operacyjnymi, pozamilitarnymi ogniwami obrony i społeczeństwem).

⁸J. Marczak, R. Jakubczak: "Obrona powszechna Rzeczypospolitej Polskiej", AON, Warszawa 1995, s. 11.

operacyjnych) środków właściwych dla obrony własnego terytorium⁹; ... jedną z form prowadzenia przez państwo obrony powszechnej¹⁰.

1.1.1. Wojska OT w systemie OT i Siłach Zbrojnych RP

Wojska obrony terytorialnej¹¹ to część --> sił zbrojnych przewidziana do realizacji zadań --> obrony terytorialnej; stanowią je jednostki ogólnowojskowe i rodzajów wojsk, formowane z miejscowych zasobów (rezerw osobowych), przeznaczone głównie do: prowadzenia --> regularnych i --> nieregularnych działań bojowych w rejonach odpowiedzialności, wsparcia wojsk operacyjnych oraz udzielania pomocy obronie cywilnej w akcjach ratunkowych¹².

Usytuowanie wojsk obrony terytorialnej jako elementu systemu obronnego państwa - w ramach podsystemu militarnego - i części Sił Zbrojnych RP (stanowiących ten podsystem) obrazuje załącznik 1**"b"**, zaś ogólny skład Sił Zbrojnych RP oraz ich strukturę czasu pokoju i okresu wojny - załącznik 2.

Potrzeba istnienia wojsk obrony terytorialnej wynika z konieczności strategicznej obrony całego terytorium państwa przed agresją, penetracją wojsk przeciwnika na linii styczności, sabotażem i zakłócaniem porządku publicznego w obszarach tyłowych wojsk operacyjnych. Siły obrony terytorialnej - na które składają się m.in. wojska OT - sprawują nie tylko kontrolę militarną obszarów tyłowych, ale przede wszystkim są w stanie prowadzić samodzielnie działania obronne (bojowe i humanitarne) w przydzielonych im rejonach odpowiedzialności i wspierać działania wojsk operacyjnych w strefach walki,

⁹"Obrona terytorialna w obronie Polski", AON, Warszawa 1995, s. 28.

¹⁰Por.: "Regulamin działań taktycznych Wojsk Lądowych", cz. I.

¹¹Wojska terytorialne - militarny komponent nowoczesnych struktur wojskowych, które powiązane z systemem niemilitarnym w decydujący sposób wpływają na efektywność obrony narodowej. Por.: "International Military and Defense Encyclopedia", Washington 1993, t. 2, s. 2217 - 2218.

¹²Wg przyjętej w Katedrze Obrony Terytorialnej i Cywilnej propozycji (z listopada 1995 r.) do aktualizowanej wersji "Słownika podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa", AON, Warszawa 1994

gdyż każdy przejaw działalności zbrojnej przeciwnika powinien napotykać zdecydowany opór.

Systemu obrony terytorialnej (załącznik 3) tworzą:

- Terytorialne organy dowodzenia¹³;
- Wojska (jednostki) OT;
- Formacje i organizacje pozamilitarnego układu obronnego podległe administracji rządowej - czasowo podporządkowane terytorialnym organom dowodzenia wraz z obiektami;
- Obronnie przygotowane społeczeństwo, w tym formacje paramilitarne i samoobrony zbrojnej;
- Infrastruktura operacyjnego przygotowania obszaru kraju.

Wojska OT są częścią zarówno systemu obrony terytorialnej (załącznik 3), jak również Sił Zbrojnych RP przeznaczoną do wykonywania zadań bojowych i humanitarnych w wyznaczonych im rejonach odpowiedzialności. Zadania te będą wykonywane w czasie pokoju, podczas zagrożenia i w trakcie konfliktu zbrojnego (wojny) - stosownie do potrzeb, okoliczności i możliwości.

1.1.2. Charakterystyka wojsk obrony terytorialnej

Wojska obrony terytorialnej to głównie nowoczesna wielofunkcyjna piechota¹⁴, której skuteczność porównywalna może być jedynie ze sprawnym działaniem wojsk powietrznodesantowych, zaś efektywność podejmowanych przez nie przedsięwzięć bojowych powinna znacznie przewyższać działanie innych formacji zbrojnych¹⁵. Oba przytoczone tu rodzaje wojsk mogą bazować na wykorzystywaniu w walce lekkich przenośnych środków walki, natomiast to

¹³**Terytorialne organy dowodzenia** - element systemu dowodzenia sił zbrojnych obejmujący osoby funkcyjne i wydzielone komórki organizacyjne (zarządy, oddziały, wydziały) sztabu generalnego, okręgów wojskowych oraz wojewódzkie (regionalne) sztaby wojskowe, rejonowe komendy obrony terytorialnej przeznaczone do kierowania --> obroną terytorialną.

¹⁴Nie mogą to być jednostki wojsk zmotoryzowanych, wyposażone w już wyeksploatowane uzbrojenie, wycofywane lub całkowicie zdjęte z wyposażenia wojsk.

¹⁵Przyjmowanie, że **wojsk OT to piechoty zmotoryzowana** jest daleko idącym zawężeniem ich funkcjonalności, ponieważ w bardzo małym stopniu odpowiada to potrzebom nowoczesnie pojmowanej, a tym bardziej budowanej od nowa, obrony terytorialnej.

co wyróżnia jednych wobec drugich - to środki transportu. Pierwsze dysponują samochodami - w większości wypadków osobowo terenowymi (tymczasowo - różnymi pobieranymi z gospodarki narodowej) - drugie ponadto powietrznymi środkami transportu (samoloty, śmigłowce). Obie struktury, w znacznej mierze, zadanie przed nimi stawiane będą wykonywać pieszo i w formie walki nieregularnej.

Podstawowym rodzajem wojsk obrony terytorialnej jest **piechota** zmotoryzowana, co warunkowane jest charakterem zadań (m.in. - obronnych i ochronnych) uzbrojeniem (lekkie przenośne) i gotowością do prowadzenia walki różnymi jej formami (do działań nieregularnych włącznie). W celu zabezpieczenia i wsparcia działań wojsk własnych i operacyjnych oraz przygotowania i utrzymania systemu zapór i niszczeń, a także przepraw przez przeszkody wodne w strukturze jednostek OT ogólnego przeznaczenia występują także **pododdziały inżynieryjne**, a także pododdziały artylerii i **moździerzy** dla wsparcia działań piechoty.

Podstawową taktyczną strukturą prowadzenia walki jest **batalion OT (bOT)**, zaś "modułem¹⁶" ogniowym - **pluton**. Pułk OT (pOT) to **oddział** wojsk OT, gdzie znajduje się trzy bataliony OT. W brygadzie OT (BOT) - jako **związku taktycznym OT** - jest pięć batalionów obrony terytorialnej.

Brygady OT są aktualnie podporządkowane **dowódcom okręgów wojskowych**, a **pułki OT** - szefom **regionalnych sztabów wojskowych (RSzW)**. "Samodzielne" **bataliony OT** są w dyspozycji szefów **rejonowych komend obrony terytorialnej (RKOT)**, podobnie zresztą jak **bataliony forteczne (bfor)** i **bataliony ochrony i obrony obiektów (boo)**. Zarówno

¹⁶To znaczy takim jednolitym elementem, który tylko w doraźnie i w ściśle uzasadnionych okolicznościach jest dzielony na mniejsze - drużyny, sekcje itp. W zasadzie jest on najmniejszą strukturą wykonującą samodzielne zadania bojowe, jednocześnie najwyższą strukturą do kompleksowego prowadzenia ognia w OT. Kompania i wyżej - to zgrupowanie bojowe plutonów ogniowych, na które nałożono "kierownictwo taktyczne".

samodzielne, jak i organiczne pułkowe i brygadowe bataliony OT są pododdziałami.

Na szczeblu okręgów wojskowych przewidziane są także jednostki OT rodzajów wojsk - inżynieryjne, łączności, transportowe, przeładunkowe, służby zdrowia i inne logistyczne, a przy RSzW - **kompanie dowodzenia** (kdow) RSzW. W pionie obrony terytorialnej funkcjonuje także Żandarmeria Wojskowa.

W **Marynarce Wojennej** występują jednostki wojsk OT ogólnego przeznaczenia typu batalion (dywizjony OT - **dOT**) i kompania (samodzielne kompanie piechoty OT - **skpOT**, kompanie obserwacji brzegowej OT - **kobOT** i grupy jednostek pływających OT - **gjpOT**), podobnie jak w **Siłach Powietrznych** (bataliony ochrony i obrony obiektów, kompanie ochrony i obrony obiektów).

Specyfiką działania wojsk OT jest możliwość realizacji zadań zarówno w trakcie działań wojennych i sytuacji kryzysowych, jak również w czasie pokoju. Ogólnie zadania te służą prowadzeniu **działań bojowych** i **działań humanitarnych**.

Wojska obrony terytorialnej cechuje:

- masowość, powszechność i przestrzenność rozmieszczenia (na terytorium całego państwa);
- działania na miejscu, bez konieczności ryzykownego (zagrożenie lotnicze) manewru na kierunki działań (jak w wypadku wojsk operacyjnych);
- ekonomiczność¹⁷ (zorganizowanie i utrzymanie jest tańsze od kilkunastu do kilkudziesięciu razy od bojowo tożsamyh, jedynie mobilniejszych, struktur wojsk operacyjnych);
- jednoczesne przygotowywanie się do prowadzenia działań regularnych i nieregularnych w wyznaczonych im stałych rejonach odpowiedzialność;

¹⁷ *Ekonomiczność obrony ... zastosowanie w obronie takich środków i sposobów walki, które umożliwiają skuteczne przeciwdziałanie wielokrotnie liczniejszemu i lepszym środkom walki przeciwnika.* Por. J. Marczak, J. Pawłowski: "O obronie militarnej Polski przełomu XX-XXI wieku", Warszawa 1995, s. 20.

- duża autonomiczność prowadzonych działań;
- ściśle powiązanie wykonywanych zadań z rejonem odpowiedzialności, rejonem mobilizacji i terenową strefą pozamilitarną, a w tym miejscowa ludnością;
- możliwości przeprowadzenia szybkiej, w tym również bezkoszarowej mobilizacji;
- przygotowanie zawczasu oraz utrzymanie w sprawności obiektów fortyfikacyjnych, zapór i niszczeń;
- gotowość do prowadzenia działań humanitarnych na rzecz ludności.

Spośród wielu istotnych cech wojsk OT na szczególną uwagę zasługuje ich ekonomiczność, *która najogólniej polega na tym, aby możliwie nakłady wydatków państwa na obronę narodową przetworzyć na jak największą, a przy tym jak najtrwalszą i najpewniejszą wartość obronną*¹⁸. Praktycznie polega to na tym, że posiadając wojska OT uzyskujemy *możliwość zmniejszenia liczby środków transportu logistycznego, (...) mobilnych stanowisk dowodzenia (kierowania), zastąpienia przy realizacji szeregu zadań wojsk operacyjnych, (...) realizacji szeregu zadań bojowych, na przykład zwalczania czołgów i śmigłowców, tanimi przenośnymi środkami przeciwpancernymi i przeciwlotniczymi*¹⁹.

Innym walorem wojsk OT jest możliwość tworzenia przez nie korzystnych warunków do optymalnego użycia wojsk operacyjnych w skali państwa, regionu i rejonu. Ma to duże znaczenie dla uzyskania większej manewrowości wojsk operacyjnych, które odciążone od tradycyjnych "taborów" znacząco zyskują na manewrowości - zarówno podczas koncentracji (w krótkim czasie) wysiłku bojowego w określonym rejonie (kierunku), jak również w trakcie rozpraszania się lub gwałtownego zejścia z kierunku głównego uderzenia w celu uchylenia się od rozstrzygającej bitwy. Z takiej przygotowawczo-zabezpieczającej funkcji wojsk

¹⁸Jak wyżej, s 275.

¹⁹Tamże.

OT względem wojsk operacyjnych wynika także ich stacjonarny²⁰ oraz masowy charakter samodzielnych i współdziałających działań bojowych, co wskazuje na *całkowitą odmiennność od wojsk operacyjnych, które cechuje mobilność (manewrowość). Oznacza to, że wojskami terytorialnymi nie można manewrować, przemieszczając je jak wojska operacyjne na kierunki zagrożenia (uderzenia), ale trzeba je tam po prostu zawczasu w potrzebnej liczbie posiadać. (...) od liczebności wojsk terytorialnych zależeć będzie efektywne wykorzystanie całego potencjału wojsk operacyjnych Ich pełne wykorzystanie będzie możliwe tylko wówczas, gdy wojska terytorialne przyjmą na siebie rozliczne zadania osłony, obrony i wsparcia²¹ - załącznik 4.*

Innym atutem wojsk obrony terytorialnej jest fakt iż *na zagrożonym kierunku mogą osiągnąć gotowość bojową niemal po ogłoszeniu alarmu²² w miejscach przewidzianych dla nich zadań bojowych - rejonach odpowiedzialności. Przykładem są bataliony Obrony Narodowej, które w okresie poprzedzającym wybuch wojny osiągały gotowość bojową na miejscu swego działania po 2 godzinach od alarmu²³. Obecnie siły OT Danii są w stanie osiągnąć pełną gotowości do prowadzenia walki na wyznaczonych posterunkach i w stałych rejonach odpowiedzialności po 2-4 godzinach od otrzymania sygnału.*

Ta cech wojsk OT - **gotowość alarmowa równa się gotowości bojowej w rejonie odpowiedzialności** - jest niezwykle istotna dla bezpieczeństwa państwa, gdyż przewyższa to znacznie możliwość bojowe wojska operacyjne (włącznie z tzn. siłami szybkiego reagowania²⁴), które potrzebują kilku dni na osiągnięcie takiego stanu.

²⁰ Przy jedynie "*taktycznej mobilności*".

²¹ J. Marczak, J. Pawłowski - op. cit., s. 287.

²² Jak wyżej, s. 298.

²³ Por.: K. Pindel "Obrona Narodowa", 1937-1939, Warszawa 1979, s. 126.

²⁴Wojska OT są s z y b s z e od "sił szybkiego reagowania" - ponieważ zawsze są w miejscu, w którym przyjdzie im walczyć.

Z powyższego wynika, jak dużego znaczenie nabiera umiejętność wyzyskania przez dowódców wojsk operacyjnych potencjału obronnego tkwiącego w wojskach obrony terytorialnej. Dlatego we wszystkich ćwiczeniach taktycznych (i wyżej), już od szczebla oddziału lub samodzielnego pododdziału należy wszelkie **planowanie działań bojowych rozpoczynać nie tylko od oceny przeciwnika, ale przede wszystkim wychodzić ze stanu dyslokacji, rozwinięcia, możliwości sił OT - a w tym wojsk obrony terytorialnej.**

1.1.3. Właściwości i zasady działania wojsk obrony terytorialnej

Obowiązująca doktryna obronna nakazuje *siłom OT* prowadzić działania w wyznaczonych *rejonach odpowiedzialności*²⁵.

Rejon (w tym - ... odpowiedzialności)²⁶ w działaniu wojsk operacyjnych jest obszarem doraźnie (relatywnie krótkotrwale) zajmowanym (lub przewidzianym do zajęcia, wykorzystania itp.) w interesie realizowanych zadań bojowych lub w związku z ich przygotowaniem - nawet jeśli dotyczy to obrony²⁷. Zatem w ich działaniu nie spotyka się rejonów o długotrwałym przyporządkowaniu jednostkom wojskowym w jakimkolwiek charakterze - co jest regułą w działaniu wojsk OT - ponieważ nawet gdyby zdarzyło się, że jakaś jednostka broniłaby wyznaczonego jej rejonu do końca wojny, to po jej zakończeniu i tak (zdemobilizowana) opuściłaby go. Zaś w wypadku rozbicia jej

²⁵Por.: "Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP", Warszawa 1992.

²⁶Rejon (wg: "Leksykonu wiedzy wojskowej", Warszawa 1979, s. 363-364):

1) obszar wyznaczony do rozmieszczenia sił i środków w celu prowadzenia walki lub ich ześrodkowania dla wykonania określonego zadania bojowego; także obszar, który jest przewidziany do opanowania w czasie walki. ...

3) obszar zawczasu przygotowany pod względem inżynieryjnym w pasie lub strefie ufortyfikowanej.

²⁷Obrona - rodzaj działań bojowych wojsk o charakterze wymuszonym (...) prowadzony w celu zatrzymania lub odparcia natarcia nieprzyjaciela i stworzenia warunków zapewniających przejście wojsk własnych do działań zaczepnych. ... Por.: "Leksykon wiedzy", op. cit., s. 249.

przez przeciwnika, pokonani żołnierze wycofywaliby się w głąb jeszcze walczących wojsk (jeśli przedtem nie dostaliby się do niewoli).

W odniesieniu do rejonu odpowiedzialności wojsk OT proceder ten nie wchodzi w rachubę, gdyż rejon ten jest stały i funkcjonuje zarówno w czasie pokoju, jak również podczas zagrożenia i w trakcie wojny. W zależności od tego, w której z tych trzech faz on funkcjonuje, zmienia się jedynie charakter przedsięwzięć w nim podejmowanych i priorytet tam przewidzianych do realizacji zadań. W kontekście tego, różne sposoby i formy walki mogą być wykorzystywane do osiągnięcia jej celów - gdzie jednym z najważniejszych jest możliwość prowadzenia wielorakich działań, aż do ostatecznego sukcesu.

REJON ODPOWIEDZIALNOŚCI ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO (ODDZIAŁU, PODODDZIAŁU) WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ to wyznaczony jego dowódcy obszar, w którym - zgodnie z potrzebami planu operacyjnego - zobowiązany jest on przygotować i prowadzić podległymi oraz przydzielonymi mu siłami i środkami (samodzielnie lub wspólnie z wojskami operacyjnymi, pozamilitarnymi ogniwami obronnymi i społeczeństwem) działania humanitarne i bojowe zarówno w czasie pokoju, jak również w okresie zagrożenia i wojny.

Są więc rejon odpowiedzialności brygady (BOT), pułku (pOT), batalionu (bOT), a w ich ramach (doraźnie - w ograniczonym zakresie) także kompanii, plutonu i niekiedy drużyny z tychże struktur wojsk OT.

REJON ODPOWIEDZIALNOŚCI JEST STAŁY DLA KONKRETNEJ JEDNOSTKI WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ A JEGO GRANICE ZARÓWNO PODCZAS ZAGROŻENIA I WOJNY, JAK RÓWNIEŻ W CZASIE POKOJU SĄ TAKIE SAME.

Jedynie zakres i charakter przedsięwzięć w nim podejmowanych może być różny i wynika m.in. z ogólnej sytuacji operacyjno-strategicznej (w której może

się on znaleźć w sposób planowy lub wymuszony) oraz stanu ogólnej sytuacji polityczno-militarnej państwa.

Celem ogólnym tworzenia rejonów odpowiedzialności jednostek wojsk OT jest przygotowanie i utrzymanie sprawnego **lokalnego systemu obrony powszechnej** przez optymalne wyzyskanie środków i możliwości prowadzenia działań obronnych w wyznaczonym rejonie (obszarze) przy wykorzystaniu warunków terenowych i infrastruktury - współdziałając z paramilitarnymi ogniwami obronnymi i społeczeństwem.

W działaniach bojowych wojsk OT²⁸ rejon odpowiedzialności jest obszarem, w którym dążą one do zadania przeciwnikowi maksymalnie możliwych strat, uniemożliwienia mu zajęcia go lub zorganizowania tam trwałej okupacji oraz stosowania represji, czy też rabunku zasobów naturalnych, a także niszczenia obiektów i dóbr kultury narodowej.

Wojska OT są stałym i trwałym organizmem wojskowym, tworzonym i wykorzystywanym w *wyznaczonych rejonach odpowiedzialności*, a nie poza nimi. Takie rozumienie ich roli i funkcji obronnej stanowi **istotę** obrony terytorialnej - łączącej na lokalnym szczeblu wysilek obronny wojsk OT, pozamilitarnych ogniw obronnych i społeczeństwa w realizacji zadań obronnych, szczególnie w ich wymiarze humanitarnym i bojowym.

1.1.3.1. Właściwości humanitarnych i bojowych działań wojsk OT

Do **właściwości** humanitarnych i bojowych działań wojsk obrony terytorialnej zalicza się:

²⁸Zasady użycia wojsk obrony terytorialnej ujęte są w "*Regulaminie działań taktycznych wojsk lądowych*", cz. I (związek taktyczny, oddział), Szt. Gen. 1422/94 - rozdz. 6: "Użycie wojsk obrony terytorialnej", s. 65-69.

- związanie działań wojsk OT z konkretnym rejonem, terenem, społeczeństwem, pozamilitarnymi ogniwami i całą infrastrukturą - z obszarem (tj. "ojcowizną"), na którym żyją oraz pracują żołnierze i ich rodziny;

- obrona ojcowizny stanowi niewyczerpalne źródło motywacji i woli walki dla żołnierzy OT;

- znajomość rodzimego terenu i jego przygotowanie obronne są również wielkim potencjałem do celowego wyzwiania zdolności obronnych w starciu z agresorem;

- możliwość właściwego zgrania działań wojsk OT z przedsięwzięciami poszczególnych ogniw obronnych i społeczeństwa;

- wielka siła wsparcia moralnego i materialnego oraz pomocy społeczeństwa w realizacji zadań obronnych;

- wykorzystanie infrastruktury technicznej, logistycznej, łączności itp. do zabezpieczenia działań wojsk OT;

- możliwość zorganizowania zawczasu terytorialnego systemu rozpoznania z odpowiednio funkcjonującą - już w czasie pokoju - terenową (lokalną) siecią obserwacyjno-meldunkową;

- możliwość prowadzenia działań bojowych wojsk OT na obszarze ćwiczeń "pokojowych";

- możliwość wykorzystywania stanów osobowych wojsk OT na potrzeby realizacji zadań przeciwdziałających i zwalczających różnego typu lokalne zagrożenia niemilitarne oraz w katastrofach i klęskach żywiołowych;

- możliwość odbywania szkolenia wojskowego (obronnego) w mało uciążliwych warunkach co do terminu jego trwania (doba - wyjątkowo kilka dób) i miejsca prowadzonych zajęć (nawet z codziennym dojazdem z domu - w celu zdobycia, podniesienia lub doskonalenia umiejętności techniczno-funkcjonalnych w posługiwaniu się indywidualnie i zespołowo sprzętem bojowym);

- możliwość **powiązania stanowiska w strukturach wojskowych jednostek OT z podnoszonym statusem społecznym i zdobywanymi kwalifikacjami zawodowymi;**

- możliwość szybkiego reagowania na "naturalne" zmiany w stanach osobowych wojsk - określanych wymogami **potrzeb mobilizacyjnych, w tym również na rzecz wojsk operacyjnych;**

- możliwość **bezpośredniego kontaktu z miejscową ludnością i przez to krzewienia obronności w społeczeństwie;**

- możliwość **odbywania służby wojskowej w różnym czasie, przez wszystkich objętych obowiązkiem obronnym obywateli, w zakresie na jaki mogą się zdobyć - zgodnie z lokalnymi potrzebami w tym względzie.**

1.1.3.2. Podstawowe zasady działania bojowego wojsk obrony terytorialnej w rejonach odpowiedzialności

Wyznaczanie jednostkom wojskowym OT rejonów odpowiedzialności nie jest konsekwencją ich małej manewrowości i małego upancernienia lub opancerzenia - co jest atutem wojsk operacyjnych. Przyczyna takiego podejścia do problemu tkwi w tym iż wojska OT mają możliwość wyzyskania tych atutów walki zbrojnej na rzecz systemu obronnego, które wzmacniają skuteczność wojsk operacyjnych, a tkwią w clasewitzowskich "strategicznych korzyściach" obrony własnego terytorium²⁹ oraz chińskiej mądrości wojennej, która mówi: *jeśli jesteś w stanie utrzymać wszystkie ważne punkty na swoich drogach, możesz nie obawiać się, że wróg wkroczy*³⁰.

Istotą obu tych **strategicznych podejść do problemu obrony** jest to, iż w każdym z prezentowanych tu logicznych odniesień, **najważniejszą rolę odgrywa właściwe wyzyskanie i obronne zagospodarowanie terenu oraz**

²⁹ C. v. CLAUSEWITZ, op.cit., s. 17.

³⁰ Sun Tuz: "Sztuka wojny", Warszawa 1994, s. 65.

znajdującej się na nim infrastruktury. Żaden z przytaczanych tu strategów nie wynosi na plan pierwszy rzeźby i pokrycia terenu, chociaż w licznych przykładach swoich opracowań wskazują i na ten aspekt problemu - twierdząc, że jest to bardzo ważne, ale jakby w drugim planie poruszanego zagadnienia.

Zachodzi potrzeba posiadania takich struktur wojskowych, które realizację stojących przed nimi zadań obronnych postrzegałyby **nie przez sztukę manewru w terenie, lecz zręczność w jego wykorzystaniu dla osłabienia skutków manewru (siłami, środkami i oddziaływaniem) przeciwnika**. Takim wojskami są właśnie jednostki OT, w których wykorzystuje się jakościowo wysoką "terenową (lokalną, terytorialną) specjalizację" na szczeblu taktycznym, którą wojska osiągają każdorazowo przywiązując się do określonych rejonów na stałe.

Przekładając powyższe na potrzeby obronne można to wyrazić w postaci określonych sformułowań, mających charakter **z a s a d działania bojowego wojsk OT w rejonie odpowiedzialności**, które są następujące:

1. W pełni wykorzystywać walory obronne terenu i możliwości przygotowania go do obrony - jako **podstawowego źródła uzyskania zaskoczenia** oraz tworzenia **zasadniczego miejsca ukrycia** przed obserwacją i ogniem przeciwnika, a także - dogodnych warunków **aktywnego użycia środków walki**.

2. *Wojować tak, aby ponosząc jak najmniejsze straty, zadawać jednocześnie nieprzyjacielowi jak największe³¹.*

3. Stosować różnorodne formy (regularne, nieregularne) i sposoby (manewr, uderzenie ogniem i wojskami, zapory i niszczenia, obrona na miejscu) walki zbrojnej - stosownie do siły i "taktyki" działań agresora.

4. **Korzystać ze wsparcia i pomocy społeczeństwa oraz pozamilitarnych ogniwo obronnych.**

³¹F. Skibiński: "Rozważania o sztuce wojennej", Warszawa 1972, s. 233.

5. W każdej sytuacji dążyć do osiągnięcia celu działań wojsk OT w rejonie odpowiedzialności, tj. **niszczyć siły przeciwnika i zmniejszać skuteczności jego działań, a także chronić życie i mienie ludności.**

W czasie pokoju będą realizowane w nim zadania o charakterze humanitarnym i przygotowania do działań bojowych.

Podstawową, chociaż nie jedynie ważną, grupą przedsięwzięć w rejonie odpowiedzialności wojsk OT są te z nich, które przygotowują do prowadzenia w nim walki.

Przygotowanie rejonu odpowiedzialności do działań bojowych obejmuje:

- studia operacyjne terenu;
- operacyjne przygotowanie rejonów odpowiedzialności do obrony;
- działania rozpoznawcze (praca sieci obserwacyjno-meldunkowej);
- działania regularne i nieregularne;
- przedsięwzięcia wchodzące w zakres pogotowia bojowego³²;
- rozbudowę inżynieryjną terenu (bojowe uzbrajanie terenu);
- wsparcie społeczeństwa w działaniach gwarantujących bezpieczeństwo wewnętrzne;
- ochronę i obronę obiektów;
- obronę miejscową.

W okresie kryzysu pierwsze dwa z wyżej wymienionych przygotowań na rzecz działań bojowych w rejonie odpowiedzialności ulegają osłabieniu lub zawieszeniu na korzyść zwiększenia roli zadań realizowanych w ramach pozostałych siedmiu. W **trakcie wojny** natomiast do owych siedmiu dochodzą przedsięwzięcia wynikające z:

- obrony miejscowości (miast);
- obrony regularnej na rubieżach i kierunkach zagrożonych działaniem wojsk przeciwnik;

³²Por.: "Regulamin ...", op. cit., s. 6.

- działań osłonowych i obronnych w rejonie i na granicy państwowej;
- zwalczania dywersji;
- zwalczania desantów powietrznych i morskich;
- podejmowania działań nieregularnych w masowej skali;
- działań ratowniczych na rzecz wojsk i doraźnie ludności.

1.2. DZIAŁANIA BOJOWE WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ

Naczelna zasadą prowadzenia działań bojowych przez jednostki wojskowe obrony terytorialnej jest prowadzenie przez nie wszelkich przedsięwzięć w wyznaczonych im **s t a ł y c h** rejonach odpowiedzialności.

Rejony o takim charakterze miały swoje zastosowanie w historii wojskowości polskiej i odnosiły się do niektórych działań AK. *Wojskowa organizacja terenowa AK oparta była na przedwojennym podziale organizacyjnym na województwa i powiaty. Okręg w pojęciu wojskowym odpowiadał terytorium przedwojennego województwa, a Obwód - terytorium powiatu. Dwa do trzech okręgów złączonych pod jednym dowództwem tworzyło Obszar. Obszary były tworzone, gdy zachodziła tego istotna potrzeba³³. W ramach obwodów były placówki, a niżej plutony. Pomiędzy okręgiem, a obwodem występowały rejony - składające się z 2-3 obwodów.*

Istota powyższej struktury odpowiada potrzebom obecnego systemu obronnego, co do podziału terytorium Polski na **obszary** (OW), **regiony** (RSzW), **obwody** (RKOT) i **rejony odpowiedzialności** (BOT, pOT, bOT itd.) funkcjonujące w systemie obrony terytorialnej. W ten sposób mamy:

- **4 obszary odpowiedzialności** (OrO) - po jednym na szczeblu **okręgu wojskowego**³⁴;

³³T. Bór-Komorowski: "Armia podziemna", Warszawa 1994, s. 172.

³⁴Obszary odpowiedzialności: POW, ŚOW, WOW i KOW.

- 16 regionów odpowiedzialności (RgO) - odpowiednio, na szczeblu RSzW³⁵;

- 141³⁶ obwodów odpowiedzialności (ObO) - na szczeblu RKOT.

Tego typu terytorialnymi organami dowodzenia i przyporządkowanymi im "wycinkami" terytorium Polski jest pokryty cały kraj - odpowiednio do "cywilnego" podziału administracyjnego - co "gwarantuje" określoną stabilizację granicę każdego obszaru, regionu i obwodu odpowiedzialności oraz sprzyja właściwemu obiegowi informacji mających wpływ na ich bezpieczeństwo, a także planowaniu i organizowaniu przedsięwzięć nie tylko obronnych (w tym bojowych) ale również humanitarnych na poszczególnych szczeblach administracji państwowej i samorządowej.

Rejon odpowiedzialności (RjO) jest natomiast taką samą stałą częścią terytorium państwa, jak obszar, region i obwód, tyle że przyporządkowywaną jednostkom wojskowym OT na zasadach potrzeb planu operacyjnego. Powierzchnia jego zależy od wielkości oraz charakteru zadań konkretnej jednostki wojsk OT; tym samym RjO każdej z nich jest inny ale jednocześnie warunkowany wymogami taktyczno-operacyjnym tworzenia go w różnych warunkach terenowych, i stąd jego wielkość na szczeblu tej samej struktury organizacyjnej wojsk OT zawiera się w stosownych i porównywalnych (choć nie tych samych) granicach. "Pokrycie" rejonami odpowiedzialności nie jest pełne zarówno na obszarze odpowiedzialności okręgu wojskowego, jak również w regionie odpowiedzialności RSzW. W niektórych obwodach odpowiedzialności RKOT może jednak wystąpić całkowite pokrycie jego

³⁵Regiony odpowiedzialności WSzW-RSzW: a) w POW - Gdańsk, Bydgoszcz, Łódź, i Szczecin; b) w ŚOW - Zielona Góra, Poznań i Wrocław; c) w WOW - Białystok, Olsztyn, Radom i Warszawa; d) w KOW - Katowice, Kielce, Kraków, Lublin i Rzeszów.

³⁶Teren wraz z infrastrukturą kilku gmin - mniej więcej były powiat. Por. "Koncepcja organizacji i funkcjonowania rejonowych komend obrony terytorialnej (RKOT)", Zarząd OT Sztabu Gen. WP, Listopad 1995.

W obwodzie odpowiedzialności RKOT niższymi strukturami kierowania (dowodzenia) OT są komendy garnizonów.

powierzchni rejonem lub rejonami odpowiedzialności. W znacznej mierze zależały to od miejsca położenia obwodu w strukturze zadań wynikających z planu operacyjnego.

Biorąc za podstawę niektóre znane już dane odnoszące się do zasad działania wojsk OT można przyjąć, że możemy utworzyć **232 rejonów odpowiedzialności**³⁷, spośród których (w stosunku do poszczególnych struktur wojsk OT) jest:

- 11 brygadowych;
- 16 pułkowych;
- 12 batalionowych;
- 180 "fortecznych";
- 5 dywizjonowych (Marynarki Wojennej);
- 8 kompanijnych (Marynarki Wojennej).

Przygotowanie i prowadzenie **działań humanitarnych oraz bojowych** przez **oddziały i związki taktyczne wojsk obrony terytorialnej (OT) w rejonach odpowiedzialności** są podstawą **sztuki wojennej wojsk OT** - w zdecydowanej większości zdarzeń istotnie różniące się od sztuki wojennej wojsk operacyjnych.

1.2.1. Sposoby prowadzenia walki zbrojnej przez wojska OT

Wojska obrony terytorialne wykorzystują wszystkie znane i stosowane **sposoby walki zbrojnej**, chociaż ze względu na ścisłe przywiązanie się - poprzez rejonów odpowiedzialności - do określonego im terenu (rozumianego jako wycinka terytorium państwa, wyznaczonego na podstawie planu operacyjnego) w przewadze jest **opór** (obrona w różnych okolicznościach). Nie są im obce

³⁷Nie uwzględniono rejonów jakie mogą tworzyć jednostki typu **boo** i **koo** zarówno w Wojskach Lądowych, jak również Sił Powietrznych, ponieważ ich zadania są przywiązane bardziej do obiektów niż rejonów.

jednak **uderzenie** (ogniem, a w sprzyjających warunkach - wojskami) oraz **manewr** (wojskami, środkami lub jednocześnie oboma).

Rozpatrując ten problem w sposób analityczny, możemy przyjąć, że wojska OT mogą prowadzić działania:

- mobilizacyjne;
- szkoleniowe;
- rozpoznawcze (a w tym obserwacyjno-meldunkowe i rozpoznawczo-szturmowe);
- osłonowe³⁸;
- ochronno-obronne;
- pogotowia;
- przeciwdywersyjne;
- obronę regularną - w przeważającej liczbie w oparciu o miasta i miejscowości (obronę forteczną);
- nieregularne;
- logistyczne na potrzeby własne i wojsk operacyjnych.

W działaniach bojowych wojsk OT kładzie się duży nacisk na prowadzenie ich nie tylko w ugrupowaniu wojsk własnych (m.in. do zwalczania dywersji, blokowania desantów, ochrona obiektów itp.), w strefie działań bojowych (obrona rubieży na drugorzędnych kierunkach działania przeciwnika, obrona

³⁸Głównym zadaniem osłony jest niedopuszczenie przeciwnika (...) do osłanianych wojsk oraz uniemożliwienie oddziaływania ogniem i prowadzenie rozpoznania. Por.: "Mała encyklopedia ...", op. cit., s 281.

Osłona może występować na szczeblu strategicznym, operacyjnym, taktycznym - i dotyczyć mobilizacji, koncentracji, rozwijania wojsk itp.. Ma ona swój wymiar wojenny i pokojowy. Ten ostatni jest bardzo kosztowny ale decyduje także o skuteczności wojennego i stanie obronności państwa.

Brak osłony strategicznej prowadzi do błyskawicznego wtargnięcia w obszar atakowanego państwa i rozbicia z marszu jego sił zbrojnych podczas mobilizacji i rozwinięcia. ... Siły i środki OT (...) przy wykorzystaniu naturalnych walorów obronnych terenu i przygotowanych zawczasu umocnień są w stanie zapewnić lądową osłonę strategiczną. Por.: M. Karus, "Wykorzystanie sił obrony terytorialnej do osłony strategicznej (operacyjnej)", AON, Warszawa 1995, s. 18.

obiektów, miejscowości oraz terenów zurbanizowanych itp.) i w rejonach zajmowanych (odzyskiwanych) bądź zajętych przez agresora (działania nieregularne). Dlatego każde działanie bojowe w rejonie odpowiedzialności wojsk OT planowane jest przynajmniej w dwóch wariantach, gdzie jednym jest sytuacja z przewagą (lub tylko) **działań regularnych**, zaś w drugim - tylko **działań nieregularnych**.

W związku z tym, powyżej przytoczone działania wojsk OT mogą być prowadzone w klasycznych działaniach regularnych, ale część z nich również w działaniach nieregularnych.

1.2.2. Formy walki zbrojnej

Kategorie form walki zbrojnej (regularnej i nieregularnej) są starymi i podstawowymi w tym względzie tak długo, jak tylko istnieje sztuka wojenna. Obie one odnoszą się do całej przestrzeni, na których prowadzi się wojnę i do wszystkich potencjalnych sił możliwych do wykorzystania w niej.

W walce zbrojnej wyróżnia się dwie zasadnicze jej formy - są to **działania regularne i działania nieregularne** (załącznik 5).

Działania regularne to *forma walki zbrojnej prowadzonej przez zwarte formacje zbrojne - w postaci czołowego, frontalnego starcia - w której występuje wyraźny podział na **strefę starcia i zaplecze**. Mogą mieć one skalę taktyczną, operacyjną i strategiczną.*

Działania nieregularne to *forma walki zbrojnej polegająca na **unikaniu rozstrzygających starć z przeważającymi siłami przeciwnika, zaskakującym atakowaniu słabych miejsc jego ugrupowania bojowego (struktury organizacyjnej) formacjami umiejętnie wykorzystującymi teren i działającymi na znacznym obszarze**. Mogą mieć one skalę taktyczną, operacyjną i strategiczną.*

W konflikcie zbrojnym rzadko kiedy formy te występują w czystej, **jednorodnej postaci**. Zazwyczaj składają się na konglomerat (w różnych czasowo oraz przestrzennie zmieniających się proporcjach) zawierający w sobie - stosownie do okoliczności - działania regularne i nieregularne.

Działania regularne koncentrują się głównie na terenie (zajęciu go, utrzymaniu lub "planowej" utracie), zaś **nieregularne - sił** (zniszczenia ich, pokonania lub wyparcia, osłabienia moralnego, zniechęcenia, zastraszenia itp.) **strony przeciwnej**. Nie wyklucza to jednak sytuacji kiedy działania nieregularne wykorzystuje się w trakcie walki o teren, zaś regularne - do niszczenia sił przeciwnika. O takim postępowaniu decyduje bowiem przeważająca skala wybranej formy walki zbrojnej w konkretnym boju, operacji itp. **Jeśli więc dominują działania regularne, to działania nieregularne będą wykorzystywane do opanowania terenu, zaś w sytuacji masowego stosowania działań nieregularnych - działania regularne do zadawania strat siłom przeciwnika.**

1.2.2.1. Działania regularne wojsk obrony terytorialnej

Działania regularne prowadzone przez wojska OT w założeniach ogólnych i teorii niczym nie różnią się od działań regularnych wojsk operacyjnych. Jedynymi czynnikami, które w znacznym stopniu mogą je warunkować i niekiedy znacząco odróżniać od wojsk operacyjnych w praktyce są:

- ograniczony przestrzennie rejon działania;
- liczba, jakość oraz rodzaj sprzętu bojowego i transportowego będącego na ich wyposażeniu;
- rodzaj środków łączności wykorzystywanych w systemie dowodzenia;

- miejsca na rozmieszczenie komórek sztabowych (w budynkach trwałych, odpowiednio wcześniej do tego celu wytypowanych) i składy oraz przebywanie stanu osobowego tych wojsk;

- zrozumienie sytuacji militarnej przez mieszkańców w pobliżu, których znajdują się rejon odpowiedzialności wojsk OT;

- stopień przygotowania infrastruktury terenowej do prowadzenia działań bojowych (regularnych i nieregularnych).

Przyjmuje się, że wojska OT mogą w rejonach odpowiedzialności prowadzić:

- obronę (na rubieżach uprzednio przygotowanych i w miejscowościach oraz w warunkach szczególnych);

- ochronno-obronne obiektów;

- przesłanianie w strefie przygranicznej - wspólnie z wojskami operacyjnymi;

- działania przeciwdywersyjne;

- działania przeciwdesantowe;

- działania osłonowe;

- rozpoznanie terytorialne;

- zabezpieczać i wspierać działanie wojsk operacyjnych

- wspierać akcje ratownicze i ewakuację prowadzone przez OC.

Wszystkie te przedsięwzięcia będą prowadzone z przestrzeganiem określonych zasad i norm - co do niektórych wielkości liczbowe zawarto w podrozdziale 2.2. "Podstawowe normy taktyczne".

W sytuacjach dużego zagrożenia - doraźnie i jedynie częścią sił (nie więcej jednak niż 40%) - możliwe jest podjęcie działań "typowych" dla jednostek OT w obszarze znajdującym się pomiędzy "rodzimą" a sąsiednim rejonem odpowiedzialności lub też w sąsiednim rejonie odpowiedzialności. Działanie takie jednak powinno być uzgodnione na szczeblu okręgu wojskowego.

Przemieszczenie pododdziałów OT poza rejon odpowiedzialności ich batalionu, pułku lub brygady OT nie jest wskazane i dopuszczalne - szczególnie

jeśli jest powodowane jedynie potrzebami doraźnymi, widzianymi ze szczybla taktycznego.

1.2.2.2. Działania nieregularne wojsk obrony terytorialnej

1.2.2.2.1. Istota działań nieregularnych ...

... sprowadza się do:

- **unikania** (uchylania się) **czołowego, frontalnego starcia z silnym, przeciwnikiem**, które groziłoby klęską bądź też poniesieniem start niewspółmiernych do korzyści;
- **atakowania z zaskoczenia i przy wykorzystaniu warunków terenowych, słabych miejsc (elementów) przeciwnika na całym bronionym obszarze;**
- **rozpraszaniu sił** zaraz po wykonaniu akcji, aby przez to posiadać obiekty (grupujące siły działań nieregularnych) nieopłacalne do niszczenia kosztownymi systemami (środkami) walki;
- **posiadaniu inicjatywy** w walce co do skali (rozmachu), liczby, miejsca, okoliczności, czasu trwania i rodzaju powodowanych strat w poszczególnych akcjach zbrojnych;
- **wyzyskaniu tego okresu do prowadzenia walki (akcji) bezpośredniej (zadawaniu wtedy strat), który wynika z "technologicznej bezwładności" uruchomienia systemów walki wojsk regularnych.**

1.2.2.2.2. Teoria działań nieregularnych ...

... wskazuje, że przy ich prowadzeniu w wydaniu partyzanckim *techniczna przewaga w broni i zaopatrzeniu materiałowym, jaką posiadają walczące z partyzantami siły zbrojne, jest zupełnie bez znaczenia, jeśli chodzi o wynik wojny*³⁹. Ponadto wynika z niej, że:

- ogólny stosunek sił⁴⁰ może wynosić co najmniej 20:1 (średni 25:1, maksymalny 32:1) na rzecz sił partyzanckich podczas walki z wojskami regularnymi⁴¹;

- zwiększanie liczby sił prowadzących działania nieregularne w tym samym rejonie powoduje spadek optymalnego stosunku sił na rzecz wojsk regularnych - w tej samej proporcji co następuje zwiększenie;

- masowość działań nieregularnych, to nie zagęszczanie nimi rejonów działań, lecz nasycenie nimi całego terytorium państwa i ciągle utrzymywanie ich stanów na optymalnym (odpowiednim, wymaganym) poziomie względem wojsk regularnym przeciwnika;

- nie należy zagęszczać rejonów działania siłami działań nieregularnych, lecz zwiększać obszar oddziaływania na przeciwnika;

- działania koncentrować jedynie na niszczeniu sił przeciwnik, nie zaś na opanowywaniu terenu - bowiem zniszczenie sił przeciwnika niemal automatycznie uwolni teren od jego panowania;

- zaskoczenie jest największym sprzymierzeńcem sił działań nieregularnych, gdyż sprzyja zdobywaniu przewagi;

- siły wielokrotnie słabsze od agresora, co jest typowe dla prowadzących działania nieregularne, *nigdy nie mogą przejść do obrony stałej, ponieważ wróg im zada druzgocącą klęskę*⁴² ...;

- siły przeznaczone do prowadzenia działań nieregularnych na obszarze opanowanym przez przeciwnika powinny znajdować się w rozproszeniu i tylko

³⁹V. Dedijer: *Siła narzędzia*, w: "Jeśli nie nastanie pokój". MON, Warszawa 1971, s.37.

⁴⁰**P r z y k ł a d y h i s t o r y c z n e** wskazują na to, że stosując działania nieregularne konieczny był odpowiedni **stosunek sił** przy walce wojsk regularnych z siłami działań nieregularnych, który w zależności od charakteru terenu i innych okoliczności kształtował się następująco (na korzyść tych co je prowadzili względem wojsk regularnych): w **Algierii** - podczas walki między miejscową partyzantką, a armią francuską (przy absolutnej przewadze technicznej Francuzów; m.in. ze względu na śmigłowce) - **17:1**; w wojnie **Burów** przeciw Anglikom - **30:1**; w **Grozny** (Rosjanie przeciw Czeczenom) - **20:1**; "**wojna zimowa**" ZSRR - Finlandia 1939-1940 (**skuteczna obrona Finów** - to właściwe **połączenie zawczasu przygotowanej taktyki działań regularnych z działaniami nieregularnymi**) stosunki sił pod koniec wojny (Rosjani przeciw Finom): dywizje, artyleria, lotnictwo - **5:1**, czołgi - **80:1** (efekt końcowy - niekorzystny dla Rosjan).

⁴¹M. Ciechanowicz, Z. Folcik, Cz. Gozdecki, Z. Rączka, J. Skibiński, A. Zoń: "**Wybrane metody optymalizacji decyzji**", MON, ASG, Warszawa 1969, s. 176.

⁴²C. v. Clausewitz., op. cit.

do wykonania akcji koncentrować się na krótki czas - po czym znów przechodzą one w rozproszenie i to na znacznym obszarze;

- prowadzone akcje zbrojne powinny być krótkotrwałe, aby nie dopuścić przeciwnika do użycia przez niego sprzętu ciężkiego do walki z siłami działań nieregularnych;

- o ile przedmiotem ataku przeważnie są siły przeciwnika, o tyle przedmiotem najwyższej troski jest człowiek prowadzący działania nieregularne, dlatego akcja w wykonaniu prowadzących działania nieregularne powinna być dobrze przygotowana - aby ponoszono w niej minimalne straty (lub ich uniknięto - co z pewnością jest trudne).

Przygotowanie się do masowego prowadzenia działań nieregularnych przez siły obrony terytorialnej - a w tym także wojska OT - jest o tyle konieczne w wypadku Polski, ponieważ pozwala to nam wykorzystać znacznie efektywniej posiadany i budowany (tworzony) potencjał obronny państwa. Stwarza to warunki do przyjęcia założenia, iż możemy tworzyć taki system obronny, w ramach którego nie tylko że będziemy w stanie podjąć skuteczną walkę z przeciwnikiem w wypadku agresji na Polskę, ale właściwie zorganizowani "uświadomimy" ewentualnemu agresorowi posiadamy potężny atut zniechęcający go do tej agresji lub szantażu militarnego wobec nas.

Przyjęcie "strategii działań nieregularnych" w wymiarze całego terytorium pozwoli na skuteczne atakowanie agresora w każdym miejscu, w każdej sytuacji, o każdej porze doby i wyzwoli w obronie jej najaktywniejszą stronę.

Ekonomiczności działań zbrojnych określił gen. F. SKIBIŃSKI twierdząc: *wojować tak, aby ponosząc samemu jak najmniejsze straty zadać jednocześnie nieprzyjacielowi jak największe.* Ten sam aspekt walki zbrojnej widziany jest również w "Regulaminie działań taktycznych ...", gdzie czytamy, że *ekonomia sił to racjonalne dysponowanie siłami i środkami walki odpowiednio do*

ważności zadań, gwarantujące osiągnięcie jej celu w możliwie najkrótszym czasie i z jak najmniejszymi stratami ⁴³.

W działaniach nieregularnych chodzi także o spowodowanie **dezorganizacji sił i zamiarów (planów) przeciwnika** - zarówno bezpośrednio przed rozpoczęciem walki, jak również w jej trakcie (gdyż m.in. wtedy można łatwiej zadawać mu straty) - ponieważ doprowadzi go to do **demoralizacji i klęski. Dezorganizację** - wg LIDDELL HARTA - *osiąga się przez:*

- zniszczenie sztyków przeciwnika w wyniku nagłej zmiany frontu;
- rozdzielenie sił przeciwnika;
- naruszenie jego systemów zaopatrzenia i odwodów;
- zagrożenie drogom odwrotu.

Właściwie pomyślana i przeprowadzona dezorganizacja struktur przeciwnika sprzyja działaniom nieregularnym w każdej skali. Dlatego też jest ona przedmiotem tych działań - w realizacji zadań warunkujących osiągnięcie celu strategicznej obrony własnego państwa.

1.2.2.2.3. Właściwości działań nieregularnych

Aby o działaniach zbrojnych można było mówić, że są nieregularne powinniśmy zdawać sobie sprawę z tego czym one się charakteryzują, gdyż wtedy łatwiej będzie je organizować i wykorzystywać do osiągania celu walki.

Typowym dla nich jest:

- unikanie (uchylanie się) czołowego, frontalnego starcia z silnym przeciwnikiem;
- działanie na obszarze, a nie wzdłuż linii, w punkcie itp. (operowanie przestrzenią);

⁴³"Regulaminu działań taktycznych ...", op. cit. s. 13

- siły prowadzące je są zwykle rozproszone na całym (znacznym) obszarze; koncentrują się wyjątkowo - głównie do wykonania uderzeń lub innych działań;
- ciągły manewr sił w obszarze działania dla uniknięcia rozpoznania i uderzenia przeciwnika oraz stworzenia sobie warunków do uderzenia i zaskoczenia;
- nieustanne śledzenie i rozpoznawanie przeciwnika dla ustalenia jego słabych miejsc (elementów), bądź też czyhanie na sposobność do uderzenia na jego siły i środki;
- działanie z zaskoczenia - jako reguła;
- każdorazowe wykorzystywanie warunków terenowych do ukrycia się, uniknięcia ataku i uzyskania zaskoczenia;
- krótkotrwałość uderzeń ogniowych lub innych działań celem uniemożliwienia zorganizowania "przeciwuderzenia" (kontrakcji) przez przeciwnika, a szczególnie z wykorzystaniem przez niego broni (systemów) ciężkiej;
- stwarzanie bazy bytowania z aktywnym współdziałaniem społeczeństwa, przy jego akceptacji, poparciu i współuczestnictwie w walce z przeciwnikiem - poprzez prowadzenie rozpoznania na rzecz sił działań nieregularnych, zaopatrzenie, pomoc medyczną, praktyczną pomoc w działaniu, zasilanie ludźmi oraz środkami itp.;
- długotrwałość działań i systematyczność oddziaływania na przeciwnika w celu osłabienia go, zniszczenia lub wyparcia;
- to, iż mogą prowadzić je wszystkie rodzaje formacji zbrojnych regularne (wojska operacyjne i OT) i nieregularne (oddziały partyzanckie, samoobrony);
- ciągłe paraliżowanie zdolności ruchu lądowego przeciwnika na obszarze działania;
- niewielka centralizacja dowodzenia i duża autonomiczność działań oddziałów (grup) prowadzących działania nieregularne;

- wyprzedzanie przeciwnika w aktywności i inicjatywie.

Głównymi obiektami ataku wojsk OT prowadzących działania nieregularne są: **artyleria przeciwnika, elementy rozpoznawcze i stanowiska dowodzenia oraz logistyka**; w dalszej kolejności - inne struktury bojowe. Kiedy nie ma większej możliwości wyboru obiektów ataku, szturm - **wszystko to ze strony przeciwnika, "co trafi się pod lufę", a szczególnie jego siła żywa.**

P l a n o w e "rozdrobnienie" sił OT prowadzących działania nieregularne i rozpraszenie ich sprzyja unikaniu starcia, w którym przeciwnik mógłby kompleksowo - w pełni i efektywnie - wykorzystać wszystkie posiadane systemy ogniowe (walki), a także właściwie ("metodycznie") organizować i prowadzić walkę oraz zabezpieczać ją logistycznie. Przy znacznym rozdrobnieniu sił prowadzących działania nieregularne istnieją mała szansa na to, aby zaistniały korzystne warunki, w których walory tychże systemów mogłyby dać zakładaną dla nich skuteczność.

Aby działania nieregularne przynosiły maksymalnie wysoki efekt, należy organizować je kompleksowo i z wykorzystaniem nowoczesnych, przenośnych środków walki, które precyzyjnie raziłyby przeciwnika już pierwszym strzałem - co jest bardzo ważne także i ze względu na ich logistycznego zabezpieczenie. Jednostki wojskowe OT tak właśnie wyposażane są predysponowane do prowadzenia działań nieregularnych, jak żadne inne, ponieważ:

- niezależnie od wyniku starcia pomiędzy wojskami operacyjnymi (obrońcy z agresorem) **pozostają wciąż w tych samych rejonach odpowiedzialności.** Toteż w wypadku znalezienia się "po drugiej stronie frontu" muszą być przygotowane do podjęcia walki w sposób zorganizowany i taki co do formy jej prowadzenia, który będzie dla nich skutecznym bojowo i "rozsądnie bezpieczny" dla stanów osobowych ją prowadzących;

- najlepiej spośród wszystkich formacji zbrojnych mogą wyzyskać atuty własnego terytorium, gdyż już w czasie pokoju mogą przygotować

wielowariantowo własną bazę logistyczną, terytorialny system obserwacyjno-meldunkowy, terytorialne elementy systemu dowodzenia i mobilizacji (stosownie do potrzeb i rozwoju sytuacji w - stałym przecież - rejonie odpowiedzialności) w oparciu o infrastrukturę i rezerwistów mieszkających i pracujących w tym właśnie rejonie, w którym przyjdzie im walczyć.

Działania nieregularne to nie doraźne i przepelnione heroizmem przedsięwzięcie, lecz wysoce wysublimowane w sposobach i metodach działanie zbrojne - nacechowane wyrachowaniem, chytrą i przebiegłością postępowanie - dla zadania maksymalnych strat przeciwnikowi, przy ponoszeniu przez siebie jak najmniejszych oraz zachowaniu jak najdłużej własnej zdolności bojowej.

Planując je na szczeblu taktycznym - co jest domeną wojsk OT - należy kierować się następującymi wymogami:

1. Dozwolone są tylko **krótkotrwałe akcje zbrojne** - na tyle długie w czasie, na ile wojska regularne nie użyją broni ciężkiej i zintegrowanych systemów ognia (walki).

2. Im akcja krótsza, tym bezpieczniejsza i efektywniejsza (tym mniej nakładów głównie "osobowych" na jej przeprowadzenie).

3. Po akcji bojowej należy **przechodzić natychmiast** w dobrze przemyślane, wielowariantowo zaplanowane **rozproszenie**.

4. Akcje bojowe wykonywać tylko z **zaskoczenia**; przy braku możliwości do jego uzyskania - nie prowadzić ich (głównie ze względów bezpieczeństwa działań).

Zaskoczenie:

- to główne źródło niwelowania przewagi przeciwnika i zdobywania jej dla siebie;
- powoduje chwilowo znaczącą zmianę stosunku sił na korzyść tego kto je uzyskuje;

- zawsze sprzyja zaskakującemu;
- ... miejscowe - jest największym sprzymierzeńcem sił prowadzących działania nieregularne.

5. **Nie zagęszczać siłami prowadzącymi działania nieregularne rejonów, lecz zwiększać obszar ich działania** - stosownie do wzrostu liczby stanu osobowego tych sił.

6. W wypadku zmniejszania się wielkości stanów osobowych sił prowadzących działania nieregularne nie należy zmniejszać dotychczasowego obszaru ich działania, lecz **koncentrować wysiłek bojowy na bardziej ważnych obiektach, inne zaś tylko obserwować.**

7. **Wysiłek bojowy koncentrować głównie nasile żywej przeciwnika i doraźnie tylko na niektórych ważnych środkach walki lub obiektach.**

8. **Kiedy wojska regularne koncentrują wysiłek bojowy przeciw siłom działań nieregularnych w określonym rejonie, należy uderzać w innym - by rozszerzać obszar działań, zmuszając je w ten sposób do rozproszenia tego wysiłku.**

9. **Gdy agresor zwiększa liczbę wojsk regularnych - należy zwiększyć liczbę akcji zbrojnych, a także ich skuteczność.**

10. **Wielkość sił do prowadzeni działań nieregularnych należy ustalać na podstawie liczby żołnierzy wojsk regularnych przeciwnika - przyjmując za podstawę następujące wartości kalkulacyjne stosunku sił od 20 : 1 (w wypadku wojsk regularnych rozmieszczonych w obiektach i rejonach) do 32 :1 (w sytuacji przemieszczania się wojsk regularnych).**

11. **Elementarna grupa bojowa do prowadzenia działań nieregularnych powinna składać się z przynajmniej dwóch trzyosobowych elementów (sekcji, podgrup) oraz dowódcy - tj. 7-10 walczących (żołnierzy, bojowników). Większe grupy i struktury bojowe do działań nieregularnych, to wielokrotność "7" lub "10", plus dowódca (dowództwo) nad nimi.**

12. R y t m a k c j i działań nieregularnych to: rozpoznanie - szybka koncentracja wysiłku zbrojnego - zaskakujące uderzenie ogniowe - krótkotrwała akcja bojowa (dywersyjna lub inna) - natychmiastowe, jak najdalej idące rozproszenie grupy biorącej udział w akcji.

Działania nieregularne to nie tylko **najaktywniejszy rodzaj obrony** ale także **zaczepna i agresywna jej odmiana**, której efekty są niekiedy **większe niż w działaniach zaczepnych** - tyle, że rozłożone w czasie. Ale obrońcy nie pozostaje nic innego jak "aktywnie skracać" oczekiwanie na pozytywny dla siebie wynik.

Analizując działania nieregularne prowadzone przez Burów przeciw Anglikom, powstańców algierskich przeciw Francuzom, Arabów przeciw Turkom, w Hiszpanów i Rosjan przeciw armii Napoleona, "Północnych" przeciw secesjonistom "Południa", Chińczyków przeciw kolonialistom europejskim i amerykańskim, Rosjan, Jugosłowian i Polaków przeciw okupantom niemieckim, Wietnamczyków przeciw Amerykanom, Afgańczyków przeciw Rosjanom, Czeczenów przeciw Rosjanom, a ponadto opierając się na opracowaniach naukowców można pokusić się o sformułowanie kilku wniosków co do organizacji walki w działaniach nieregularnych, które wskazują na to, że:

- jeżeli wojska regularne zwiększają swoją skuteczność oddziaływania ogniowego w wobec sił prowadzących działania nieregularne określonym rejonie, to należy rozrzedzać te siły w funkcji pierwiastka kwadratowego z wartości przyrostu tej skuteczności (załącznik 6);

- w wypadku obrony miast lub rubieży przez siły terytorialne (zbrojnej samoobrony itp.) przed działaniem wojsk operacyjnych przeciwnika, niezbędnym wymogiem skuteczności takiego przedsięwzięcia jest prowadzenie działań nieregularnych na przedpolach i w głębi ugrupowania wojsk regularnych oraz intensywne zwalczanie artylerii agresora;

- obliczając niezbędną liczbę sił do prowadzenia działań nieregularnych należy brać pod uwagę wszystkich żołnierzy przeciwnika znajdujących się w rejonie odpowiedzialności przyporządkowanego określonej jednostce wojsk OT.

W przyroście skuteczności ogniowej wojsk regularnych uwzględnia się głównie te środki walki, które w sposób natychmiastowy mogą być użyte efektywnie w walce przeciw siłom działań nieregularnych - to znaczy przed ich rozproszeniem po akcji. Te z nich, nawet najskuteczniejsze, które mogą być wprowadzone do akcji bojowej przez wojska operacyjne do zwalczania siły działań nieregularnych dopiero w momencie, gdy siły te się rozproszyły mają niewielki wpływ na konieczność rozrzedzania tych sił, ponieważ sztuka działań nieregularnych zawiera się między innymi i w tym, że mają one "taktyczny sens" tylko wtedy, kiedy potrafimy je zorganizować w postaci krótkotrwałych, zaskakujących i masowych akcji bojowych - w czasie nie dłuższym, niż jest on niezbędny, aby wojska operacyjne ustawiły się we właściwe strukturalnie im szyki regularne - umożliwiające pełne wykorzystanie potencjału bojowego wynikającego m.in. z "regularności" (co do rozmieszczenia wojsk, zasad i kolejności ich użycia itp.) tak prowadzonej walki.

Z danych zawartych w załączniku 6 wynika również zależność, która pozwala przyjąć, że agresor nie będzie w stanie w każdym miejscu zwiększać swojej skuteczności ogniowej poprzez zwiększanie liczby żołnierzy własnych wojsk regularnych w stopniu umożliwiającym mu panowanie nad zajęтым terytorium, gdyż jego wysiłek w tym względzie musiałby narastać w postępie kwadratowym do zmniejszania się wielkości sił działań nieregularnych. Jego wysiłek będzie natomiast skupiał się na "rozpoznaniu sytuacyjnym"⁴⁴, w celu wykrycia sił działań nieregularnych i odpowiedniego przygotowania się do odpierania i zapobiegania akcjom zbrojnym lub możliwie szybkiego

⁴⁴Rozpoznanie sytuacyjne - to takie rozpoznanie, które łączy w sobie dane wojskowego rozpoznania taktycznego i operacyjnego oraz policyjnego środowiskowego, a także wywiadu i kontrwywiadu w odniesieniu do określonego rejonu będącego przedmiotem zainteresowania sztabów wojskowych na zajęтым lub zajmowanym terytorium.

wprowadzania do walki (w trakcie trwania akcji bojowych sił działań nieregularnych) skutecznych ogniowo środków (systemów) walki z siłami prowadzącymi działania nieregularne (zwiększających jego efektywność działań), jeszcze przed jej zakończeniem.

Takie jego postępowanie pozwoli mu osiągnąć znaczny przyrost skuteczności ogniowej i zyskać przez to na niszczeniu "nadwyżek" sił prowadzących działania nieregularne - wynikających z "braku możliwości gwałtownego optymalizowania"⁴⁵ stosunku sił (pomiędzy prowadzącymi te działania, a zwalczającymi je) przez siły prowadzące działania nieregularne w gwałtownie zmieniającej się konkretnej sytuacji taktycznej. Mając tego świadomość, należy w **działaniach nieregularnych wojsk OT koncentrować się blokowaniu przeciwnikowi dopływu wiarygodnych informacji o siłach działań nieregularnych oraz dokładnym przygotowywaniu wielu krótkotrwałych akcji bojowych organizowanych z zaskoczenia.**

Ważne jest, aby działania nieregularnych można było prowadzić w **masowej skali**, gdyż powszechność obronna jest najskuteczniejszym sposobem przetwarzania narodowego potencjału obronnego w siłę obronną państw. Wtedy mogą zaistnieć też najkorzystniejsze warunki **wyzyskania wszelkich atutów płynących z obrony własnego terytorium** (jakimi są m.in.: "znane" warunki terenowe, poparcie miejscowej ludności, możliwość wykorzystania wojsk obrony terytorialnej, obrona miast i miejscowości, "bojowe uzbrojenie terenu"

⁴⁵Jeżeli siły prowadzące działania nieregularne przystąpią do akcji bojowej w rejonie przy stosunku sił **32:1**, to gwałtowne zwiększenie skuteczności ogniowej wojsk regularnych np. 25 razy (będzie to możliwe, jeśli siły działań nieregularnych wykonywać będą poszczególne akcje bojowe długotrwałe, bez uzyskania zaskoczenia, powoli rozpraszając się po akcji oraz pozostawiając ślady rozpraszania itp.) - po wprowadzeniu przez nie lotnictwa (śmigłowców), artylerii i szybkich grup bojowych wojsk zmechanizowanych itd. - wymagać będzie pięciokrotnie większego rozrzedzenia sił działań nieregularnych niż założono to przed akcją (i faktycznego posiadania tego stosunku sił do tej sytuacji na poziomie **6,4:1**).

Natychmiastowe zareagowanie rozrzedzeniem się - przez siły działań nieregularnych na gwałtownie zwiększającą się skutecznością ogniową wojsk regularnych - nie będzie wtedy możliwe. Konsekwencją tego będą straty głównie wśród stanów osobowych {sięgające w tym wypadku $80\% - [(1-6,4:32) \times 100\%]$ } tych sił - w skali jakby "niwelującej niepotrzebną" (w takiej sytuacji osiemdziesięcioprocentową) nadwyżkę sił działań nieregularnych.

itp.), do zbudowania sprawnego oraz skutecznego w odstraszaniu i odpieraniu agresji systemu obronnego Polski.

Badania nad możliwościami bojowymi wojsk obrony terytorialnej wskazują, że w przewidywaniu prowadzenia tylko⁴⁶ działań nieregularnych powinny one kierować się następującymi parametrami dotyczącymi wielkości rejonów odpowiedzialności:

Tabela 1

Struktura organizacyjna wojsk OT	Wielkość rejonu odpowiedzialności
- drużyna (doraźnie ⁴⁷)	do 8 km ²
- pluton	~ 24 km ²
- kompania ⁴⁸	96-144 km ²
- batalion ⁴⁹	400-600 km ²
- pułk	1200-1800 km ²
- brygada	2000-3000 km ² .

⁴⁶W wypadku łączenia przez dowódców pododdziałów (oddziałów, ZT itd.) działań nieregularnych z regularnymi w rejonie odpowiedzialności, rejonny wspólnych działań zmniejszą swoją wielkość - stosownie do liczby sił angażowanych do działań regularnych.

⁴⁷W walce z agresorem działanie małymi grupami jest ze wszech miar wskazane. Podstawową jednostką taktyczną miał być patrol dywersyjny w składzie 1+4 do 1+6, doskonale i wszechstronnie wyszkolony, operujący w zasadzie samodzielnie. W miejscach przewidywanego silnego działania planowano utworzenie ośrodków (...) 3-4 patrole
Por.: C. Chlebowski: "Wachlarz", Warszawa 1990, s. 33

⁴⁸"Gwardia Królewska" Danii (faktycznie wojska OT) posiada taką strukturę, że jedna jej kompania przypada na powierzchnię 100 km². Wielkość ta wprost koresponduje z wielkością proponowaną dla kOT naszych wojsk OT (96-144 km²).

⁴⁹Współczesny powiat niemiecki, to powierzchnia do 300 km² - i przyjmuje się, że na tym szczeblu będzie formowana kompania OT (jednostki OT wyposażone są w ciężki sprzęt - m.in. czołgi i moździerze powyżej 100 mm).

1.3. DZIAŁANIA HUMANITARNE WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ

Do działań humanitarnych wojsk OT w rejonie odpowiedzialności można zaliczyć:

- współudział w działaniach ratowniczych i pomocowych na rzecz miejscowej ludności;
- wsparcie przedsięwzięć podnoszących bezpieczeństwo wewnętrzne społeczeństwa:
 - działania ochronno-porządkowe;
 - działania obserwacyjno-meldunkowe w części dotyczącej zbierania i opracowywania danych służących przeciwdziałaniu oraz zwalczaniu zagrożeń cywilizacyjnych i militarnych - mających swoje negatywne oddziaływanie na społeczeństwo już w czasie pokoju.

Wojska OT mogą podejmować działania o charakterze ratowniczym i zabezpieczającym (m.in. ewakuację) na rzecz obrony cywilnej. Typowymi tego typu przedsięwzięciami będą⁵⁰:

- *współudział w opracowywaniu planów obrony (w tym OC);*
- *zaopatrywanie jednostek organizacyjnych OC w środki i sprzęt będący w dyspozycji wojska;*
- *współudział w rozbudowie umocnień i ukryć dla ludności cywilnej;*
- *współudział w planowaniu i organizowaniu ewakuacji ludności z rejonów przewidzianych do obrony organizowanej przez wojska operacyjne*
- *udział w prowadzeniu akcji ratunkowych zarówno w czasie pokoju, jak i w trakcie wojny*
 - *wykrywanie zagrożeń oraz ostrzeganie i alarmowanie ludności;*
 - *udzielanie pomocy medycznej poszkodowanym;*
 - *doraźny udział w gaszeniu pożarów;*

⁵⁰R. Kalinowski: "Udział sił OT w realizacji zadań OC", AON, Warszawa 1993, s. 15 i 18.

- *doraźna pomoc w przywracaniu i utrzymywaniu porządku w strefach dotkniętych klęskami;*
- *współdziałal w organizowaniu samopomocy ludności.*

1.4. DOWODZENIE I ORGANIZACJA WSPÓLDZIAŁANIA WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ Z WOJSKAMI OPERACYJNYMI I OGNIWAMI UKŁADU POZAMILITARNEGO

1.4.1. Kierowanie obroną terytorialną i dowodzenie wojskami OT

Najwyższym organem dowodzenia wojsk OT jest Sztab Generalny WP, gdzie znajduje się szef Inspektoratu Obrony Terytorialnej-zastępca szefa Sztabu Generalnego WP, który posiada organ wykonawczy w postaci Zarządu Obrony Terytorialnej. Na szczeblu okręgu wojskowego znajduje się zastępca dowódcy-szef OT, któremu podlega oddział OT. W sztabach Sił Powietrznych i Marynarki Wojennej występują wydziały OT, które kierują podległymi im jednostkami OT (batalionami, dywizjonami, kompaniami itp.).

Na szczeblu województwa znajdują się regionalne (RSzW) bądź wojewódzkie sztaby wojskowe (WSzW), którym podlegają rejonowe komendy obrony terytorialnej (RKOT). Najniższą strukturą dowodzenia (kierowania) w OT jest komenda garnizonu (KG), bądź też dowództwo obrony miasta.

W Warszawie funkcjonuje dowództwo garnizonu (na wypadek zagrożenia i wojny - dowództwo obrony miasta).

Jednostki okręgowego podporządkowania w wypadku wojsk OT **ogólnego przeznaczenia to brygady OT** oraz jednostki rodzajów wojsk i logistyczne. W podporządkowaniu RSzW są **pułki OT**, zaś RKOT - **bataliony (OT, forteczne, ochrony i obrony obiektów)**. **Zestawienie liczbowe terytorialnych organów dowodzenia** obrazuje załącznik 7, a **wykaz terytorialnych organów**

dowodzenia - 8, zaś strukturę kierowania OT i dowodzenia wojskami OT - załącznik 9.

W wypadku przejścia sił OT (a ich ramach i wojsk OT) do działań nieregularnych również struktury dowodzenia wojskami OT (RSzW, RKOR itp.) przechodzą w „ukrycie” i nadal kierują podległymi im w czasie pokoju jednostkami wojskowymi (strukturami obronnymi). W sytuacji utraty przez nie łączności z podwładnymi z rejonów odpowiedzialności, dowódcy batalionów, a nawet kompanii, mają obowiązek samodzielnie utrzymywać łączność z dowództwem okręgu lub wyznaczonym im przez Sztab Generalny WP terytorialnym organem dowodzenia. Struktura pułkowa i brygadowa może wtedy utracić funkcjonalność bojową na rzecz doraźnego organizowania współdziałania taktycznego, zaś bezpośrednia odpowiedzialność za poszczególne akcje bojowe spadnie na dowódców pododdziałów (batalionu, kompanii i nawet - doraźnie - plutonów).

W równoległe do struktury kierowania OT i dowodzenia wojskami OT występuje terytorialny system rozpoznania (obserwacyjno-meldunkowy) - załącznik 10⁵¹.

1.4.2. Współdziałanie

Współdziałanie wojsk OT z wojskami operacyjnymi i układem (sferą) pozamilitarnym wynika z tego iż obrona terytorialna spełnia rolę organizatora,

⁵¹Jest to propozycja KOTiC, która wynika z konieczności zbierania, gromadzenia i opracowywania danych już w czasie pokoju nie tylko na potrzeby wojsk OT ale także wojsk operacyjnych, które własne organy rozpoznawcze będą rozwijać dopiero po ogłoszeniu mobilizacji. Jest to zbyt późno dla skuteczności działania wojsk operacyjnych, aby dopiero po rozwinięciu mobilizacyjnym zbierać i unaczęśniać dane do przegrupowania się i wchodzenia do walki. W tym wypadku, optymalnym rozwiązaniem jest korzystanie przez nie z danych na bieżąco zbieranych i opracowywanych przez kadrowy personel OT - w oparciu o wariantowo rozwijany (stosownie do potrzeb) **system obserwacyjno-meldunkowy**, pracujący ciągle - nieprzerwanie nawet w czasie pokoju.

Zabieranie się do rozpoznania własnego terytorium dopiero w sytuacji zagrożenia jest nieporozumieniem. Tu trzeba zawsze panować informacyjnie.

koordynatora⁵² i częściowo pośrednika⁵³ współpracy pomiędzy **obroną militarną i pozamilitarną**. Z tego względu wojska OT wykonują określone zadania zarówno na rzecz wojsk operacyjnych, jak również układu pozamilitarnego. A w wypadku świadczenia przez układ pozamilitarny na rzecz sił zbrojnych - a w tym także na rzecz wojsk operacyjnych - wojska OT zabezpieczają niektóre czynności z tym związane.

Strefy (obszary) współdziałania sił zbrojnych (wojsk operacyjnych, OT) z układem pozamilitarnym i społeczeństwem:

- 1. Bezpośrednia walka z agresorem.*
- 2. Ochrona ludności i ratownictwo w wypadku zaistnienia nadzwyczajnych zagrożeń (militarnych), działania ratownicze.*
- 3. Zajętość terenu.*
- 4. Przygotowanie terenu do obrony (działań bojowych).*
- 5. Wspólne korzystanie z infrastruktury technicznej.*
- 6. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności przed skutkami działania wojsk własnych i ich środków walki.*
- 7. Wykorzystanie zasobów (środków, urządzeń, usług), produkcja na rzecz walki zbrojnej (sił zbrojnych).*
- 8. Wykorzystanie infrastruktury na rzecz ochrony ludności i walki z agresorem.*
- 9. Rozbudowa (modernizacja) infrastruktury obronnej.*
- 10. Świadczenia osobowe i rzeczowe społeczeństwa i podmiotów gospodarczych na rzecz sił zbrojnych.*
- 11. Wsparcie działań sił zbrojnych przez układ pozamilitarny i społeczeństwo.*
- 12. Tworzenie i utrzymywanie ducha i woli obrony wojsk i społeczeństwa.*

⁵²Obrona terytorialna skupia i koordynuje działania pozamilitarnych ogniw obronnych na rzecz sił zbrojnych. Por. "Regulamin ...", op. cit., s.65.

⁵³W Bundeswehrze wojska OT pośredniczą między sferą militarną i cywilną - por.: "Regulamin walki wojsk lądowych Bundeswehry", HDv 100/100, pf 175/s, s. 23.

13. Ochrona środowiska.

14. Kierowanie wysiłkiem obronnym sił zbrojnych układu pozamilitarnego i społeczeństwa.

15. Kształtowanie postaw patriotycznych i obronnych społeczeństwa i wojsk.

16. Szkolenie obronne (ogólnoobronne).

17. Wykrywanie i ostrzeganie (alarmowanie) o zagrożeniach.

18. Obrona narodowa w warunkach okupacji.

Z powyżej zaprezentowanych obszarów wspólnego działania wynikają nie tylko konkretne zadania wojsk na rzecz układu pozamilitarnego ale i odwrotnie, a poza tym zadania wojsk OT na rzecz wojsk operacyjnych i m.in. OC.

Do działań **układu pozamilitarnego i społeczeństwa na rzecz sił zbrojnych** (walki zbrojnej) zalicza się:

- wsparcie logistyczne sił zbrojnych (środki materiałowe, obsługa, lecznictwo, kwaterunek itp.);
- zapewnienie swobody ruchu na drogach (osłona techniczna, regulacja ruchu, zwolnienie dróg, zabezpieczenie przepraw);
- dostarczanie informacji (o terenie, zasobach, przeciwniku);
- rozbudowa inżynierska terenu;
- łączność stacjonarna (cywilna) dla sił zbrojnych;
- zapewnienie porządku publicznego na drogach, w rejonach itd.);
- działania ratownicze na rzecz sił zbrojnych;
- wsparcie moralne sił zbrojnych;
- ewakuacja ludności z rejonów zagrożeń;
- zbrojna samoobrona.

W ramach działań **obrony terytorialnej na rzecz wojsk operacyjnych** wykonywane są następujące przedsięwzięcia:

- organizowanie wsparcia i świadczenia układu pozamilitarnego oraz społeczeństwa na rzecz wojsk operacyjnych;

- obrona miejscowości i innych ważnych obiektów;
- zabezpieczenie przegrupowania;
- dostarczanie informacji o terenie, zasobach i przeciwniku;
- organizowanie i kierowanie rozbudową inżynieryjną;
- utrzymywanie terytorialnego systemu logistycznego i wsparcia wojsk;
- udostępnianie przekazu informacji w ramach terytorialnego systemu dowodzenia;
- zbieranie, gromadzenie i przetwarzanie informacji uzyskiwanych przez terytorialny system rozpoznania;
- osłona rejonów (dróg);
- wzmacnianie i obrona granicy państwa;
- wspieranie działań wojsk operacyjnych w obronie miejscowości (na miejscu);
- prowadzenie działań nieregularnych w masowej skali;
- lokalizowanie ruchu i osłabienia przeciwnika;
- osłanianie skrzydeł elementów logistycznych oraz systemów dowodzenia wojsk operacyjnych;
- organizowanie i odciążenie wojsk operacyjnych od zadań mobilizacyjnych;
- zwalczanie desantów i sił dywersyjnych (specjalnych).

Siły zbrojne, w tym wojska OT, mogą na rzecz sektora pozamilitarnego i społeczeństwa wykonywać niektóre czynności, do których należy zaliczyć:

- wykrywanie i ostrzeżenie o zagrożeniu powietrznym;
- udział w akcjach ratowniczych
- informowanie o działaniach własnych i przeciwnika;
- udział w szkoleniu obronnym (ogólnoobrońnym);
- udostępnianie infrastruktury wojskowej na rzecz układu pozamilitarnego i społeczeństwa;
- zabezpieczanie ludności przed własnym ogniem (środkami walki).

Schemat współdziałania sił zbrojnych z układem pozamilitarnym obrazuje załącznik 11.

W rejonach wspólnych działań wojsk operacyjnych i sił OT, wojska OT przechodzą w podporządkowanie dowódcy wojsk operacyjnych - na podstawie stosownego rozkazu dowódcy OW - a **głównym koordynatorem przedsięwzięć wchodzących w zakres współdziałania jest dowódca wojsk operacyjnych**. Podstawowe zagadnienia oraz zakres współdziałania między tymi wojskami powinien określać dowódca OW. Osobami praktycznie organizującymi to współdziałanie ze strony wojsk operacyjnych jest dowódca co najmniej związku taktycznego (samodzielnego oddziału), zaś sił OT - szef WSzW-RSzW.

O r g a n i z u j ą c y współdziałanie powinien otrzymać informację od szefa WSzW-RSzW lub dowódcy jednostki OT wchodzącej w jego podporządkowanie o dotychczas prowadzonych działaniach sił OT i możliwościach w rejonie będącym w jego zainteresowaniu - które to dane powinny być uwzględnione w trakcie wykorzystywania sił OT do wspólnie organizowanej walki.

Organizując wspólnie walkę należy brać pod uwagę - jako zasadę - że **wojska OT walczą w wyznaczonych im jeszcze przed konfliktem zbrojnym rejonach odpowiedzialności, w których mają prowadzić także działania nieregularne**. Nie powinno się więc nimi doraźnie obsadzać (uprzednio nie przygotowanych właściwie) rubieży i obiektów z założeniem, że będą one bronione do ostatniego żołnierza - po to by jednorazowo osłonić działanie wojsk operacyjnych. Wojska OT przejdą samodzielnie do działań nieregularnych (we właściwych im rejonach) w momencie uznanym przez ich dowódców za krytyczny bojowo (aby nie dać się "rozstrzelać lub rozjechać na rubieży") i koniecznym do zmiany form walki - ponieważ na każdej jednostce OT ciąży zadanie, z którego wynika, że **po wyczerpaniu się możliwości prowadzenia walki w formie regularnej** (prowadzonej samodzielnie, we współdziałaniu lub podporządkowaniu z wojskami operacyjnymi) **przechodzi ona do działań nieregularnych we własnym rejonie odpowiedzialności na podstawie własnej oceny sytuacji pola walki**.

Jest to konsekwencją założenia, że **wojska OT przechodzą do działań nieregularnych przed utratą struktur organizacyjnych lub też znaczącym ich zniszczeniem** (rozbiciem) - co może być wynikiem zbyt uporczywego trzymania się obiektu lub rubieży i nieodpowiedniego w czasie ich opuszczenia. Taka uporczywość w ich wydaniu nie tylko powoduje nadmierne straty w stanach osobowych sił OT, lecz także w sferze materialnej i środowisku rejonu walki. A żadna z tego typu strat nie jest obojętna dla tej części systemu OT, której przyjdzie działać "po drugiej stronie frontu" (w podziemiu).

2. PRZEZNACZENIE, STRUKTURA ORGANIZACYJNA I ZASADNICZE WYPOSAŻENIE JEDNOSTEK OBRONY TERYTORIALNEJ OGÓLNEGO PRZEZNACZENIA

2.1. PRZEZNACZENIE, STRUKTURA ORGANIZACYJNA I ZASADNICZE WYPOSAŻENIE ⁵⁴

Biorąc po uwagę liczbę i planowany stan osobowy poszczególnych jednostek OT ogólnego przeznaczenia można wyliczyć, że po ich pełnym rozwinięciu mobilizacyjnym tego typu wojska obrony terytorialnej osiągną wielkość od 251 691 do 268 379 oficerów i żołnierzy.

Dokładne dane liczbowe zawiera tabela 2, zaś załącznik 12 - ogólne zobrazowanie wojsk OT ogólnego przeznaczenia.

Tabela 2

Wielkość wojsk OT ogólnego przeznaczenia

		POW	ŚOW	WOW	KOW	ŚP	MW	Razem:	
BOT	4684	2	3	3	3			11	51 524
pOT	2220	5	3	5	3			16	35 520
bOT	566	3	3	3	3			12	6 792
bfort	613	27	49	45	59			180	110 340
boo	326-518	17	18	25	15			75	24 450-38 850
kdow/RSzW	147	4	3	4	5			16	2 352
WL:									
									230978-245378

⁵⁴Większość tabel, schematów struktur organizacyjnych jednostek wojskowych OT oraz treść co do przeznaczenia tych jednostek opracowano na podstawie materiału przeznaczonego do celów szkoleniowych pt.: "Przeznaczenie, struktura organizacyjna i zasadnicze wyposażenie jednostek OT ogólnego przeznaczenia oraz podstawowe normy ich taktycznego użycia" - Zarząd OT, Szt. Gen. WP, - luty 1995 r.

boo/SP	445-653					11		11	4 895-7 183
koo/SP	116					55		55	6 380
									ŚP: 11 275-13 563
dOT/MW	866						5	5	4 330
kobOT/MW	173						20	20	3 460
skpOT/MW	167						8	8	1 336
gap/OT	78						4	4	312
									MW: 9 438
Stan osobowy									251691 - 268379

Bazując na wielkościach rejonów odpowiedzialności dla poszczególnych jednostek wojskowych obrony terytorialnej oraz ich liczbie - wykazanych w tabeli 2, można określić wielkość części terytorium Polski jaką można "zagospodarować obronnie" wojskami OT. Dane te obrazuje tabela 3.

Tabela 3

Kalkulacyjna wielkość powierzchni rejonów odpowiedzialności wojsk OT

	BOT (2000-3000 km ²)	pOT (1200-1800 km ²)	bOT (400-600 km ²)	Razem:
Liczba	11	16	12	
Wielkość sumaryczna powierzchni (km²)	22 000-33 000	19 200- 28 800	4 800- 7 200	46 000- 69 000 (14,7-22,1%*)

*Procent powierzchni kraju (tj. 4,9-7,4 raza większy niż wojsk operacyjnych)

2.1.1. Wojska Lądowe

2.1.1.1. Brygada obrony terytorialnej

BRYGADA OBRONY TERYTORIALNEJ (BOT) jest związkami taktycznym wojsk obrony terytorialnej podporządkowania okręgowego, rozwijanym w całości na okres wojny w drodze mobilizacji wewnątrz (lub w pobliżu) rejonu odpowiedzialności. Na wypadek zagrożenia katastrofami może być mobilizowana część jej sił - stosownie do potrzeb działania w rejonie odpowiedzialności. Rozwijana jest w oparciu o zasoby żołnierzy rezerwy nie przeznaczonych na uzupełnienie wojsk operacyjnych. W swoim wyposażeniu posiada uzbrojenie i sprzęt bojowy nie objęty traktatem CFE-1.

Przeznaczona jest głównie do:

- prowadzenia działań bojowych we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi, w tym do przygotowania i utrzymania dogodnych rubieży lub rejonów dla wojsk operacyjnych w celu wykonania przez nie zwrotów zaczepnych lub przejścia do obrony na kolejnych rubieżach w głębi operacyjnej i strategicznej;
- prowadzenia samodzielnych działań obronno-blokujących na drugorzędnych kierunkach, zwłaszcza trudnodostępnych dla wojsk pancernych i zmechanizowanych;
- samodzielnego zwalczania mniejszych desantów powietrznych i morskich oraz grup dywersyjno-rozpoznawczych agresora w głębi operacyjnej, a także do współdziałania z wojskami operacyjnymi walczącymi z nimi - prowadząc działania we własnym rejonie odpowiedzialności;
- wzmacnianie obrony zasadniczych elementów w systemie kierowania i dowodzenia obronnością państwa;

- ochrony, we współdziałaniu ze Strażą Graniczną i policją, granicy RP z państwem nie będącym stroną w konflikcie;

- obrony ważnych dla obronności państwa obiektów gospodarki narodowej oraz wojskowych nie posiadających stałych załóg.

Tabela 4

Zestawienie osobowe i sprzętowe brygady obrony terytorialnej (BOT)

	D-ctwo i sztab	bdow	bpzmot (5)	dm	dppanc	dplot	bsap	pimo	Logistyka	Ogółem
Stan osobowy	48	397	537	252	249	318	370	32	333	4684
Moździerz M-82			9	27						72
Armata A-85					18					18
ppk			18							18
armata plot S-60						12				12
PKM-2(ZU-23-2)		2	2			12				24
S-2		4	4							24
SMT-1							2			2
Spycharka ciężka							6			6
BAT							2			2
Koparka							7			7
Dźwig							1		1	2
Trak							1			1
Elektrownia		3					4		12	19
Motocykl		18								18
Miotacz ognia								28		28
WD		6	1							11
Kuchnia		6	9	4	4	4	3		7	73
Sam. cięż.-teren.		33	66	43	41	65	65	4	74	646
Sam. osob.-teren.		25	7	5	1	1	5		1	73
Sam. specjalne		24	7	6	6	6	14		55	146

Schemat struktury organizacyjnej BOT - załącznik 13.

2.1.1.2. Pułk obrony terytorialnej

PUŁK OBRONY TERYTORIALNEJ (pOT) jest oddziałem podporządkowanym szefowi RSzW, rozwijanym na okres wojny w drodze mobilizacji w oparciu o miejscowe zasoby żołnierzy rezerwy. Przeznaczony jest do realizacji zadań militarnej obrony regionu - w ramach wyznaczonego mu rejonu odpowiedzialności - w tym prowadzenia działań przeciwdesantowych i ochronno-obronnych, a także zapewnienia swobody działania wojskom operacyjnym, likwidacji skutków uderzeń na siły (obiekty) wojskowe oraz wsparcia działań OC.

W ekstremalnych sytuacjach operacyjno-taktycznych pułk może prowadzić działania wspólnie z wojskami operacyjnymi, jednak zawsze tylko na obszarze macierzystego rejonu odpowiedzialności.

Tabela 5

Zestawienie osobowe i sprzętowe pułku obrony terytorialnej (pOT)

	D-ctwo i sztab	kdow	bpzmot (3)	kr	bplot	krattech	ksap	Logistyka	Ogółem
Stan osobowy	31	122	537	79	95	73	133	76	2220
Moździerze M-82			9						27
ppk			18						54
PKM-2 (ZU-23-2)		2	2		12				20
S-2		4	4						16
SMT-1							2		2
Spycharka ciężka							6		6
Koparka							6		6
Dźwig						6	2		8
Elektrownia						4			4
Motocykl		5		10					15
Sprężarka						5			5
WD		2	1						5
Sam. cięż.-teren.		13	66	1	16	15	19	17	279
Sam. specjalne		9	7					7	37
Sam. osob.-teren.		5	7	12	1	1	1	1	43
Kuchnia		4	6					6	28

Schemat struktury organizacyjnej pOT - załącznik 14.

2.1.1.3. Batalion obrony terytorialnej

BATALION OBRONY TERYTORIALNEJ (bOT) jest pododdziałem podporządkowanym szefowi RKOT, rozwijanym na okres wojny w drodze mobilizacji w oparciu o miejscowe zasoby żołnierzy rezerwy. Przeznaczony jest do realizacji zadań militarnej obrony rejonu odpowiedzialności, zapewnienia swobody działania wojskom operacyjnym, likwidacji skutków uderzeń na siły (obiekty) wojskowe oraz wsparcia działań OC.

W ekstremalnych sytuacjach operacyjno-taktycznych batalion może prowadzić działania wspólnie z wojskami operacyjnymi, jednak tylko na obszarze macierzystego rejonu odpowiedzialności.

Tabela 6

Zestawienie osobowe i sprzętowe batalionu obrony terytorialnej (bOT)

	D-ctwo i sztab	kdow	kp (3)	bm	bppanc	Logistyka	Ogółem
Stan osobowy	8	76	114	60	37	43	566
Moździerze M-82				9			9
ppk			4		6		18
PKM-2(ZU-23-2)		2					2
S-2		4					4
Motocykle		8					8
WD		1					1
Kuchnia			1			6	9
Sam. cięż.-teren.		6	12	10	5	9	66
Sam. osob.-teren.		6	1	1	1		11
Sam. specjalne					1	6	7

Schemat struktury organizacyjnej bOT - załącznik 15.

2.1.1.4. Batalion forteczny

BATALION FORTECZNY (**bfort**) jest pododdziałem nowoformowanym podporządkowanym szefowi RKOT, rozwijanym w oparciu o zasoby żołnierzy rezerwy poszczególnych miast oraz najbliższych okolic. Przeznaczony jest do przygotowania i prowadzenia obrony wydzielonych miast lub rejonów ważnych dla obronności państwa - m.in. ze względu na położenie strategiczne lub istotne znaczenie dla funkcjonowania gospodarki narodowej, w tym przemysłu obronnego.

Bataliony forteczne tworzone w strefie nadgranicznej mogą wspólnie ze Strażą Graniczną i siłami "pierwszej kolejności użycia" - w zależności od zamiarurozegrania bitwy granicznej - przygotowywać, a następnie walczyć o utrzymanie pasa przesłaniania. Oddzielne pododdziały mogą realizować zadania o charakterze obiektywnym, np. wysadzać mosty lub przepusty, minować odcinki dróg i przyległy rejon utrudniając obejście, przygotowywać oraz bronić zapór, zawał itd.

Tabela 7

Zestawienie osobowe i sprzętowe batalionu fortecznego (**bfort**)

	D-ctwo i sztab	kdow	kfort (3)	bm	bppanc	plsap	plmo	Logistyka	Ogółem
Stan osobowy	8	65	114	60	37	26	32	43	613
Moździerz M-82				9					9
ppk			4		6				18
PKM-2(ZU-23-2)		2							2
S-2		4							4
Miotacz ognia							28		28
WD		1							1
Kuchnia			1					6	9
Sam. cięż.-teren.		6	10	10	5	4	4	9	68
Sam. osob.-teren.		5	2	1	1	1			14
Sam. specjalne		1			1			6	8

Schemat struktury organizacyjnej **bfort** - załącznik 16.

2.1.1.5. Batalion ochrony i obrony obiektów

BATALION OCHRONY I OBRONY OBIEKTÓW (boo) jest pododdziałem nowoformowanym podporządkowanym szefowi RKOT, rozwijanym w oparciu o miejscowe zasoby żołnierzy rezerwy, przewidzianym do ochrony i obrony obiektów I kategorii (obiekty Gospodarki Narodowej szczególnie ważne dla obronności kraju) oraz obiektów nie posiadających stałych załóg.

Tabela 8

Zestawienie osobowe i sprzętowe batalionu ochrony i obrony obiektów (boo)

	D-ctwo i sztab	drdów	koo (3-5)	Logistyka	Ogółem
Stan osobowy	8	11	96	19	326-518
Moździerze M-82			3		9-15
ppk			2		6-10
PKM-2(ZU-23-2)			2		6-10
Kuchnia			1	1	4-6
Sam. cięż.-teren.		1	11	9	40-62
Sam. osob.-teren.	2				2
Sam. specjalne				1	1
Przyczepa transp.			1	1	4-6

Schemat struktury organizacyjnej boo - załącznik 17.

2.1.1.6. Kompania dowodzenia RSzW

KOMPANIA DOWODZENIA (kdow) jest pododdziałem przeznaczonym do rozwinięcia stanowiska kierowania RSzW zarówno w DMP jak i w ZMP, a także wszechstronnego zabezpieczenia jego funkcjonowania.

Tabela 9

Zestawienie osobowe i sprzętowe kompanii dowodzenia RSzW (kdow/RSzW)

	D-ctwo	plorr	plrad	pll -węzeł	plplot	plgospod	Ogółem
Stan osobowy	3	41	24	41	21	17	147
Motocykle		3					3
PKM-2(ZU-23-2)					2		2
S-2					4		4
WD			2				2
Kuchnia						2	2
Sam. cięż.-teren.		5	1	3	3	3	15
Sam. osob.-teren.		5	2				7
Sam. specjalne		1		1		2	4

Schemat struktury organizacyjnej kdow - załącznik 18.

2.1.2. Siły Powietrzne

2.1.2.1. Batalion ochrony obiektów

BATALION OCHRONY I OBRONY OBIEKTÓW (boo/SP) jest pododdziałem przewidzianym do ochrony i obrony, w tym przeciwlotniczej, obiektów stacjonarnych ŚP zwłaszcza powierzchniowych tj. SD, baz lotniczych, lotnisk, stanowisk ogniowych i technicznych wojsk raketowych, pozycji wojsk radiotechnicznych itp.

Tabela 10

Zestawienie osobowe i sprzętowe batalionu ochrony i obrony obiektów Sił Powietrznych (boo/SP)

	D-ctwo i sztab	drdow	koo (3-5)	bplot	Logistyka	Ogółem
Stan osobowy	8	11	104	95	19	445-653
Moździerze M-82			3			9-15
PKM-2(ZU-23-2)				12		12
Kuchnia			1			3-5
Sam. cięż.-teren.		1	12	12	6	55-79
Sam. osob.-teren.	2					2
Sam. specjalne					1	1

Schemat struktury organizacyjnej boo/SP - załącznik 19.

2.1.2.2. Kompania ochrony i obrony obiektów

KOMPANIA OCHRONY I OBRONY OBIEKTÓW (koo/SP) jest pododdziałem przewidzianym do ochrony i obrony obiektów stacjonarnych, zwłaszcza punktowych, ŚP - tj. składnic, magazynów, obiektów technicznych pododdziałów radiotechnicznych, raketowych itp.

Tabela 11

Kompania ochrony i obrony obiektów Sił Powietrznych (koo/SP)

	D-ctwo	ploo (3)	plm	drplot	drgospod	Ogółem
Stan osobowy	5	26	18	12	3	116
Moździerze M-82			3			3
PKM-2(ZU-23-2)			2			2
Kuchnia					1	1
Sam. cięż.-teren.	1	3	1	2	1	14

Schemat struktury organizacyjnej koo/SP - załącznik 20.

2.1.3. MARYNARKA WOJENNA

2.1.3.1. Dywizjon obrony terytorialnej

DYWIZJON OBRONY TERYTORIALNEJ MARYNARKI WOJENNEJ (dOT/MW) jest pododdziałem przewidzianym do ochrony i obrony baz morskich i punktów manewrowego bazowania od strony lądu i morza.

Tabela 12

Zestawienie osobowe i sprzętowe dywizjonu obrony terytorialnej Marynarki Wojennej (dOT/MW)

	D-ctwo i sztab	kdow	kp (4)	bm	Logistyka	gjp	Ogółem
Stan osobowy	9	56	135	60	27	174	866
Moździerze M-82				9			9
ppk			4				16
PKM-2(ZU-23-2)		2	2				10
S-2		4	4				20
WD		1					1
Kuchnia		1	1		2		7
Sam. cięż.-teren.		6	13	2	6		66
Sam. osob.-teren.	2						2
Sam. specjalne					2		2
Motocykle		2					2
Jednostki pływające						16	16

Schemat struktury organizacyjnej dOT/MW - załącznik 21.

2.1.3.2. Samodzielna kompania piechoty OT

SAMODZIELNA KOMPANIA PIECHOTY OBRONY TERYTORIALNEJ (skpOT/MW) jest pododdziałem przewidzianym do ochrony i obrony lotnisk i innych ważnych obiektów Marynarki Wojennej.

Tabela 13

Zestawienie osobowe i sprzętowe samodzielnej kompanii piechoty OT Marynarki Wojennej (skpOT/MW)

	D-ctwo	drdow	plp (3)	plppanc	plm	plplot	Logistyka	Ogółem
Stan osobowy	5	5	28	17	18	21	17	167
Moździerze M-82					3			3
ppk				4				4
PKM-2(ZU-23-2)						2		2
S-2						4		4
Kuchnia							2	2
Sam. cięż.-teren.	1	1	3	2	1	2	4	20
Sam. osob.-teren.	1							1
Sam. specjalne							2	2

Schemat struktury organizacyjnej skpOT/MW - załącznik 22.

2.1.3.3. Kompania obserwacji brzegowej OT

KOMPANIA OBSERWACJI BRZEGOWEJ OBRONY TERYTORIALNEJ (kobOT/MW) jest pododdziałem przewidzianym do wzmocnienia Zespołów Obserwacji Wzrokowo-Technicznej MOSG, zapewnienia szczelności systemu obrony przeciwdywersyjnej od strony morza, patrolowania wydzielonych odcinków linii brzegowej do utrzymania gotowości do natychmiastowego zwalczania sił i środków dywersji w strefie brzegowej.

Tabela 14

Zestawienie osobowe i sprzętowe kompanii obserwacji brzegowej OT Marynarki Wojennej (kobOT/MW)

	D-ctwo	drdow	plp (3)	plob	plppanc	plplot	Logistyka	Ogółem
Stan osobowy	5	5	28	24	17	21	17	173
ppk					4			4
PKM-2(ZU-23-2)						2		2
S-2						4		4
Kuchnia							2	2
Sam. cięż.-teren.	1	1	3	2	2	2	4	21
Sam. osob.-teren.	1							1
Sam. specjalne							2	2

Schemat struktury organizacyjnej kobOT/MW - załącznik 23.

2.1.3.4. Grupa jednostek pływających OT

GRUPA JEDNOSTEK PŁYWAJĄCYCH OBRONY TERYTORIALNEJ (gjpOT) jest pododdziałem przewidzianym do prowadzenia rozpoznania sytuacji nawodnej w określonych akwenach wód przybrzeżnych, na torach podejściowych, na redach, kotwicowiskach i w basenach portowych.

Tabela 15

Zestawienie osobowe i sprzętowe grupy jednostek pływających (gjpOT/MW)

	Dowództwo	Centrum radiowe	Grupa motorówek	Grupa kutrów	Razem
Stan osobowy	1+9	1+3	4 po 6	4 po 10	78
Motorówki			4		4
Kutry				4	4

2.2. PODSTAWOWE NORMY TAKTYCZNE

2.2.1 Rejon odpowiedzialności

Z teoretycznych rozważań nad rejonem odpowiedzialności wynika, że w zasadzie powinien być on obszarem, gdzie możliwe będzie stosowanie i wykorzystanie wszelkich **form, rodzajów i sposobów walki zbrojnej**⁵⁵ - jakie są ogólnie stosowane w działaniach wojennych. Rozmach i skala w każdym wypadku ich stosowania będą znacząco odbiegać od tego, co jest standardem w działaniu wojsk operacyjnych. Nie jest to jednak kryterium dewaluujące zasadność tworzenia rejonu odpowiedzialności, lecz swego rodzaju sztuką wykorzystania obronnych walorów terenu, który dla żołnierza OT jest znany od dziecka i gdzie będzie mógł on skutecznie prowadzić walkę oraz nieść pomoc "krajanom" poszkodowanym w katastrofach lub innego rodzaju zagrożeniach - ponieważ także istota podejmowanych i prowadzonych tam działań, nie tylko bojowych, przez wojsk OT jest również inna niż wojsk operacyjnych.

Z danych zestawionych w załączniku 24 wynika, że największe obszarowo są te działania bojowe wojsk OT, które odnoszą się do **działań nieregularnych** (jak w tym wypadku - rozpoznawczo-szturmowe⁵⁶), dlatego obszar ich prowadzenia przez pododdziały, oddziały i związki taktyczne OT jest maksymalną granicą wyznaczającą **normatywy rejonu odpowiedzialności poszczególnych struktur wojsk obrony terytorialnej**. W ten sposób utworzone rejon odpowiedzialności mają powierzchnię⁵⁷:

- drużyna (<i>doraźnie</i>)	do 8 km ² ;
- pluton	~ 24 km ² ;
- kompania	96-144 km ² ;
- batalion	400-600 km ² ;
- pułk	1200-1800 km ² ;
- brygada	2000-3000 km ² .

Rejon odpowiedzialności jednostki wojskowej OT może stanowić niepodzielną całość lub składać się z kilku-kilkunastu mniejszych rejonów odpowiedzialności jej organicznych pododdziałów (np.: RjO/pOT może składać się z: jednego RjO/bpzmot, trzech RjO/kpzmot i dziewięciu RjO/plzmot). Wariantów takich rejonów składowych jednostki wojsk OT może być wiele -

⁵⁵W rejonie odpowiedzialności wojsk OT można wykorzystywać jako formy walki zbrojnej **działania regularne** i **nieregularne**; jako jej rodzaje - **obronę**, lokalne **wycofanie** i działania zaczepne (**natarcie**) w **bardzo ograniczonym wymiarze** (współ z nacierającymi w tym rejonie wojskami operacyjnymi); a także sposoby - **uderzenie**, **manewr** i **opór**.

⁵⁶Por.: R. Jakubczak: "System obrony terytorialnej w zwalczaniu dywersji", AON - KOTiC, Warszawa 1995, s.13.

⁵⁷Por.: R. Jakubczak: "**Działania nieregularne - podstawową formą walki zbrojnej w obronie RP**" - w materiałach z konferencji naukowej nt. "Działania nieregularne w operacjach na obszarze kraju" - organizowanego przez Katedrę Taktyki, Wydziału Wojsk Lądowych - AON, Warszawa 1995, s. 24.

stosownie do potrzeb. Optymalnym wyjściem co do wielkości, liczby i struktury jednostek OT byłoby **tworzenie ich według potrzeb operacyjnych**, nie zaś na wzór i zasady działania jednostek byłych Wojsk Obrony Wewnętrznej⁵⁸.

W raz określonych granicach (lub z odpowiednio długim wyprzedzeniem przed wybuchem konfliktu zbrojnego) **rejonu odpowiedzialności** jednostki wojskowe OT wykorzystują go ("zagospodarowują" bojowo) równomiernie (np. w wypadku przejścia całością do działań nieregularnych) lub częściami - stosując w nim (nich) różne formy i sposoby walki zbrojnej. Mimo to rejon nie zmienia (zmniejsza) swoich wymiarów. Jedynie koncentracja wysiłku bojowego w poszczególnych jego miejscach (obiektach) może ulegać zmianie stosownie do sytuacji.

Przykładowy rejon odpowiedzialności batalionu OT w przewidywaniu prowadzenia działań nieregularnych przedstawia załącznik 25, zaś niektóre formy i rodzaje walki zbrojnej ... - załącznik 26.

Uśrednione wielkości zasobów ludności i infrastruktury w rejonie odpowiedzialności batalionu OT zawiera załącznik 27.

2.2.1.1. Stosunek sił pomiędzy wojskami operacyjnymi przeciwnika a wojskami OT w różnych formach walki zbrojnej

Wojska OT⁵⁹:

a) w obronie:

- miejscowości 3 : 1;
- w terenie lesisto-jeziornym z elementami dz. nieregularnych 5 : 1;
- miasta (rejonu zurbanizowanego) 5:1-7:1;
- w górach nie pokrytym roślinnością 9 : 1.

b) w warunkach prowadzenia *działań nieregularnych*:

- *teoretyczny (optymalne terenowo warunki)* 32 : 1;
- *w terenie płaskim o średnim pokryciu roślinnością, bez wyraźnej przewagi wojsk operacyjnych w środkach walki* 30 : 1;
- *w mieście okrążonym (bez pomocy z zewnątrz) przy zdecydowanej przewadze wojsk operacyjnych w artylerii i lotnictwie* 20 : 1;
- *w terenie o małym stopniu pokrycia roślinnością i dużej przewadze technicznej wojsk operacyjnych* 17 : 1;
- *"pobieżnie" - bez przywiązywania się do warunków - przy zdecydowanej przewadze technicznej wojsk operacyjnych - powyżej* 10 : 1.

⁵⁸Wiele wskazuje na to, że tymczasowe struktury BOT i pOT oraz zasady ich wykorzystania bardziej czerpią z istoty WOWewn. niż wojsk terytorialnych. Pocięające może być jedynie to, że są to struktury "szkoleniowe", które w rzeczywistości mogą wyglądać inaczej - po prostu "terytorialnie", a nie "wewnętrznie".

⁵⁹Wartość podana w pierwszej kolejności dotyczy wojsk operacyjnych atakującego (agresora), zaś liczbę "jeden" mają przyporządkowane wojska OT - niezależnie czy prowadzą walkę w formie regularnej, czy też nieregularnej.

2.2.1.2. Regularne działania bojowe wojsk OT ...

... są organizowane na ogólnych zasadach typowych dla wojsk operacyjnych, przy zachowaniu zasady **"prowadzenia walki do momentu, w którym bez większych strat można przejść do ukrycia, po to aby natychmiast potem przystąpić do skutecznego prowadzenia działań nieregularnych"**. Z tego to powodu, w uzasadnionych sytuacjach, możliwe jest postępowanie odbiegające od przyjętych wielkości normatywnych, a warunkowane to będzie koniecznością zachowania zdolności bojowej pododdziałów na dłuższy okres walki, niż jednorazowe starcie. Każde działanie wojska OT prowadzą w stałych, o nie zmiennych granicach, rejonach odpowiedzialności - w stosownym do okoliczności zakresie i miejscu (obiekcie). W sytuacjach dużego zagrożenia ofensywnymi działaniami przeciwnika (głębokie uderzenie skrzydłowe, desant, działania dywersyjne itp.) część sił (nie więcej niż jedna trzecia) batalionu OT (batalionu zmotoryzowanego BOT lub pOT) **może być doraźnie wykorzystana** do manewrowego przeciwdziałania zagrożeniu poza ich własnymi rejonami odpowiedzialności. Działania takie będzie mieć jednak charakter wspierający przedsięwzięcia innych sił już tam działających lub doraźnej obrony w oparciu o obiekty i rubieże (działania: zaporowe, opóźniające, lokalizujące i niszczące). Pododdziały przewidziane do takiego działania powinny być wyposażone w ciężką broń strzelecką i pojazdy terenowe zdolne do jazdy na przelaj, a ponadto wsparte środkami artyleryjskim i przeciwpancernymi, zaś odległość ich użycia od granicy macierzystego rejonu odpowiedzialności nie powinna przekroczyć zasięgu organicznych środków łączności radiowej i nie dalej niż 20 km.

Każdorazowe działanie poza rejonami odpowiedzialności podejmuje się za zgodą dowódcy okręgu wojskowego⁶⁰, ponieważ jest on operacyjnie odpowiedzialny za obronę obszaru odpowiedzialności okręgu siłami OT. Decyzję o takim działaniu powinien podejmować on w sytuacji konkretnego zagrożenia - nie zaś cedować swoje uprawnienia w tym względzie ("na wszelki wypadek") na dowódców korpusu i dywizji.

Zestawienie niektórych danych **normatywnych** do działań bojowych w rejonach odpowiedzialności wojsk OT obrazuje załącznik 28.

2.2.2. Ochrona i obrona obiektów siłami resortu obrony narodowej

Zakłada się, że w czasie zagrożenia i podczas konfliktu zbrojnego (wojny) niektóre obiekty gospodarki narodowej (I kategoria) będą chronione i bronione siłami OT.

Wykaz obiektów gospodarki narodowej "I kategorii" chronionych i bronionych siłami resortu obrony narodowej przedstawia załącznik 29, zaś zestawienie ich pod względem rodzaju - załącznik 30.

⁶⁰Kompetencje te nie przysługują dowódcy korpusu, nawet jeśli jednostki OT są mu podporządkowane. Manewrowe użycie tej samej jednej trzeciej sił batalionu OT (zmotoryzowanego - opisanej wyżej) - nie dalej niż do 10 km - przez dowódcę wojsk operacyjnych (korpusu, dywizji) może mieć miejsce jedynie w ramach właściwego batalionowi rejonu odpowiedzialności - i po uprzedniej akceptacji takiego rozwiązania przez dowódcę okręgu przed walką (o czym także przed walką powinien wiedzieć dowódca bOT).

BIBLIOGRAFIA

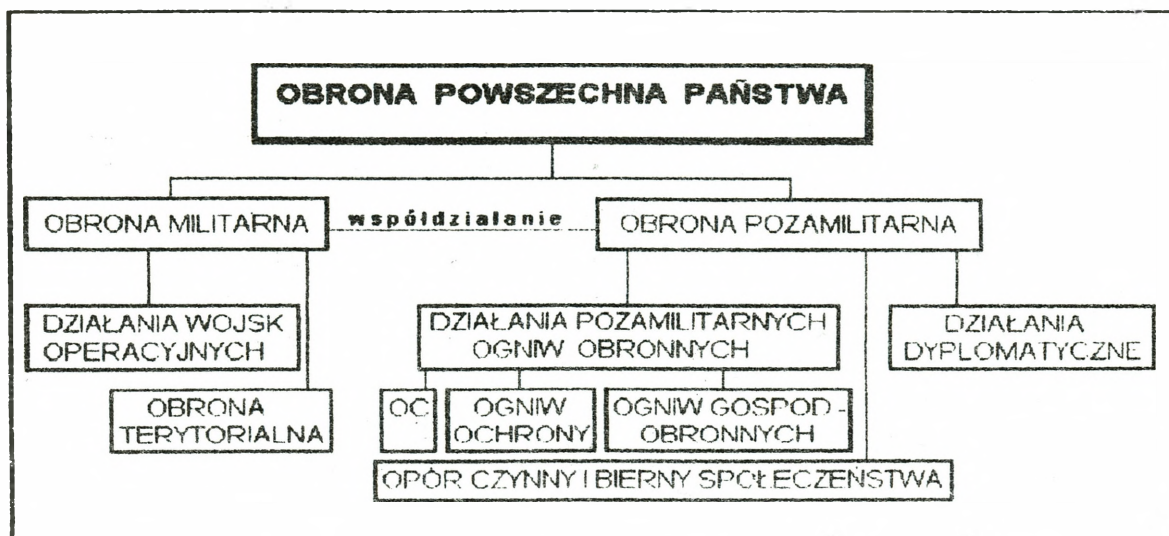
- Balcerowicz B., Marczak J., Pawłowski J.: *Koncepcja strategicznej obrony Polski*, „Myśl Wojskowa”, nr 3/1992.
- Bór-Komorowski T.: *„Armia podziemna”*, Warszawa 1994..
- C. v. Clausewitz: *„O wojnie”*, Warszawa 1958.
- Ciechanowicz M., Folcik Z., Gozdecki Cz., Rączka Z., Skibiński J., Zoń A.: *„Wybrane metody optymalizacji decyzji”*, MON, ASG, Warszawa 1969.
- Dedijer V.: *Sila narzędzia*, w: *„Jeśli nie nastanie pokój”*. MON, Warszawa 1971.
- Działania nieregularne sił obrony terytorialnej w obronie Polski („KONTRA”)*, AON, Warszawa 1995.
- Gąsiorek K.: *„Główne założenia współdziałania wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej”*. „Myśl Wojskowa”, nr 4/1994.
- Goblirsch J.: *Technotaktyka 90*, „Europäische Wehrkunde” nr 6/1977.
- International Military and Defense Encyclopedia*, Washington 1993.
- Jakubczak R., Szafran H.: *Zarys koncepcji współdziałania wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej*. „Myśl Wojskowa”, nr 6/1994.
- Jakubczak R.: *„Działania nieregularne - podstawową formą walki zbrojnej w obronie RP”* - w materiałach z konferencji naukowej nt. *„Działania nieregularne w operacjach na obszarze kraju”* - organizowanego przez Katedrę Taktyki, Wydziału Wojsk Lądowych - AON, Warszawa 1995.
- Jakubczak R.: *„System obrony terytorialnej w zwalczaniu dywersji”*, AON - KOTiC, Warszawa 1995.
- Jakubczak R.: *Wybrane problemy restrukturyzacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, „Myśl Wojskowa” (kwartalnik), nr 4/1991; nr 1/1992.
- Kalinowski R.: *„Udział sił OT w realizacji zadań OC”*, AON, Warszawa 1993.
- Kalinowski R.: *„Struktura i zadania pozamilitarnych ogniw obronnych w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej”*. AON 1994.
- Kalinowski R.: *„Udział sił obrony terytorialnej w realizacji zadań obrony cywilnej”*, AON, Warszawa 1995.
- Karus M., *„Wykorzystanie sił obrony terytorialnej do osłony strategicznej (operacyjnej)”*, AON, Warszawa 1995.
- Koncepcja organizacji i funkcjonowania RKOT*, Zarząd OT, Szt. Gen. WP, Warszawa - listopad 1995.
- Koncepcja organizacji i zasad wykorzystania wojsk obrony terytorialnej*, Zarząd OT Sztabu generalnego WP, Warszawa, listopad 1993.
- Kurant A.: *„Formacje obrony cywilnej”*. AON 1994.
- Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979.
- Liddell Hart: *„Strategia: działania pośrednie”*.
- Maksymy wojenne Napoleona*, Harrisburg 1995.
- Marczak J., Jakubczak R.: *„Działania nieregularne w obronie Rzeczypospolitej Polskiej”*. AON 1995.
- Marczak J., Jakubczak R.: *„Obrona Powszechna Rzeczypospolitej Polskiej”*. AON 1995.

- Marczak J., Pawłowski J.: "O obronie militarnej Polski przełomu XX-XXI wieku", Warszawa 1995.
- Marczak J., Skobel W., Lewiński E., Gąsiorek K.: *Obrona terytorialna w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej*, „Myśl Wojskowa”, nr 2/1993.
- Marczak J., Skobel W., Lewiński E., Gąsiorek K.: "Obrona regionalna (terytorialna) w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej". AON 1992.
- Marczak J.: *Masowa terytorialna formacja zbrojna w strategii obrony Polski*, „Myśl Wojskowa”, nr 3/1992.
- Mendershausen H.: *Rozważania na temat obrony terytorialnej*, "Przegląd OTK", nr 3/1981.
- Obrona terytorialna do 2010 roku. ("GAMMA")**, AON, Warszawa 1994.
- Obrona terytorialna w obronie Polski**, AON, Warszawa 1995.
- Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP**, Warszawa 1992.
- Przeznaczenie, struktura organizacyjna i zasadnicze wyposażenie jednostek OT ogólnego przeznaczenia oraz podstawowe normy ich taktycznego użycia**, Zarząd OT, Szt. Gen. WP, Warszawa - luty 1995.
- Regulaminie działań taktycznych wojsk lądowych, cz. I (związek taktyczny, oddział)**, Szt. Gen. WP, Warszawa 1994.
- Skibiński F.: "Rozważania o sztuce wojennej", Warszawa 1972.
- Skobel W., Gąsiorek K.: "Obrona terytorialna okręgu wojskowego i województwa (regionu)". AON 1995.
- Skobel W.: "Współdziałanie terenowych organów administracji wojskowej z organami administracji rządowej i samorządowej w realizacji zadań operacyjno-obronnych". AON 1994.
- Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa**, AON, Warszawa 1994.
- Sun Tuz: "Sztuka wojny", Warszawa 1994.
- Szafran H.: *Wybrane problemy współdziałania wojsk operacyjnych i OT w świetle doświadczeń ŚOW*, w: TAKTYKA '2000 (materiały konferencyjne), WOSWZ, Wrocław 1994.

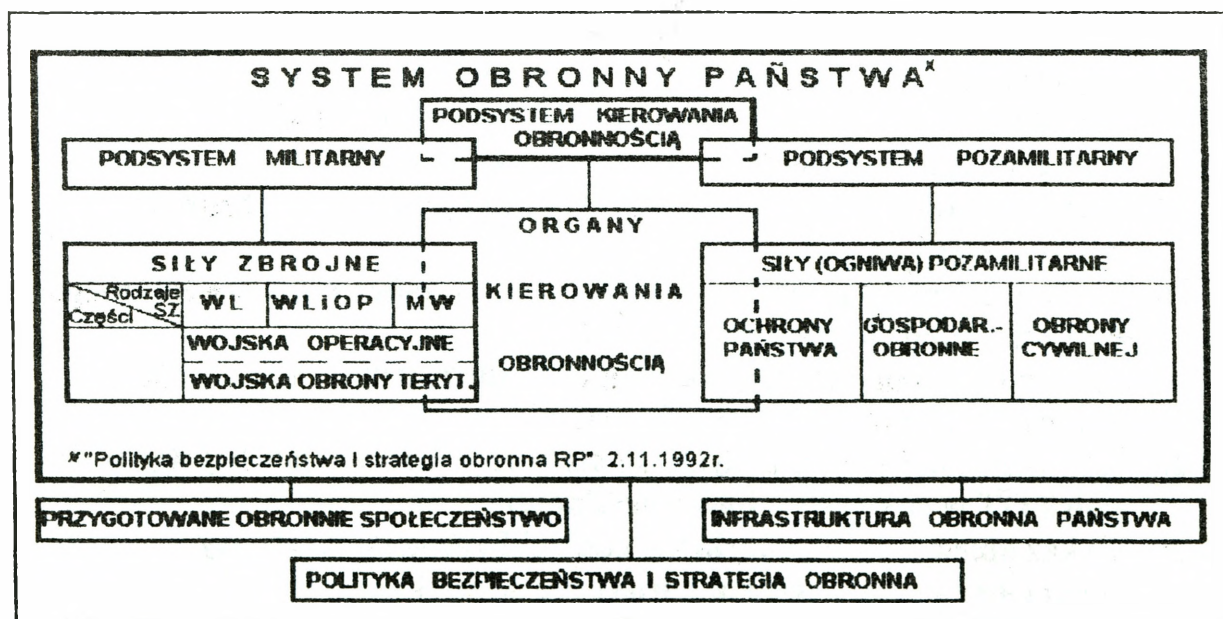
Z A Ł A C Z N I K I - wykaz:

- 1. Obrona powszechna państwa oraz podstawa i struktura systemu obronnego państwa**
- 2. Ogólny skład Sił Zbrojnych RP oraz ich struktura czasu pokoju i okresu wojny**
- 3. System obrony terytorialnej**
- 4. Ogólne różnice między wojskami operacyjnymi a wojskami obrony terytorialnej**
- 5. Typologia walki zbrojnej**
- 6. Wymogi co do rozrzedzenia sił OT prowadzących działania nieregularne wskutek przyrostu skuteczności ogniowej wojsk operacyjnych bez zwiększania liczby żołnierzy tych wojsk**
- 7. Zestawienie liczbowe terytorialnych organów dowodzenia**
- 8. Wykaz terytorialnych organów dowodzenia**
- 9. Struktura kierowania obroną terytorialną i dowodzenia wojskami OT**
- 10. Terytorialny system rozpoznania**
- 11. Współdziałanie sił zbrojnych z układem pozamilitarnym**
- 12. Wojska obrony terytorialnej ogólnego przeznaczenia**
- 13. Brygada obrony terytorialnej**
- 14. Pułk obrony terytorialnej**
- 15. Batalion obrony terytorialnej**
- 16. Batalion forteczny**
- 17. Batalion ochrony i obrony obiektów**
- 18. Kompania dowodzenia RSzW**
- 19. Batalion ochrony i obrony obiektów Sił Powietrznych**
- 20. Kompania ochrony i obrony obiektów Sił Powietrznych**
- 21. Dywizjon obrony terytorialnej Marynarki Wojennej**
- 22. Samodzielna kompania piechoty obrony terytorialnej MW**
- 23. Kompania obserwacji brzegowej obrony terytorialnej MW**
- 24. Wielkość rejonów działań bojowych wojsk OT**
- 25. Rejon odpowiedzialności batalionu OT w przewidywaniu prowadzenia działań nieregularnych**
- 26. Niektóre formy i sposoby walki zbrojnej oraz zabezpieczenia bojowego w rejonie odpowiedzialności batalionu OT**
- 27. Uśrednione wielkości zasobów ludności i infrastruktury w rejonie odpowiedzialności batalionu OT (wariant)**
- 28. Zestawienie niektórych danych normatywnych do działań bojowych wojsk OT w rejonach odpowiedzialności**
- 29. Wykaz obiektów gospodarki narodowej I kategorii chronionych i bronionych siłami resortu obrony narodowej**
- 30. Zestawienie rodzajów obiektów chronionych i bronionych siłami resortu obrony narodowej**

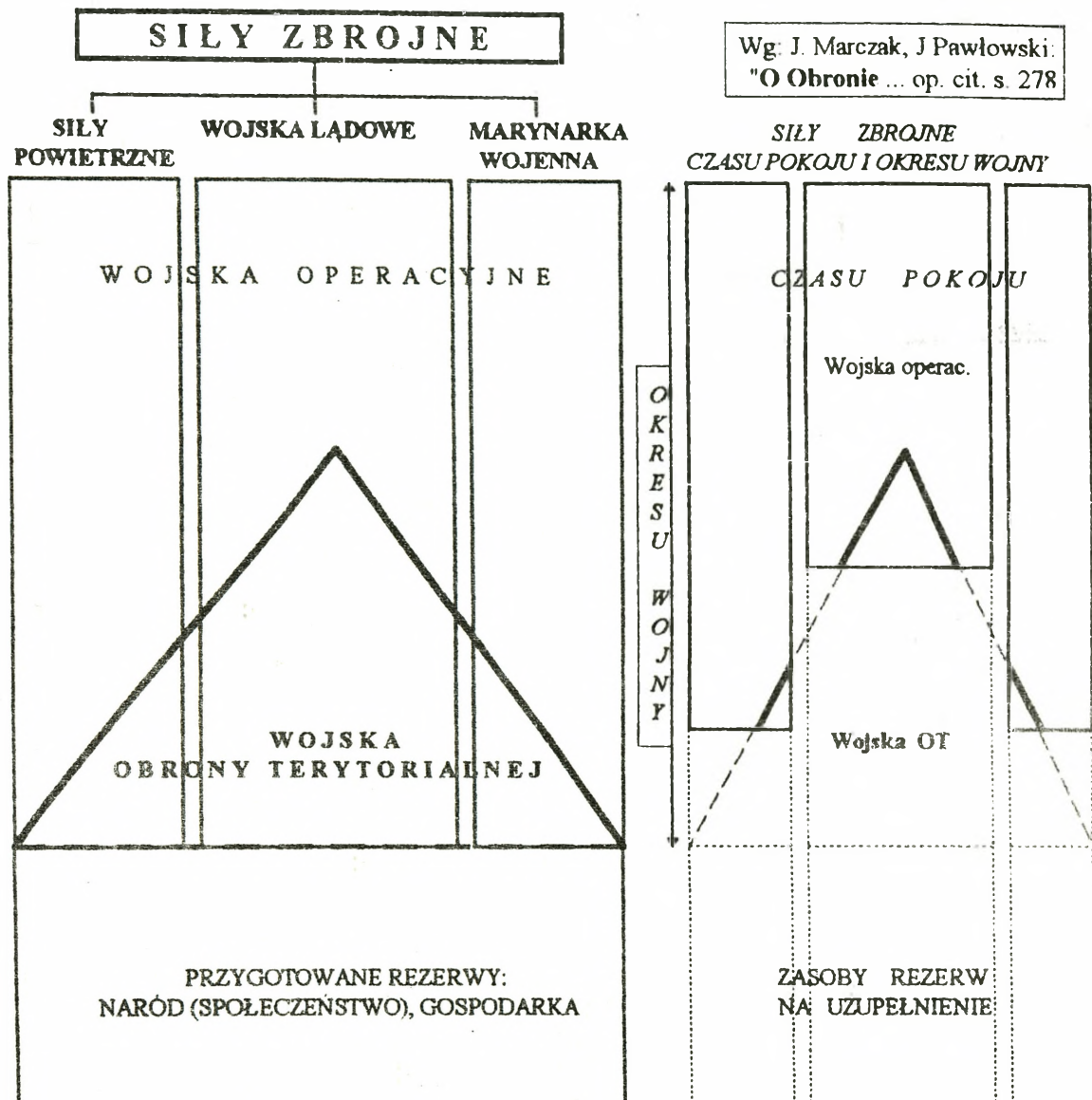
Załącznik 1 „a”

Załącznik 1 „b”

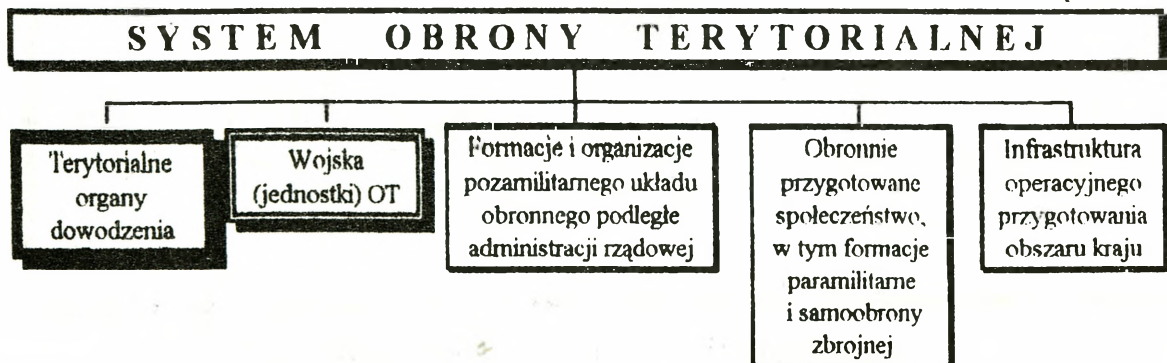

Załącznik 2

Ogólny skład Sił Zbrojnych RP oraz ich struktura czasu pokoju i okresu wojny

Załącznik 3

S I Ł Y Z B R O J N E

WOJSKA OPERACYJNE

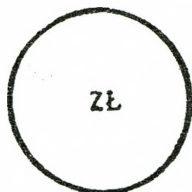
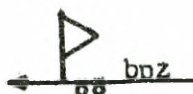
CECHY

- MOBILNOŚĆ
- CIĘŻKIE, ZŁOŻONE, MOBILNE UZBROJENIE
- ZDOLNOŚCI UDERZENIOWO-OBRONNE
- ZŁOŻONA STRUKTURA I LOGISTYKA
- ELITARNOŚĆ
- DZIAŁANIE W "NIEZNANYM" TERENIE

WOJSKA OT /TERYTORIALNE/

- STACJONARNOŚĆ, PRZYWIĄZANIE DO MIEJSCOWOŚCI /REJONU/, MOBILNOŚĆ TAKTYCZNA
- LEKKIE /PRZENOSNE/, TANIE I PROSTE UZBROJENIE
- ZDOLNOŚCI OBRONNE I DZIAŁANIA NIEREGULARNE
- PROSTA STRUKTURA I LOGISTYKA
- MASOWOŚĆ
- ŚCISŁE POŁĄCZENIE DZIAŁAŃ Z OJCOWIZNĄ, ADMINISTRACJĄ, INFRASTRUKTURĄ OBRONNĄ

KOSZTY

batalion piechoty zmechanizowanejUTWORZENIA

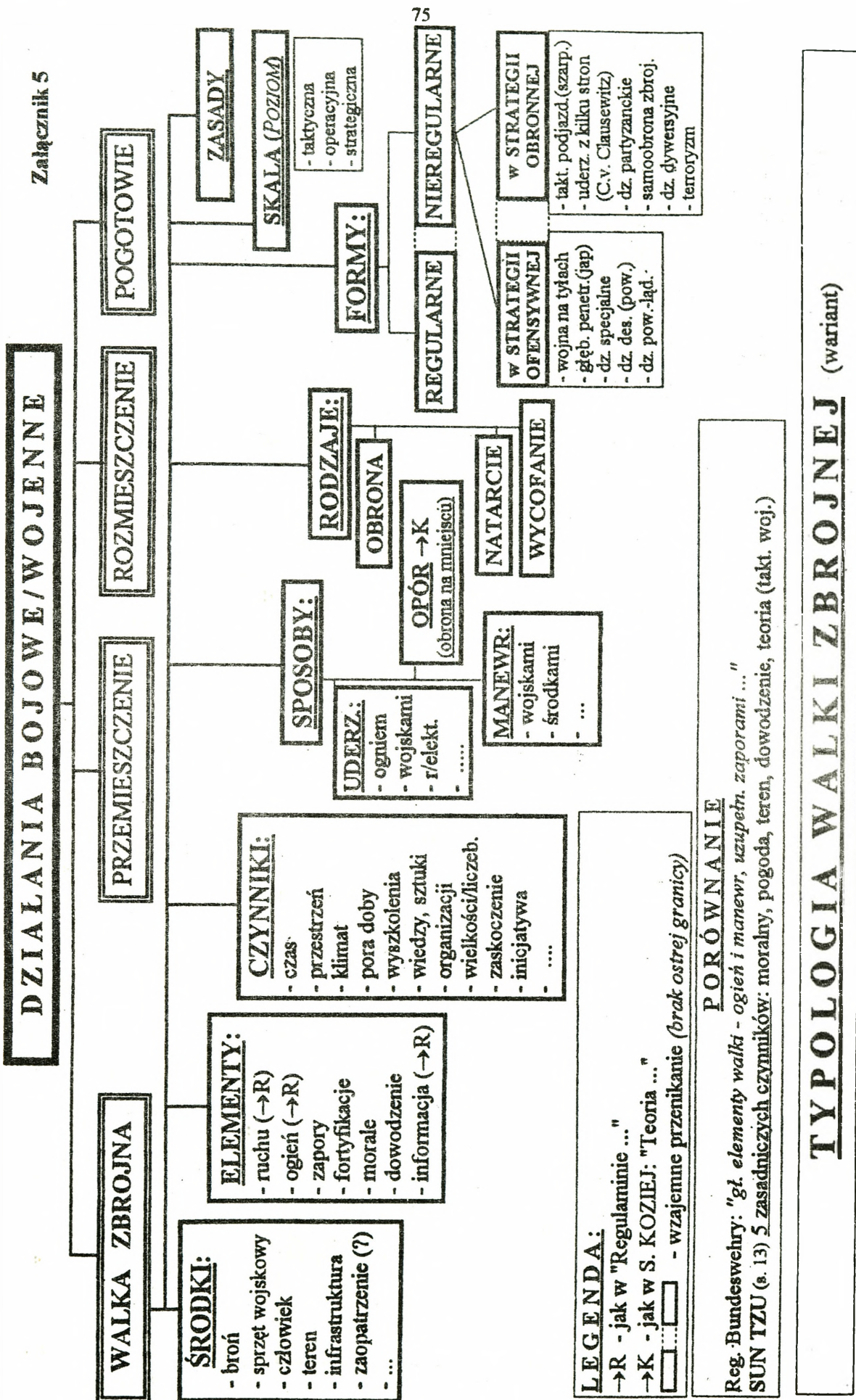
kilkadziesiąt x >

FUNKCJONOWANIA

kilkadziesiąt x >

batalion piechoty OT

Ogólne różnice między wojskami operacyjnymi
a wojskami obrony terytorialnej

LEGENDA:
 →R - jak w "Regulaminie ..."
 →K - jak w S. KOZIEJ: "Teoria ..."
 □.....□ - wzajemne przenikanie (brak ostrej granicy)

PORÓWNANIE

Reg. Bundeswehry: "gl. elementy walki - ogień i manewr, uzupełn. zaporami ..."
 SUN TZU (s. 13) 5 zasadniczych czynników: moralny, pogoda, teren, dowodzenie, teoria (takt. woj.)

TYPOLOGIA WALKI ZBROJNEJ (wariant)

**WYMOGI CO DO ROZRZEDZANIA SIŁ OT PROWADZĄCYCH DZIAŁANIA NIEREGULARNE WSKUTEK
PRZYROSTU SKUTECZNOŚCI* OGNIOWEJ WOJSK OPERACYJNYCH BEZ ZWIĘKSZANIA LICZBY
ŻOŁNIERZY TYCH WOJSK**

Przyrost skuteczności ogniowej wojsk regularnych	Wymagana <u>krotność</u> rozrzedzenie sił prowadzących działania <u>nierregularne</u> wskutek przyrostu skuteczności ogniowej wojsk regularnych (w stosunku do stanu optymalnego - tj. 32:1)	Stosunek sił (<u>wojsk regularnych</u> do sił <u>działań nierregularnych</u>) w rejonie <u>prowadzenia działań nierregularnych</u> powstały wskutek rozrzedzenia sił <u>prowadzących działania nierregularne</u>
0	0	32 : 1
2- krotne	1,4	23 : 1
3- ...	1,7	19 : 1
4- ...	2	16 : 1
5- ...	2,2	14,5 : 1
10- ...	3,2	10 : 1
15- ...	3,9	8,3 : 1
20- ...	4,5	7 : 1
25- ...	5	6,4 : 1

*Przyrost ten może nastąpić wskutek zwiększenia liczby żołnierzy wojsk regularnych lub wyposażenia dotychczasowych stanów osobowych w wydajniejsze bojowo środki walki

Załącznik 7

ZESTAWIENIE LICZBOWE TERYTORIALNYCH ORGANÓW DOWODZENIA

Okręg wojskowy:	Liczba:	
	WSzW-RSzW	RKOT
POW	4	32
ŚOW	3	33
WOW	4	36
KOW	5	40
Łącznie w SZ RP	16	141

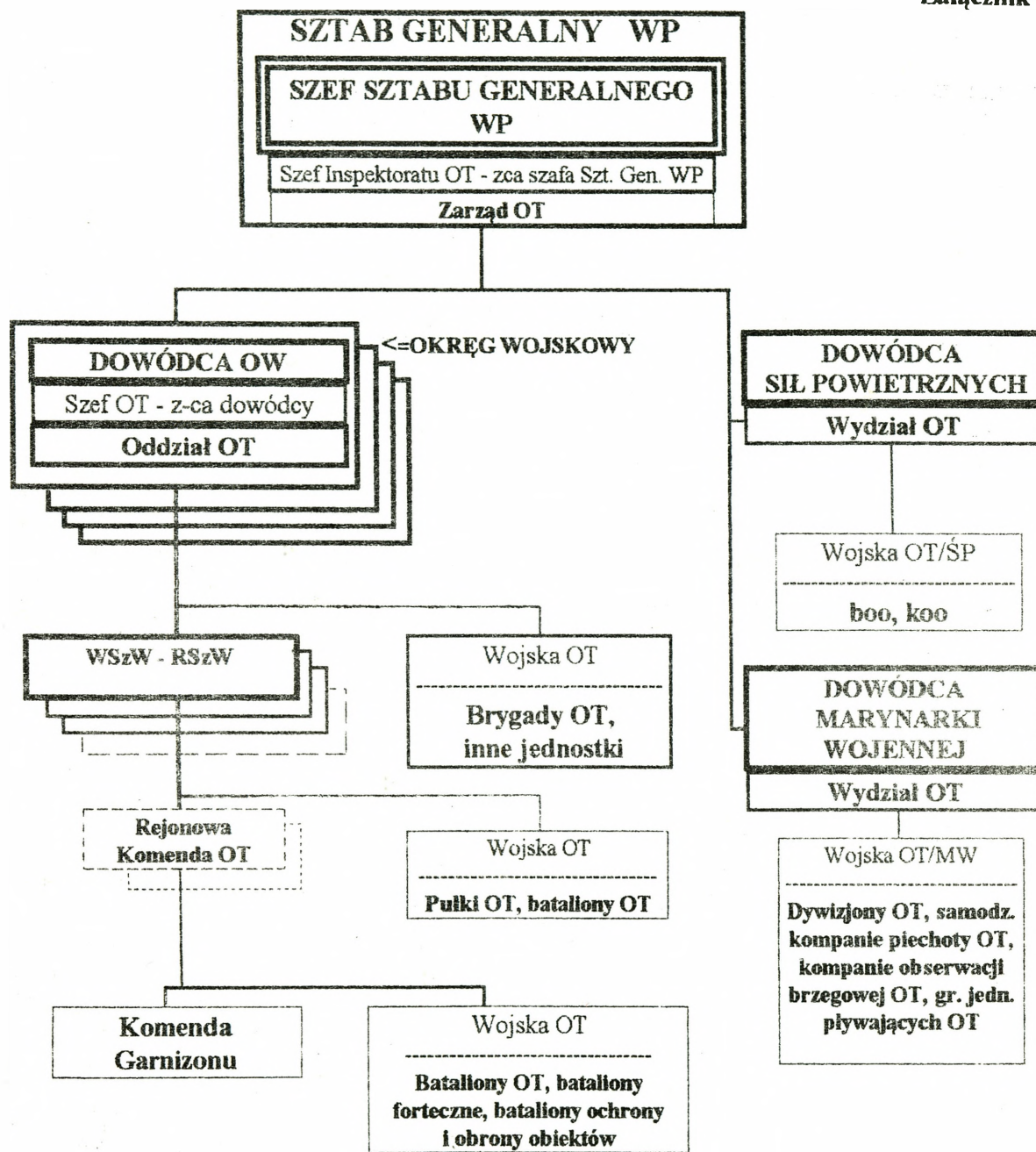
Załącznik 8

WYKAZ TERYTORIALNYCH ORGANÓW DOWODZENIA*

Szczebel	Terytorialne organy dowodzenia
1	2
Centralny	<p>Sztab Gen. WP: Szef Inspektoratu OT-zca szefa Szt. Gen. WP: Zarząd OT</p>
Okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych	<p>Zastępca dowódcy OW-szef OT: Oddział OT: KOW - Kraków, POW - Bydgoszcz, ŚOW - Wrocław, WOW - Warszawa</p> <hr/> <p>Dowództwo Sił Powietrznych: Wydział OT - Warszawa</p> <hr/> <p>Dowództwo Marynarki Wojennej: Wydział OT - Gdynia</p>
Regionalny-wojewódzki	<p>Wojewódzkie (regionalne) sztaby wojskowe (WSzW-RSzW):</p> <ul style="list-style-type: none"> - KOW - Lublin, Katowice, Kielce, Kraków, Rzeszów; - POW - Bydgoszcz, Gdańsk, Łódź, Szczecin; - ŚOW - Poznań, Wrocław, Zielona Góra; - WOW - Białystok, Olsztyn, Radom, Warszawa.

* Na podstawie "Przeznaczenie, struktura organizacyjna i zasadnicze wyposażenie jednostek OT ogólnego przeznaczenia oraz podstawowe normy ich taktycznego użycia", Zarząd OT, Sz. Gen. WP, Warszawa luty 1995 i "Koncepcja organizacji i funkcjonowania RKOT", Zarząd OT, Sz. Gen. WP, Warszawa listopad 1995.

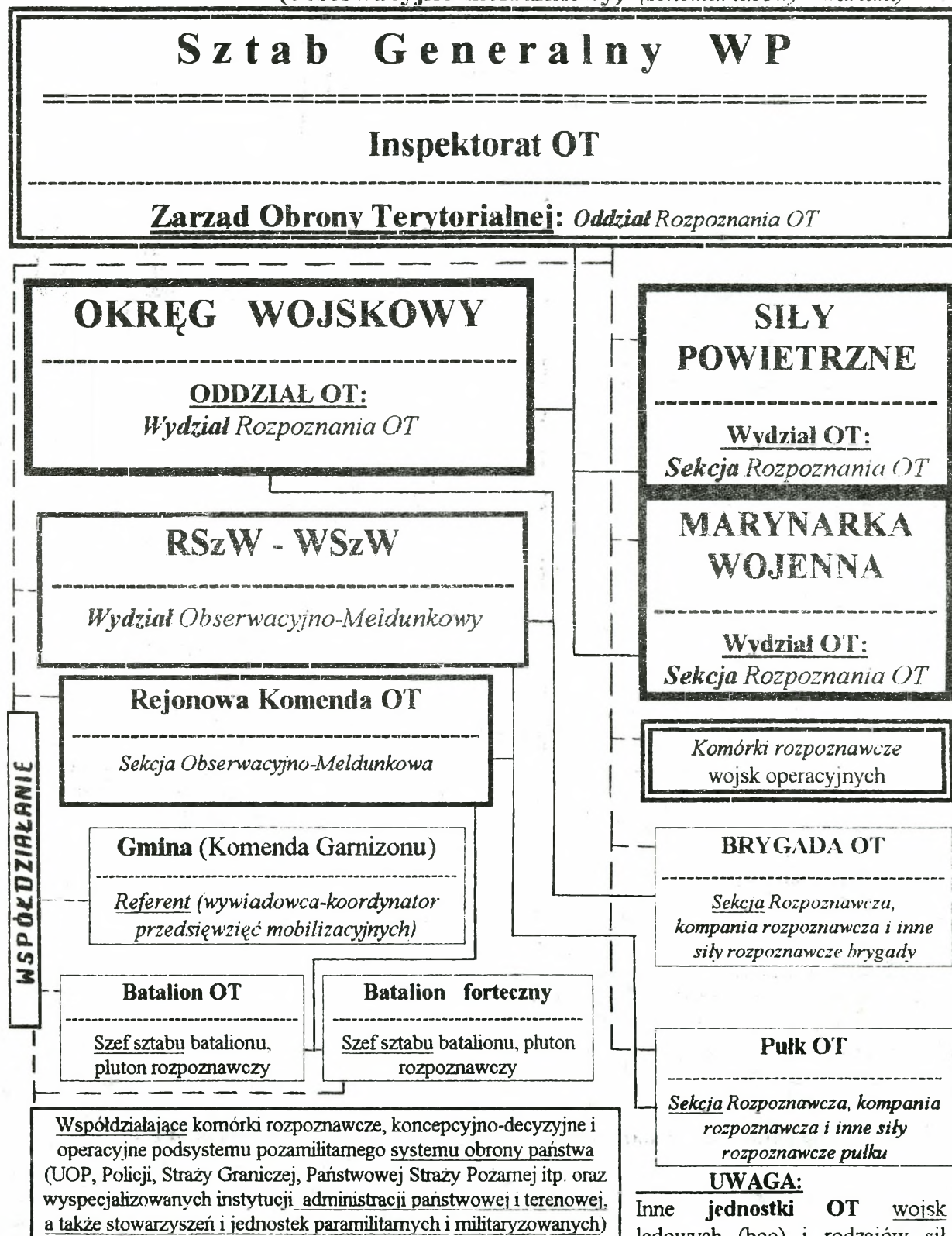
1	2
<p>Lokalny (obwodowy)</p>	<p align="center">Rejonowe komendy obrony terytorialnej (RKOT):</p> <p align="center"><u>K O W</u> (40 RKOT)</p> <ul style="list-style-type: none"> - WSzW-RSzw KRAKÓW: Kraków-Krowodrze, Kraków-Podgórze, Kraków-Nowa Huta, Tamów, Bochnia, Nowy Sącz, Nowy Targ (7 RKOT); - WSzW-RSzw KATOWICE: Katowice, Bytom, Tychy, Mysłowice, Będzin, Chorzów, Tamowskie Góry, Gliwice, Rybnik, Zabrze, Częstochowa, Lubliniec, Bielsko Biała, Oświęcim, Żywiec (15...); - WSzW-RSzw KIELCE: Kielce-Śródmieście, Kielce-Bukówka, Sandomierz, Busko Zdrój, Starachowice, Nisko (6); - WSzW-RSzw LUBLIN: Lublin, Kraśnik, Puławy, Zamość, Hrubieszów, Chełm (6); - WSzW-RSzw RZESZÓW: Rzeszów, Mielec, Sanok, Jasło, Przemyśl, Jarosław (6). <p align="center"><u>P O W</u> (32 RKOT)</p> <ul style="list-style-type: none"> - WSzW-RSzw BYDGOSZCZ: Bydgoszcz, Świecie, Inowrocław, Toruń, Grudziądz, Brodnica, Piła, Wałcz, Włocławek (9); - WSzW-RSzw GDAŃSK: Gdańsk-1, Gdańsk-2, Gdynia, Wejherowo, Starogard Gdański, Słupsk, Człuchów (7); - WSzW-RSzw ŁÓDŹ: Łódź-1, Łódź-2, Zgierz, Pabianice, Płock, Kutno, Konin, Turek (8); - WSzW-RSzw SZCZECIN: Szczecin, Świnoujście, Gryfino, Gryfice, Stargard Szczeciński, Koszalin, Kołobrzeg, Szczecinek (8). <p align="center"><u>Ś O W</u> (33 RKOT)</p> <ul style="list-style-type: none"> - WSzW-RSzw WROCLAW: Wrocław-1, Wrocław-2, Wrocław-3, Milicz, Oleśnica, Legnica, Głogów, Wałbrzych, Świdnica, Kłodzko, Opole, Brzeg, Nysa, Kędzierzyn Koźle (14); - WSzW-RSzw POZNAŃ: Poznań-1, Poznań-2, Poznań-3, Gniezno, Nowy Tomyśl, Leszno, Kalisz, Ostrów Wielkopolski, Sieradz, Wieluń (10); - WSzW-RSzw ZIELONA GÓRA: Zielona Góra, Krosno Odrzańskie, Międzyrzecz, Zagań, Sulechów, Gorzów Wielkopolski, Sulęcín, Jelenia Góra, Bolesławiec (9). <p align="center"><u>W O W</u> (36 RKOT)</p> <ul style="list-style-type: none"> - WSzW-RSzw WARSZAWA: Warszawa-Śródmieście, Warszawa-Ochota, Warszawa-Mokotów, Warszawa-Żoliborz, Warszawa-Praga Południe, Warszawa-Praga Północ, Otwock, Pruszków, Nowy Dwór Mazowiecki, Siedlce, Mińsk Mazowiecki, Garwolin, Biała Podlaska (13); - WSzW-RSzw BIALYSTOK: Białystok, Bielsk Podlaski, Suwałki, Ełk, Giżycko, Łomża, Zambrów (7); - WSzW-RSzw OLSZTYN: Olsztyn, Ostróda, Lidzbark Warmiński, Elbląg, Malbork, Braniewo, Mława, Płońsk, Ostrołęka, Wyszaków (10); - WSzW-RSzw RADOM: Radom, Grójec, Kozielnice, Skierniewice, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki (6).
<p>Garnizonowy</p>	<p>Komendy garnizonów - niektórych miejscowości</p>

Objaśnienia:

- Ogniwa w trakcie eksperymentu, badań.

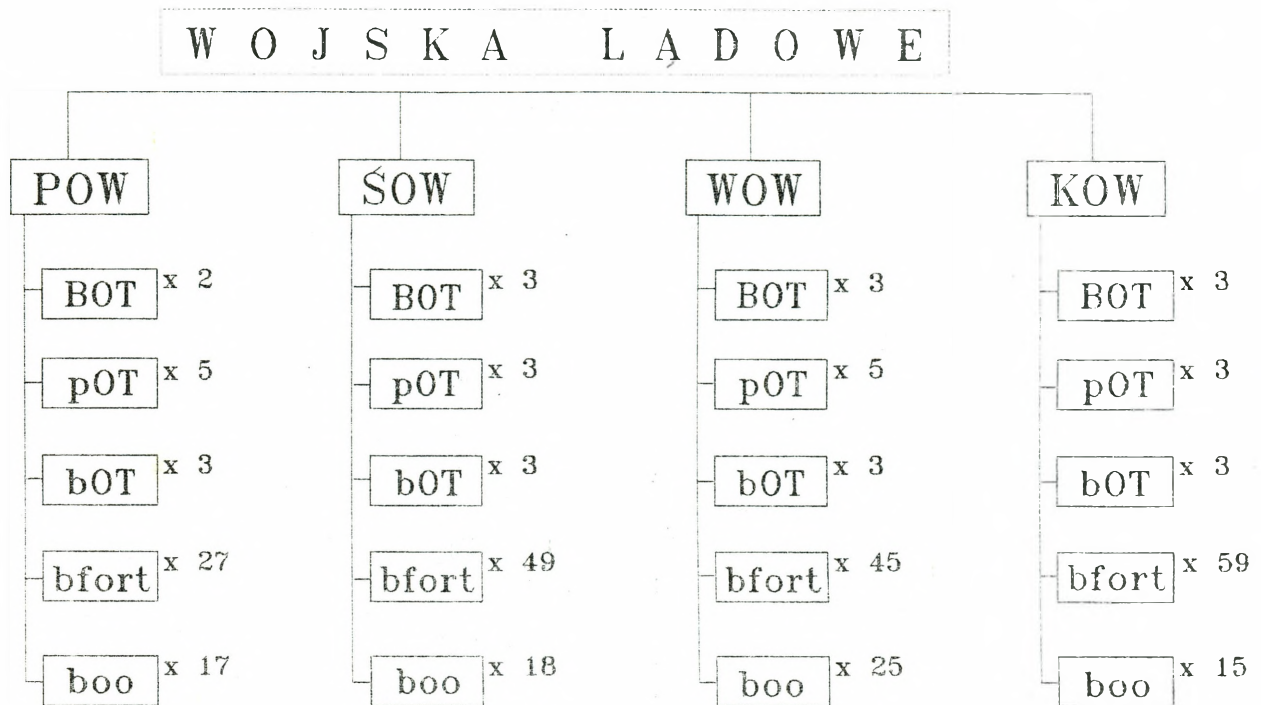
Struktura kierowania obroną terytorialną i dowodzenia wojskami OT

TERYTORYALNY SYSTEM ROZPOZNANIA
(obserwacyjno-meldunkowy) (schemat ideowy - wariant)

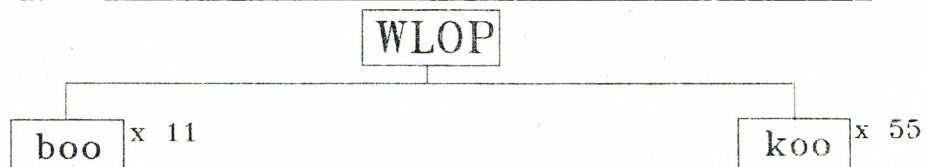

zbrojnych (kompanie oraz bataliony ochrony i obrony obiektów, dywizjony OT, samodzielne kompanie piechoty OT, kompanie obserwacji brzegowej OT, grupy jednostek pływających OT) funkcjonują w systemie rozpoznania OT poprzez ich dowódców lub szefów sztabu.

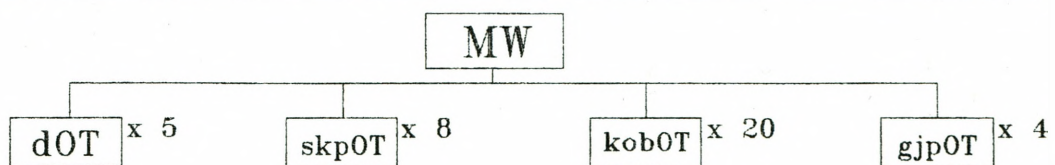
Wojska obrony terytorialnej ogólnego przeznaczenia

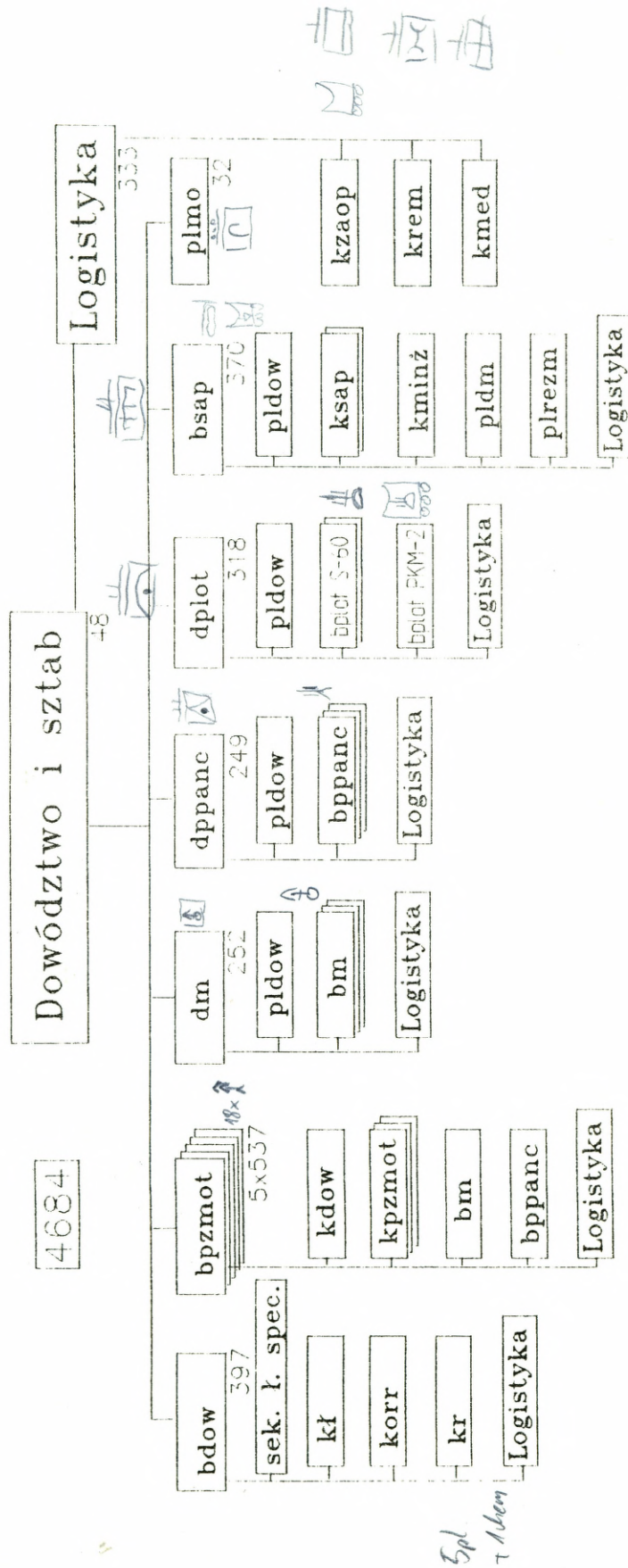
S I Ł Y P O W I E T R Z N E

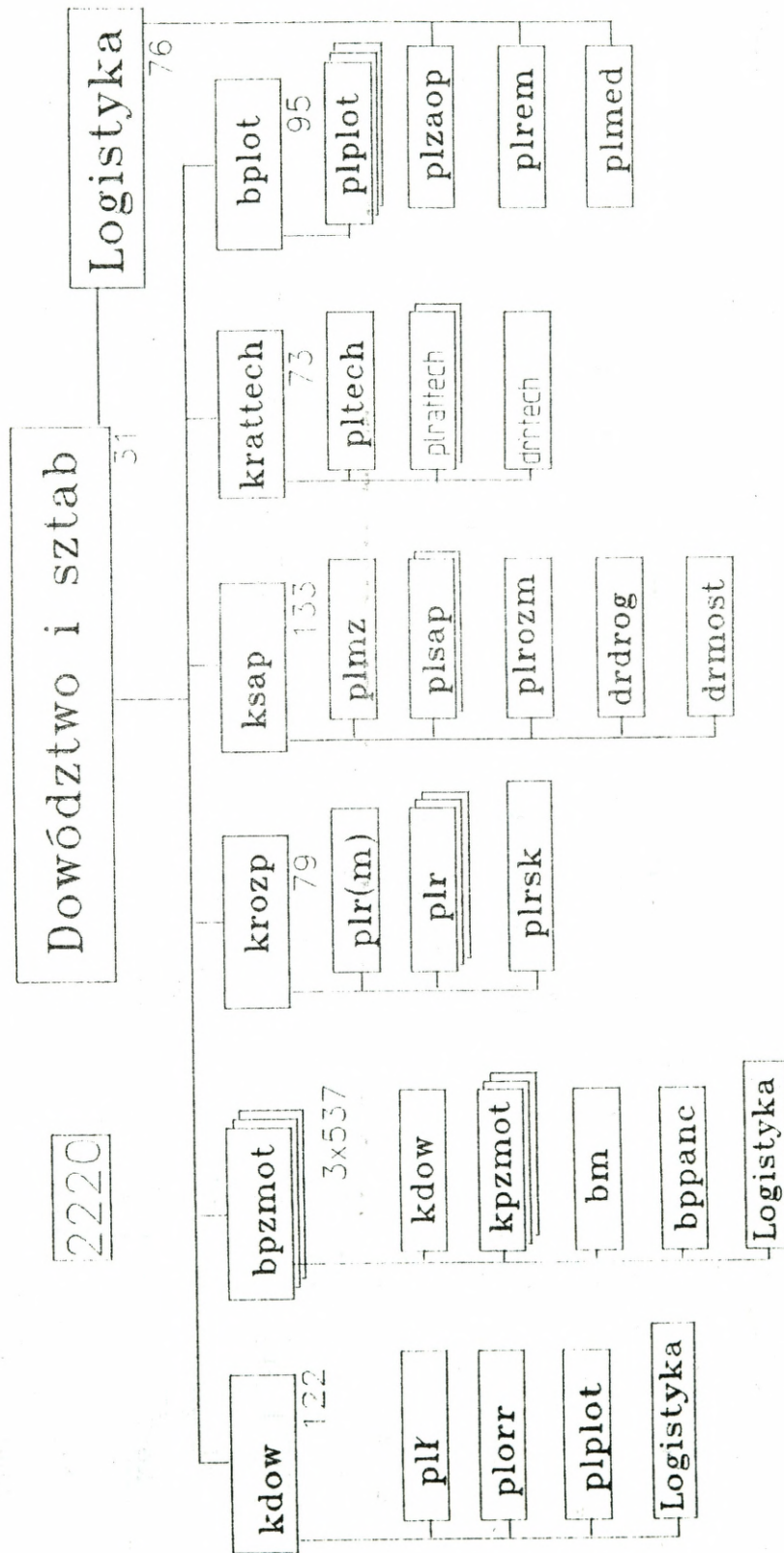
M A R Y N A R K A W O J E N N A

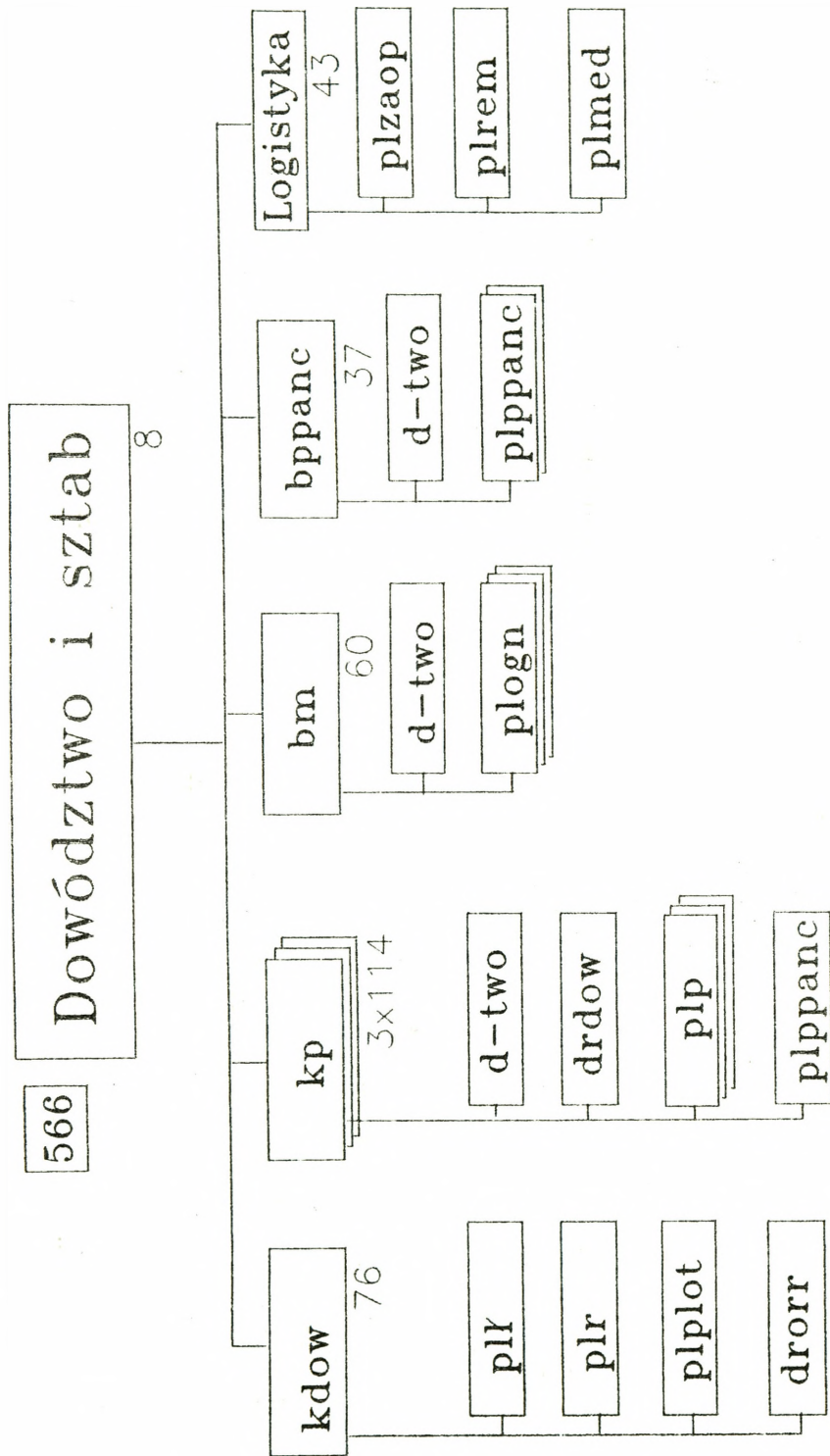
B r y g a d a O T (B O T)

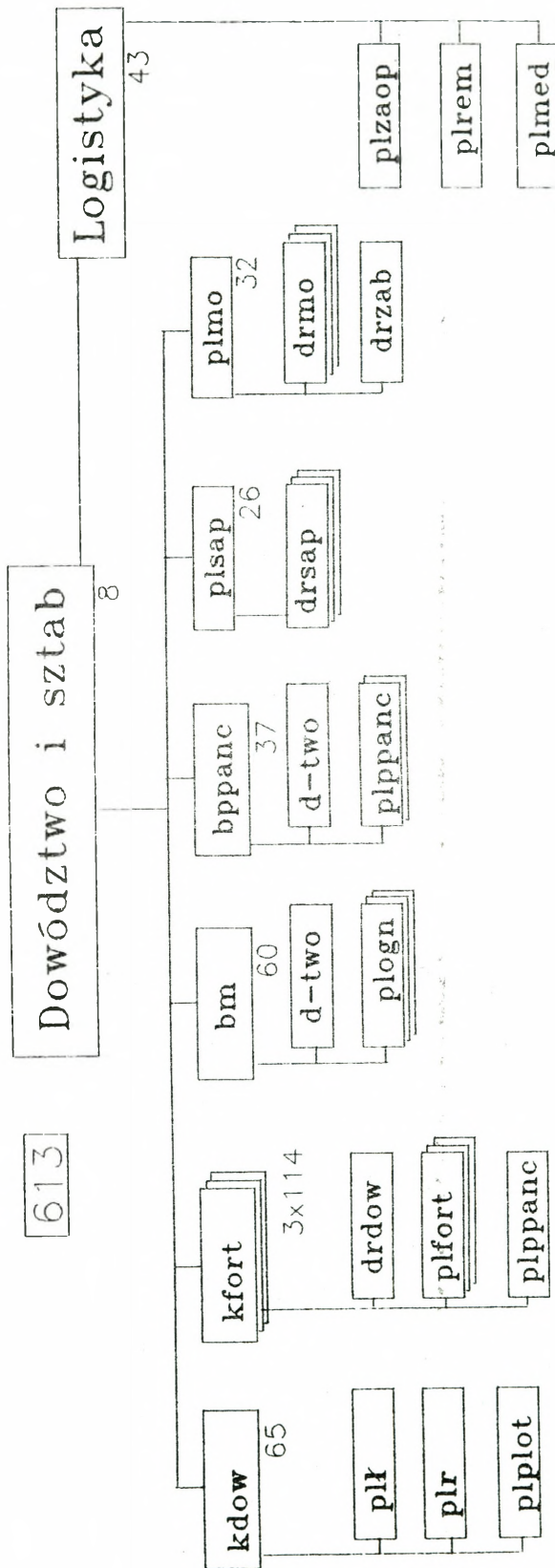
P u ł k O T (pOT)

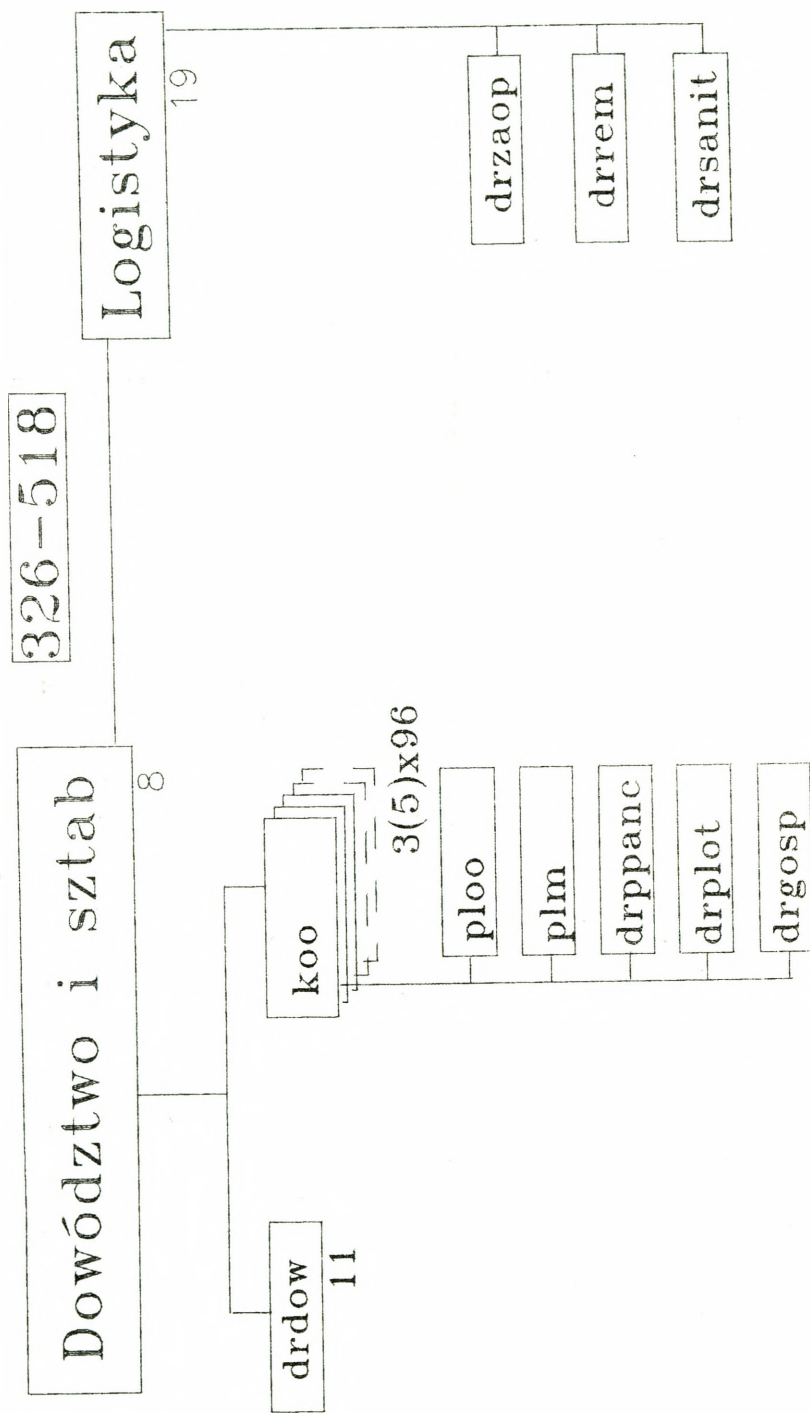
B a t a l i o n O T (b O T)

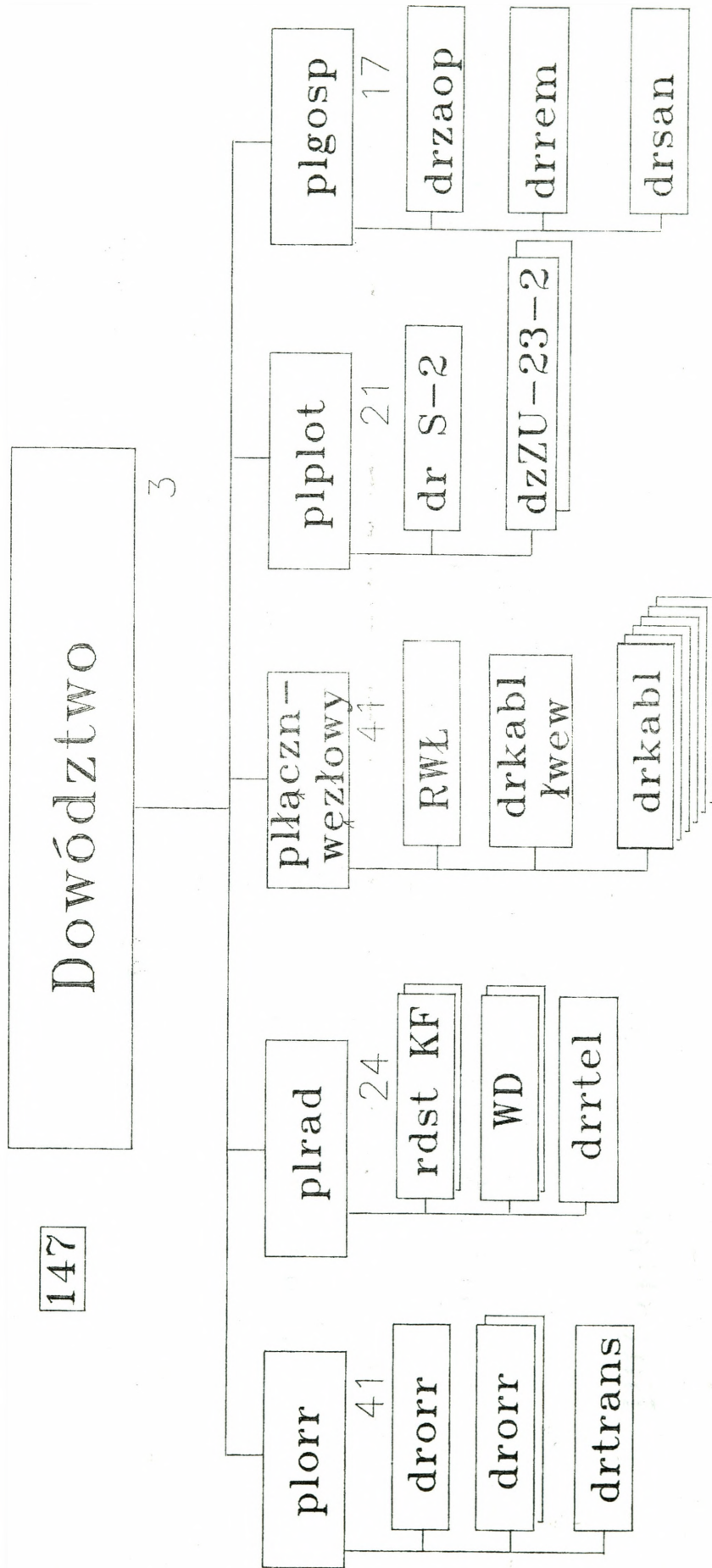
Batalion forteczny

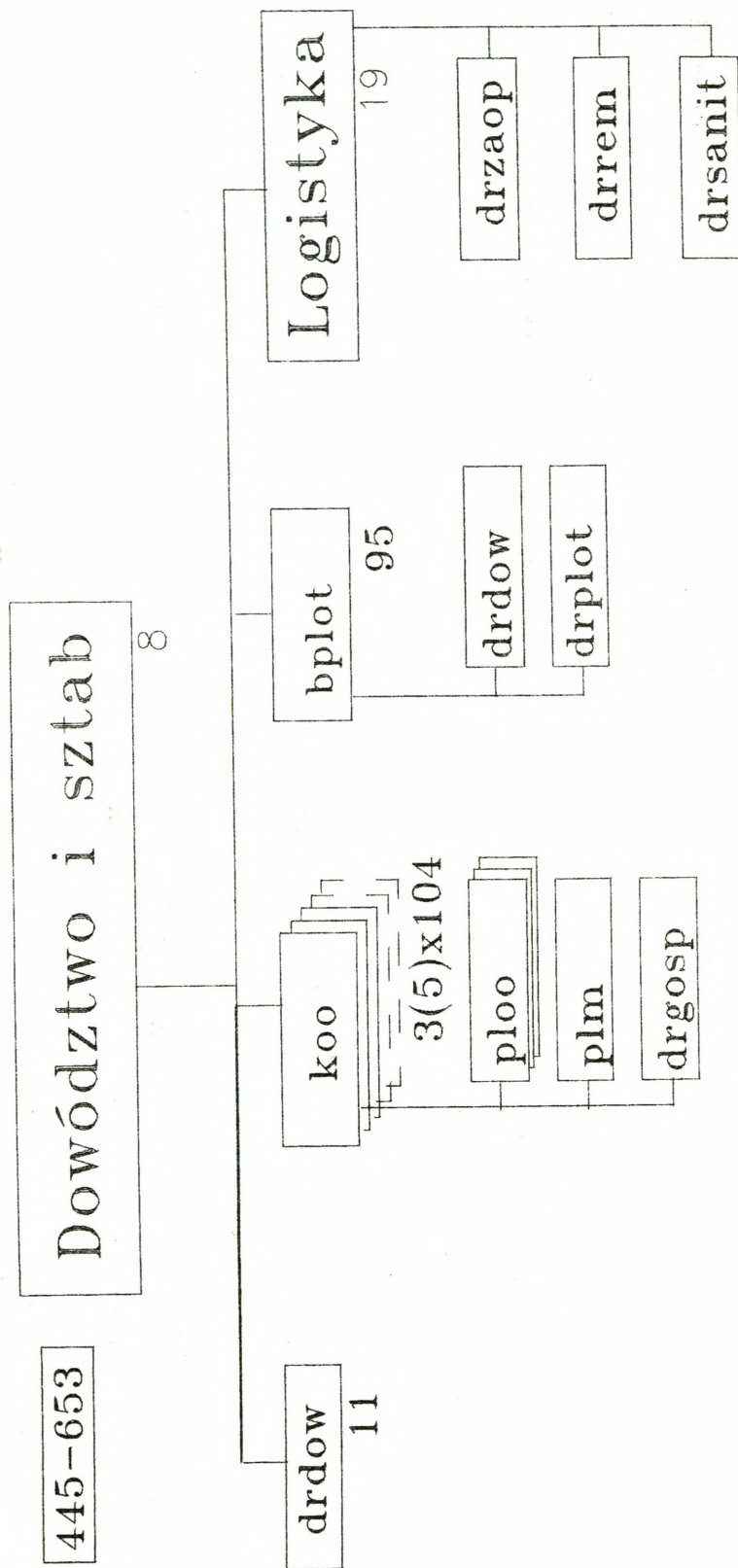
Batalion ochrony i obrony obiektów (boo)

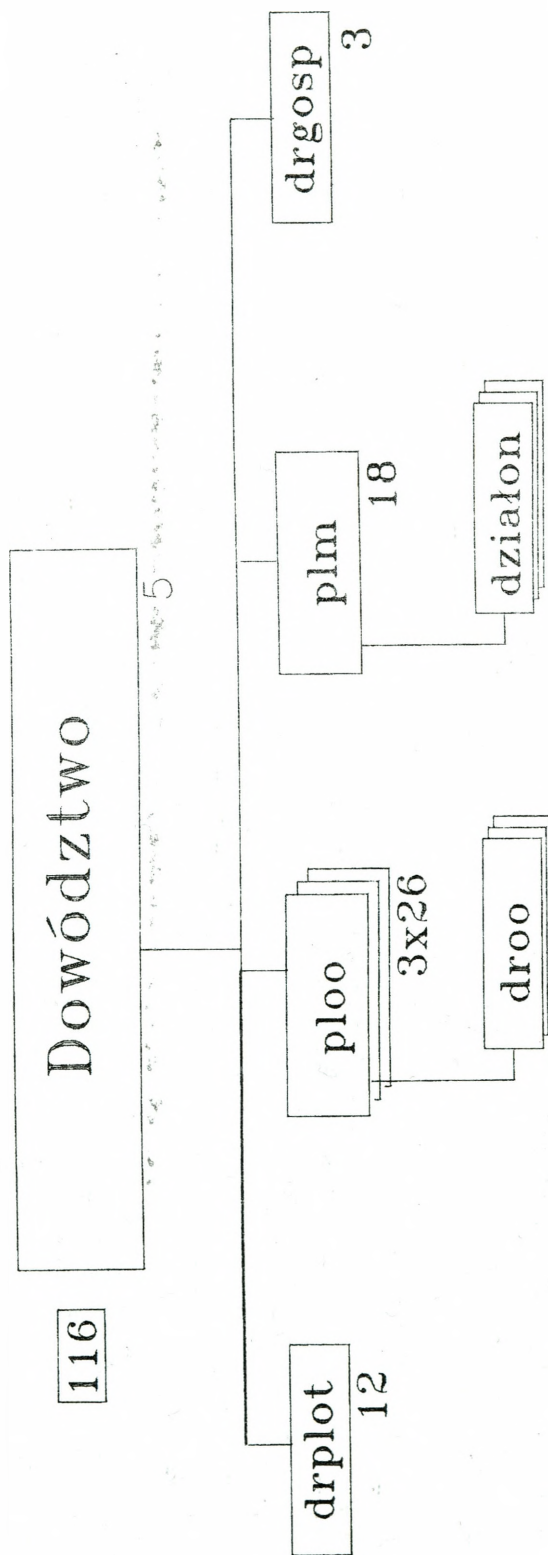
Kompania dowodzenia RSZW (kdw)

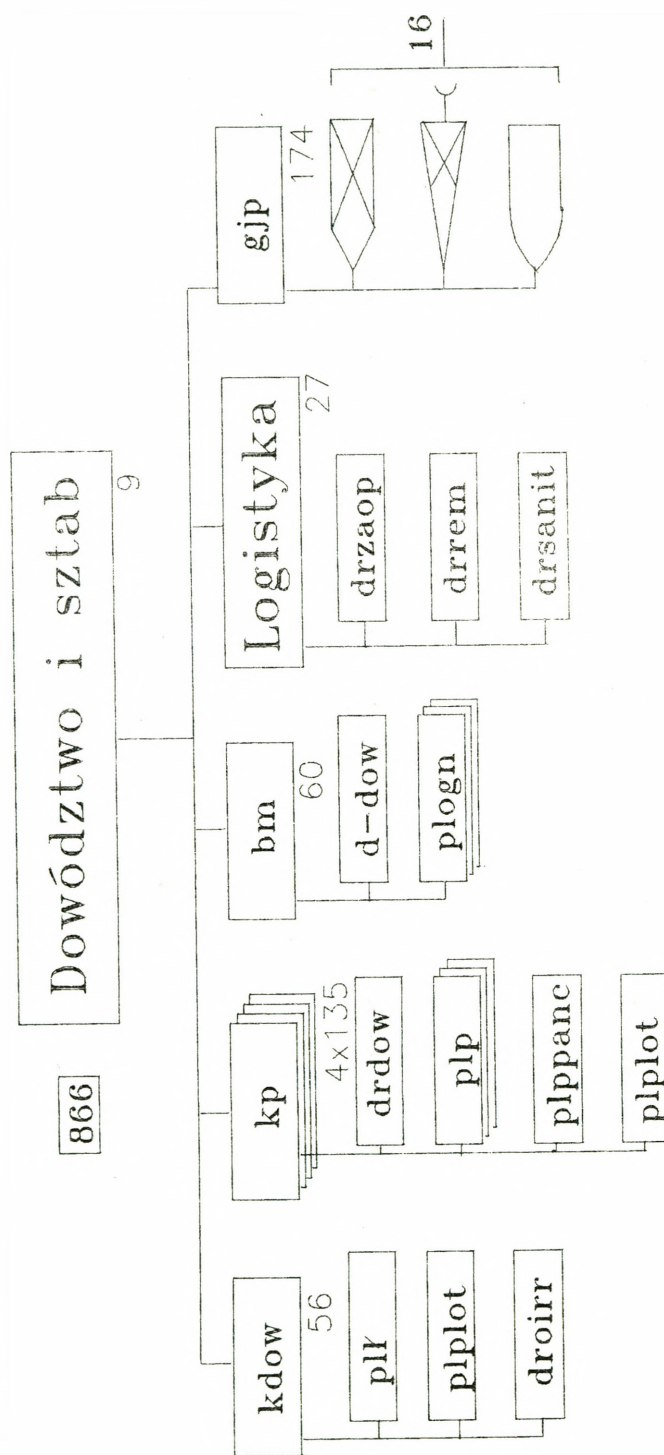
Batalion ochrony i obrony obiektów sił powietrznych (boo/SP)

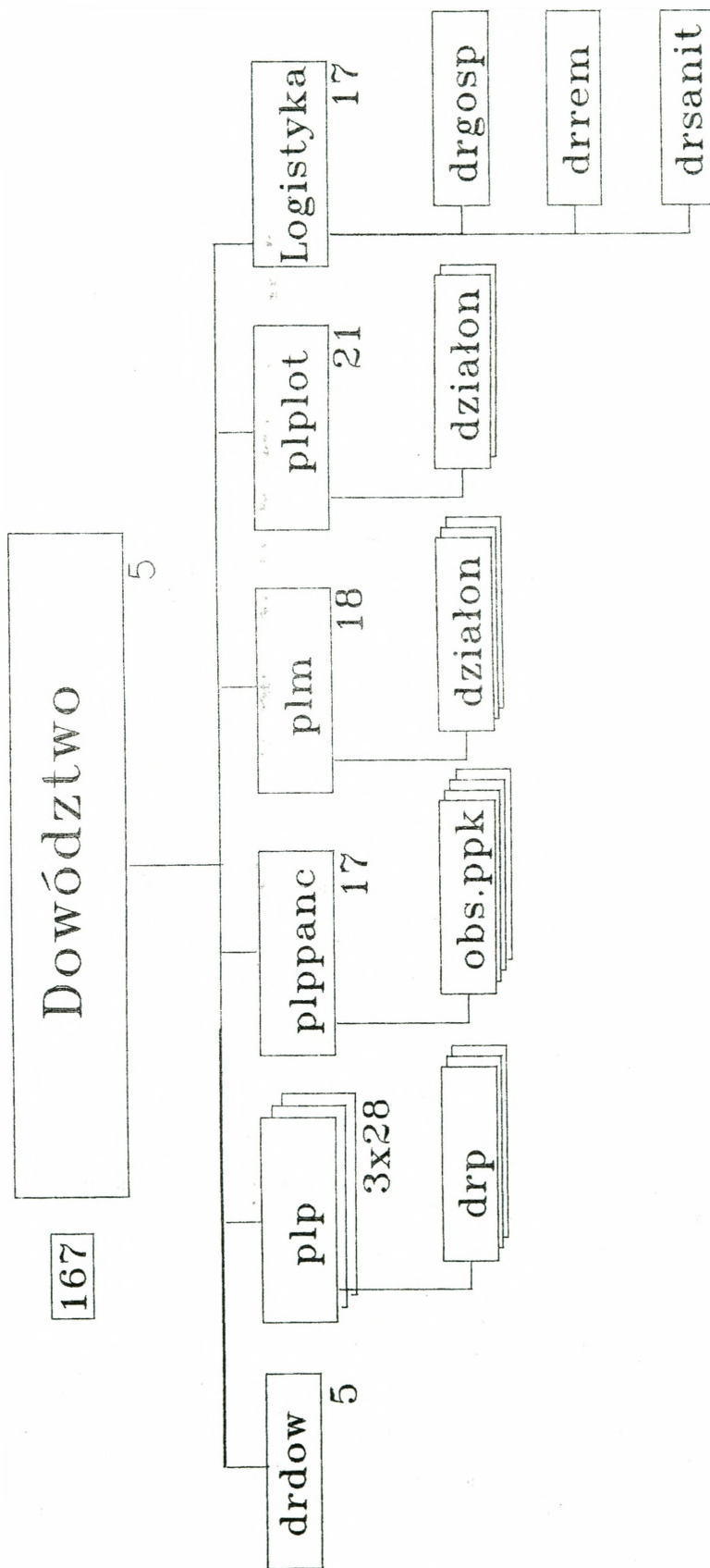
Kompania ochrony i obrony obiektów sił powietrznych (koo/SP)

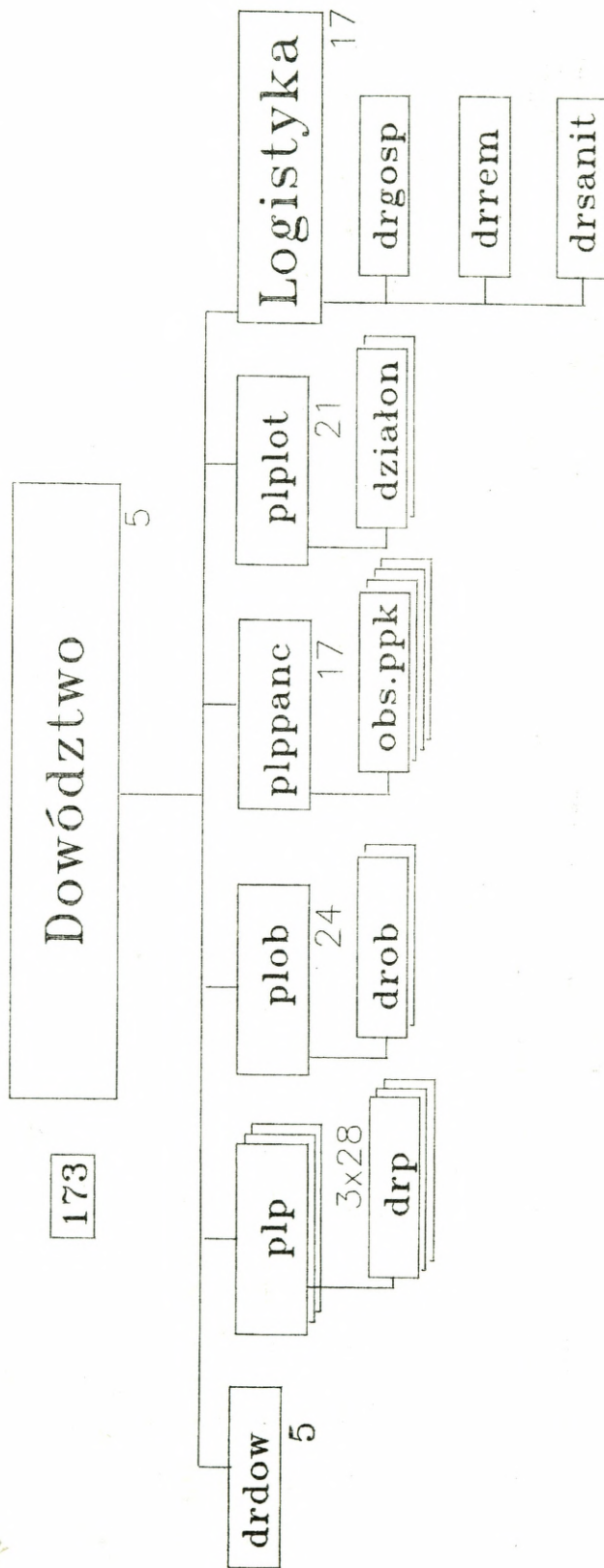
Dywizjon obrony terytorialnej MW (dot/MW)

Samodzielna kompania
piechoty OT/MW (skpOT/MW)

Kompania obserwacji brzegowej OT/MW (kobOT/MW)

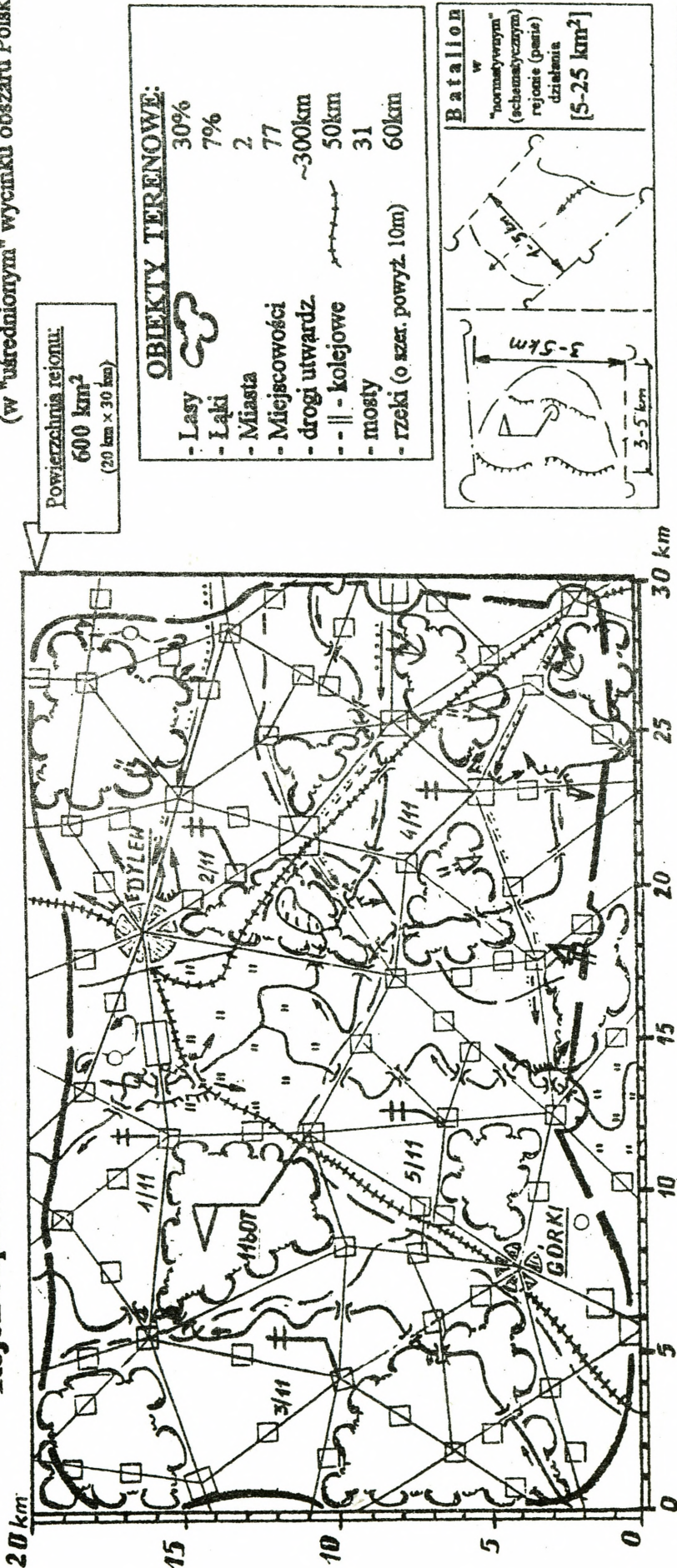
Wielkości rejonów działania bojowego wojsk OT (km²)

Działanie bojowe	Brygada OT	Pułk OT	Batalion OT	Kompania	Pluton	Drużyna
Obrona - w terenie trudno dostępnym (liczba kierunków); - w terenie otwartym - rejon (km ²) - w terenie zurbanizowanym:	do 5 100-150 [dzielnice]	do 3 50-70 [dzielnice]	1 6-12 [dzielnice]	0,5-1 [budynków]	~ 0,06 [budynków]	punkt op. [budynków]
Działania przeciwdywersyjne (km²): - rozpoznawcze; - rozpoznawczo-szturmowe; - pościgowe; - blokujące; - likwidacyjne:	10-40	6-24	~ 450 do 600 200-300 2-8 10-15	~ 50 do 140 60-90 0,6-3 3-5	~ 10 do 25 15-30 0,2-1 1-2	~ 2 do 8 kierunek na kierunku
Działania ostonowe (km²): - granicy ¹ ; - ogólne;	do 500 250-300	do 300 150-200	do 100 ~ 30	do 15 ~ 5	~ 3 ~ 1	~ 0,5 ~ 0,5
Działania nieregularne (km²)	2000-3000	1200-1800	400-600	96-144	do 24	do 8

¹Z państwem nie będącym z nami w konflikcie.

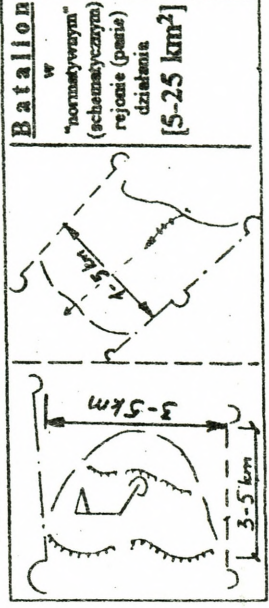
Uwaga!: Kursywą podano dane dla nieregularnej formy walki zbrojnej, zaś pismem prostym - dla regularnej.

"Rejon odpowiedzialności" batalionu OT w przewidywaniu prowadzenia działań nieregularnych
(w "średniorym" wycinku obszaru Polski)

OBIEKTY TERENOWE:

- Lasy 30%
- Łąki 7%
- Miasta 2
- Miejscowości 77
- drogi utwardz. ~300km
- || - kolejowe 50km
- mosty 31
- rzeki (o szer. powyż. 10m) 60km

Objaśnienia:

DYLEN

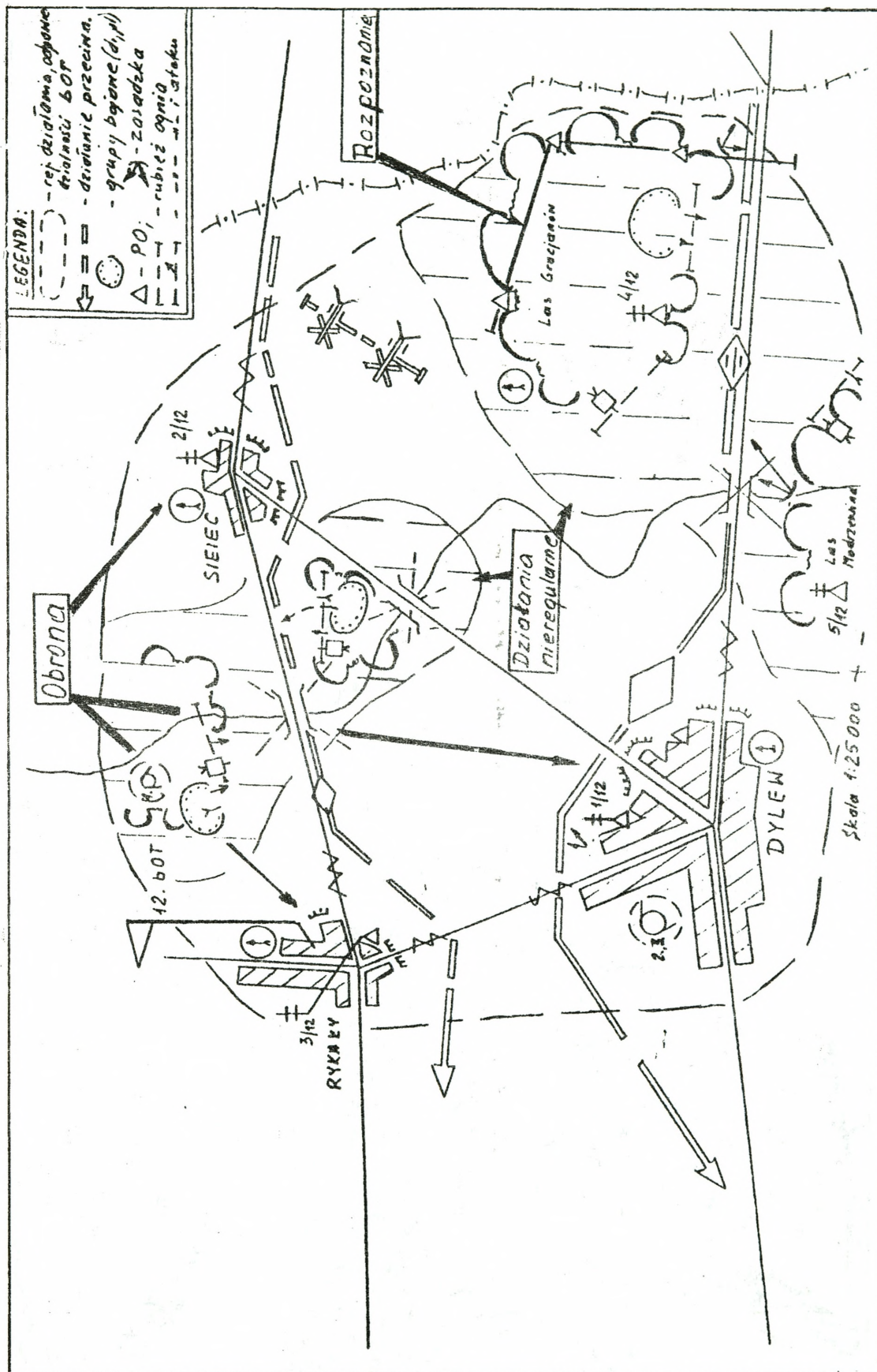
- miasta
- miejscowości
- łąki
- drogi utwardzone
- mosty
- rzeki

- zasadzka
- atak (szurm)
- patrolowanie
- ubezpieczanie
- działanie npla

Możliwości organizowania walki

Pododdz.	Zasadzki	Napady	Minow. obiektów
batalion OT	40-60	20-30	60-120
kompania OT	8-12	6-9	12-36
pluton OT	2-3	1-2	3-9
drużyna OT	1	1	1-3

Załącznik 26

NIEKTÓRE FORMY I RODZAJE WALKI ZBROJNEJ ORAZ ZABEZPIECZENIA BOJOWEGO W REJONIE
ODPOWIEDZIALNOŚCI BATALIONU OT

Uśrednione wielkości zasobów ludność i infrastruktury w rejonie odpowiedzialności batalionu OT

(wariant - 600 km²)

Powierzchnia:

- lasów	27,8 %
- sadów	0,9 %
- terenów podmokłych, łąk	7 %
- wód	2,6 %
- dróg kołowych (2,7%); ...kolejowych (0,4%);	3,1 %
- osiedli	3 %
łącznie (powyższy obszar)	~ 44,4 % (266,4km²)

Długość:

- dróg => o nawierzchni twardej - równoleżnikowo; co 5,8 (5,3-6,4) km	~ 360 km
=> gruntowych - równoleżnikowo; co 3 (2,8-3,2) km	~ 220 km
- przeszkód wodnych o szer. powyżej 10m; co 20 (15-25) km	~ 60 (40-80) km

L I C Z B A O B I E K T Ó W t a k i c h j a k:

- miasta (oddalone od siebie średnio o 22 km ²)	2* (1,6)
- inne miejscowości (co 2- 3 km; w zależności od regionu)	77* (45-109)
- mosty i wiadukty	~ 30* (20-40)
- przepusty	~ 190(150-230)

Liczba powyższych obiektów w "rejonie ... batalionu OT"	~ 300(109*)
- - - - - - dla jednego plutonu (bOT = 20 plOT)	~ 15(5*)
- - - - - - dla jednej drużyny (bOT = 60 drOT)	~ 5(2*)

I n n e d a n e:

- szkoły	44	- osób	73.075
- placówki telekomunikacyjne	12	- mężczyzn (20-49 lat)	15.748 (tj. 21%), jeżeli
- szpitale	1,4	z nich weźmiemy 1.000 do OT, to stanowić	
- łóżka szpitalne	420	to będzie 6,3% mężczyzn lub 2,3% dorosłych	
- apteki	6	- lekarzy	120
- placówki usługowe	96	- stomatologów	32
- placówki służby zdrowia	15	- pielęgniarek	350
- placówki gastronomiczne	38	- farmaceutów	7
- samochody ciężarowe (różne)	1.150	- osób z wyksz. wyższym	1.920
- koparki samojezdne	30	- myśliwych	190
- spycharki	20	- ochroniarzy	380
- żurawie samojezdne	15	- leśników	65
- ciągniki	150	- policjantów	190 ("W" - 340)
- motocykle i skutery	67	- 10% bezrobocia tychże mężczyzn	- 1.575

* W tym ważnych (liczbę podano w nawiasie) - typu **miejscowość** lub **wiadukt** albo **most**.

**Zestawienie niektórych danych normatywnych
do działań bojowych wojsk obrony terytorialnej
w rejonach odpowiedzialności**

Działanie bojowe	Brygada OT	Pułk OT	bOT	Kompania	Pluton	Drużyna
Obrona						
- w terenie trudno dostępnym liczba kierunków obrony odl. SD (km) odl. rozmieszczenia. odwodu (km)	do 5 do 10 do 10	do 3	1			
- w terenie otwartym - rejon (km ²) szer. (km) głęb. (km) odl. SD (km) liczba pozycji. obronnych rej. zbiórki śr. transp. (km)	100-150 12-20 do 8 do 5 1-2	50-70 6-9 do 8 do 5 1-2	6-12 2-4 do 3 do 1,5	0,5-1 0,8-1,2 do 0,5 do 0,5 4	~ 0,06	punkt op.
- w terenie zurbanizowanym [obiekt]: a) zabudowa zwarta; b) zabudowa blokowa; c) zabudowa niska (podmiejska);	[dzielnice] 1-2 do 2 do 5 osiedli	[dzielnice] do 1 do 1 do 3 osiedli	[dzielnice] 1-2 1 do 1 osiedla	[budynków] 4-6 do 3 kilkanaście	[budynków] 1-2 1 kilka	[budynków] 1 1-2 kondyg. 1-2
Działania przeciwdwersyjne (km²):						
- rozpoznawcze; szer. (km) głębokość (km) tempo (km/h)			~ 450 do 15 do 30 2-3	~ 50 do 5 do 10 2-3	~ 10 do 1,5 do 5 2-3	~ 2 do 0,5 do 3 2-3
- rozpoznawczo-szturmowe ¹ (km ²)			do 600	do 140	do 25	do 8
- pościgowe (km ²): śred. tempo (km/h) głęb. zadania (km)			200-300 4-6 40-60	60-90 4-6 20-30	15-30 4-6 10-15	kierunek
- blokujące (w km); szer. rub. w dz. p-desantowych szer. rub. w dz. p-dyweryyjnych	10-40 10-20 20-40	6-24 6-12 12-24	2-8 2-4 4-8	0,6-3 0,6-1,5 1,2-3	0,2-1 0,2-0,5 0,4-1	na kierunku
- likwidacyjne: rej. działania (km ²)			10-15	3-5	1-2	
1. Przeszukiwanie a/ zabudowa luźna: szer. pasa (km) głęb. zadania (km) śred. tempo (km/h)			2-10 do 5 0,1-0,5	1-3 do 3 0,1-0,5	0,5-1 do 2 0,1-0,5	
b/ zabudowa zwarta: treść zadania śred. tempo - do 0,1 km/h			kwartał (doba)	2-3 ulice	ulica	strona ulicy
2. Przeszukiwanie w ter. lesistym szer. pasa (km) głęb. zadania (km) śred. tempo - 2-4 km/h			0,6-6 20-30	0,2-2 15-25	0,1-0,7 10-15	odstęp między żoł. 2-20m
3. Pościg: śred. tempo - 4-6 km/h głęb. zadania (km)			40-60	20-30	10-15	2-5
Działania osłonowe:						
- granicy* (km ²): szer. (km) odl. SD od przedn. skraju (km)	do 500 do 100 5	do 300 do 60 5	do 100 do 20 3	do 15 do 6	~ 3 do 2	~ 0,5 do 0,6
- ogólne (km ²): szer. (km)	250-300 do 50	150-200 do 30	~ 30 do 10	~ 5 do 3	~ 1 do 1	~ 0,5 do 0,3

¹Działania te prowadzi się w trakcie działań nieregularnych; wtedy to rozpoznanie przeciwdwersyjne jest działaniem szturmowym - zgodnie z zasadą: "wykryłeś - zniszcz". Działanie to ma charakter powierzchniowy, ponieważ można doraźnie wykonywać zadanie rozpoznając także obiekty.

* Z państwem nie będącym z nami w konflikcie.

Wykaz obiektów gospodarki narodowej I kategorii chronionych i bronionych siłami resortu obrony narodowej

Nr obiektu	Rodzaj obiektu	Lokalizacja
POMORSKI OKRĘG WOJSKOWY		
woj. BYDGOSKIE		
1	Most drogowo-kolejowy	na rz. WISŁA w m. BYDGOSZCZ-FORDON
2	Zakłady Chemiczne "ORGANIKA-ZACHEM"	w m. BYDGOSZCZ
3	ZGPN (skład MPS)	w m. NOWA WIEŚ WIELKA k/ BYDGOSZCZY
4	Zapory wodne i elektrownie	na zbiornikach: KORONOWO, TRYSZCZYN, SMUKAŁA, MYŁOF, ŻUR, GRODEK
5	Zakłady "UNITRA"	w m. BYDGOSZCZ
6	Stacja wzmacniakowa	w m. BYDGOSZCZ Osiedle Leśne
woj. GDAŃSKIE		
7	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. SEROWO-KIEZMARK
8	Most kolejowo-drogowy	na rz. WISŁA w m. TCZEW
9	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. KNYBAWA
10	Radiofoniczne Centrum Odbiorcze (GDYNIA-RADIO)	w m. REKOWO-POLCHOWO
11	Radiof. Centr. Nadawcze (GDYNIA-RADIO)	w m. GDYNIA-OKSYWIE
12	ZGPN	w m. DĘBOGÓRZE (4 km pld. wsch. RUMIA)
woj. PŁOCKIE		
13	Most drogowo-kolejowy	na rz. WISŁA w m. PŁOCK
14	Radioliniowe Centrum Nadawcze	w m. KONSTANTYNÓW k/ GABINA
15	ZGPN (skład MPS)	EMILIANÓW
woj. SZCZECIŃSKIE		
16	Radiofoniczne Centrum Nadawcze (SZCZECIN-RADIO)	w m. SZCZECIN-ŻELICHOWO
17	Most drogowy	na rz. ODRA WSCH. na autostradzie
18	Most drogowy	na rz. ODRA-ZACH. na autostradzie
19	Most drogowy	na rz. ODRA ZACH. w m. GRYFINO
20	Most drogowy	na rz. ODRA WSCH. w m. GRYFINO
21	Most drogowy	na rz. ODRA w m. KRAJNIK DOLNY
22	Most drogowy	na rz. ODRA w m. OSINÓW DOLNY
23	Most kolejowy	na rz. ODRA w m. SIEKIERKI
woj. TORUŃSKIE		
24	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. TORUŃ
25	Most kolejowy	na rz. WISŁA w m. TORUŃ
26	Most drogowo-kolejowy	na rz. WISŁA w m. GRUDZIĄDZ
27	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. CHELMNO
28	Zakłady Przemysłu Gumowego "STOMIL"	w m. GRUDZIĄDZ
woj. WŁOCŁAWSKIE		
29	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. WŁOCŁAWEK
30	Zapora wodna i elektrownia	na zbiorniku WŁOCŁAWEK
Razem na obszarze POW - 30 obiektów		

ŚLĄSKI OKRĘG WOJSKOWY

<u>woj. GORZOWSKIE</u>		
31	Most drogowy	na rz. ODRA w m. KOSTRZYŃ
32	Most kolejowy	na rz. ODRA w m. KOSTRZYŃ
33	Most drogowy	na rz. ODRA w m. ŚLUBICE
34	Most kolejowy	na rz. ODRA w m. KUNOWICE
35	Most drogowy	na rz. ODRA w m. ŚWIECKO
<u>woj. JELENIOGÓRSKIE</u>		
36	Zapora wodna	na zbiorniku PILICHOWICE
<u>woj. KATOWICKIE</u>		
37	Stacja linii radiowych. Telewizyjny Ośrodek Nadawczy	w m. BYTKÓW - SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE
<u>woj. LEGNICKIE</u>		
38	Most drogowy	na rz. ODRA w m. GŁOGÓW
39	Most drogowy	na rz. ODRA w m. ŚCINAWA
40	Most kolejowy	na rz. ODRA w m. ŚCINAWA
41	Zapora wodna	na zbiorniku ŚLUP
42	ZGPN "CPN"	w m. KAWICE k//. LEGNICY
<u>woj. ZIELONOGÓRSKIE</u>		
43	Most drogowy	na rz. ODRA w m. CIGACICE
44	Most drogowy	na rz. ODRA w m. NOWA SÓL
45	Most drogowy	na rz. ODRA w m. KROSNO ODRZAŃSKIE
46	Zapora wodna i elektrownia	na zbiorniku DYCHÓW
Razem na obszarze ŚOW - 16 obiektów		

WARSZAWSKI OKRĘG WOJSKOWY

<u>woj. ELBLASKIE</u>		
47	ZGPN (skład MPS)	w m. CHRUŚCIEL
48	Zapora wodna i elektrownia	na zbiorniku PIERZCHAŁY
<u>woj. CIECHANOWSKIE</u>		
49	Most drogowy	na rz. NAREW w m. PUŁTUSK
<u>woj. OSTROLECKIE</u>		
50	Most drogowy	na rz. BUG w m. WYSZKÓW
51	Stacja wzmacniakowa	w m. OSTRÓW MAZOWIECKA
<u>woj. BIAŁSKO-PODLASKIE</u>		
52	Most drogowy	na rz. BUG w m. TERESPOL
53	Most kolejowy	na rz. BUG w m. TERESPOL
54	Most kolejowy	na rz. BUG w m. TERESPOL
55	Most drogowy	na rz. BUG w m. ŚLAWATYCZE
56	Most drogowy	na rz. BUG w m. KUKURYKI
<u>woj. ŁOMŻYŃSKIE</u>		
57	Most drogowy	na rz. NAREW w m. PIĄTNICA k/ ŁOMŻY
<u>woj. PIOTRKOWSKIE</u>		
58	ZGPN (skład MPS)	w m. KOLUSZKI
59	Zapora wodna elektrownia	na zbiorniku SULEJÓW
<u>woj. RADOMSKIE</u>		
60	ZGPN (skład MPS)	w m. BARYCZ
61	Zakłady metalowe "PREDOM- ŁUCZNIK"	w m. RADOM

62	Zakłady Tworzyw Sztucznych "PRONIT"	w m. PIONKI
63	Elektrownia "KOZIENICE"	w m. KOZIENICE
woj. SKIERNIEWICE		
64	Most drogowy	na rz. BZURA w m. ŁOWICZ
65	Most kolejowy	na rz. BZURA w m. ŁOWICZ
66	Most drogowy	na rz. BZURA w m. SOCHACZEW
67	Zakłady Tworzyw Sztucznych "ERG"	w m. BORYSZEW k/ SOCHACZEWA
woj. WARSZAWSKIE		
68	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. GÓRA KALWARII
69	Most kolejowy	na rz. WISŁA w m. GÓRA KALWARIA
70	Radiofoniczne Centrum Nadawcze	w m. WIAZOWNIA
71	Stacja wzmacniakowa	w m. OPACZ k// WARSZAWY
72	Most drogowo-kolejowy "GDAŃSKI"	w m. WARSZAWA
73	Stacja wzmacniakowa	w m. STRUGA k/ WARSZAWY
74	Stacja wzmacniakowa	w m. DĄBROWA LEŚNA
75	ZGPN (skład MPS)	w m. MOŚCISKA
76	Stacja wzmacniakowa	w m. DĄBROWA LEŚNA
77	Most drogowy "TORUŃSKI"	w m. WARSZAWA
78	Most drogowy "ŚLĄSKO-DĄBROWSKI"	w m. WARSZAWA
79	Most drogowy "PONIATOWSKIEGO"	w m. WARSZAWA
80	Most kolejowy "ŚREDNICOWY"	w m. WARSZAWA
81	Most drogowy "ŁAZIENKOWSKI"	w m. WARSZAWA
82	Most drogowy	na rz. NAREW w m. WIERZBICA
83	Zapora wodna i elektrownia	w m. DĘBE
84	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. KAZUŃ
85	Most drogowy	na rz. NAREW w m. NOWY DWÓR MAZ.
86	Most drogowy	na rz. NAREW w m. ZEGRZE
87	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. ZAKROCZYM
88	Radiofoniczne Centrum Nadawcze	w m. ŁAZY k/ RASZYNA
89	Główny Urząd Telekomunikacji Międzymiastowej	w m. WARSZAWA

Razem na obszarze WOW - 43 obiekty

KRAKOWSKI OKRĘG WOJSKOWY

woj. CHELMSKIE		
90	Most drogowy	na rz. BUG w m. WŁODAWA
91	Most drogowy	na rz. BUG w m. DOROHUSK
92	Most kolejowy	na rz. BUG w m. DOROHUSK
woj. KIELECKIE		
93	ZGPN (skład MPS)	w m. SKARŻYSKO-KOŚCIELNE
94	Naziemna Stacja Satelitarna	w m. PSARY gm. BODZENTYN
woj. LUBELSKIE		
95	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. PUŁAWY na rz. WISŁA w m. DĘBLIN
96	Most kolejowy	na rz. WISŁA w m. DĘBLIN
woj. ZAMOJSKIE		
97	Most kolejowy (szerokotorowy)	na rz. BUG w m. HRUBIESZÓW
98	Most drogowy	na rz. BUG w m. ZOSIN

2/1008/10

99	Most drogowo-kolejowy	na rz. WISŁA w m. NAGNAJÓW
100	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. SANDOMIERZ
101	Most kolejowy	na rz. WISŁA w m. SANDOMIERZ
102	Most drogowo-kolejowy	na rz. WISŁA w m. NAGNAJÓW
103	Most drogowy	na rz. WISŁA w m. SZCZUCIN
104	Zakłady Azotowe	w m. TARNÓW
105	Zapora wodna i elektrownia	na zbiorniku SOLINA
106	Zapora wodna i elektrownia	na zbiorniku MYCZKOWCE
107	Zapora wodna	na zbiorniku BESKO
108	woj. NOWOSADECKIE Zapora wodna i elektrownia	na zbiorniku ROŻNÓW
Razem na obszarze KOW - 19 obiektów		
Ogółem na terytorium RP - 108 obiektów		

Załącznik 30

ZESTAWIENIE RODZAJÓW OBIEKTÓW CHRONIONYCH I BRONIONYCH SIŁAMI RESORTU OBRONY NARODOWEJ

Rodzaj obiektu	POW	ŚOW	WOW	KOW	Ogółem
Komunikacyjne	17	11	24	12	64
Przemysłowe	3	-	3	1	7
Hydrologiczne i energetyczne	2	3	4	4	13
RTV i łączności	5	1	8	1	15
Paliwowe	3	1	4	1	9
R a z e m:	30	16	43	19	108

Wydrukowano w 211 egz.
Egz. nr 1-200 Bibl. Gł. DZN
Egz. nr 201-205 Kanc. Taj. OL
Egz. nr 206-211 Kanc. Taj. WSO
Wyk. ptk Jakubczak
Druk G.K. dn. 8.01.96 r.
Druk AON nr pf 15/WW

